DE

AUGUSTALIBUS ET SEVIRIS AUGUSTALIBUS

COMMENTATIO EPIGRAPHICA.

SCRIPSIT

AUGUSTUS WILHELMUS ZUMPTIUS.

BEROLINI.
E. H. SCHROEDER.
1846

Mancae omnino et imperfectae ad nos pervenit antiquitatis cognitio, magno nunc labore ea studio via restituenda. Nec queror, quod quovis in populo et quovis in tempore accidere necesse est, multa periisse quae ad vitam privatam vulgaremque vitae consuetudinem cognoscendam pertinent. Nam ea nostra posteris intellegere non tam interest, aut qualia fuisse videantur coniectura inveniri potest. Atque in Romanis certe Pompeiorum aedificiis, quae ex terrarum tenebris quasi ab inferis revocantur, multa eius generis demonstraverunt, multa demonstrabunt. Verum etiam in ipsa republica tristissimum est, quam multa aut prorsus latent aut obscura sint: ut, si summa quoque non nimis incertis vestigiis persequi liceat, procedere omnino agi videatur. Quare quae minora sunt, quamvis multum ad cognoscendam universam rempublicam conferant, neglegantur fere aut de opinionibus parum recte constituuntur. Ut in republica Romana quae consulum, quae praetorum, quae tribunorum plebis potestas fuerit, unde a longo tempore a multis doctisque hominibus disputatum esse invenimus, municipiorum vero ratio fere amet etsi ea maxime ad summam rempublicam cognoscendam pertinet. Equites Romani qui fuerint ac quo iure, praeclaris quaestionibus virorum doctissimorum ita excussum est ut nihil magnopere supersit, de quo magna dubitatio moveri possit: in municipiorum rebus publicis quod simile fuit equitibus Romanis, a paucis leviter disputatum a nemine recte explicatum esse intellego. Quamquam haec non ita dico, ut aut neglegentiam aliorum incusem aut ipse plus sapere velle videar: necessario enim factum est, ut a summis inciperetur, certaque prius fundamenta quasi constituerentur quam ad minora escenderetur. Accedit ea natura ipsa fontium ex quibus haec municipiorum ratio cognosci possit. Nam qui nobis supersunt scriptores, nihil fere de talibus rebus habent vel levissime et obiter commemorant, quibus solis si haec pars antiquitatis niteretur, plurima omnino ignota manerent. Succedunt in hunc locum a scriptoribus derelictum inscriptiones, quarum cum maior numerus ad municipiorum quam urbis Romae, fit ut illorum ratio ex iis si non penitus perspici et demonstrari, sed tamen eo deduci possit, ut satis certa imago adumbretur. Multae igitur talis quaestiones moveri possunt, quae vel solis vel maxime inscriptionibus nituntur.

parvas in suo genere et quae fortasse alicui fastidium moveant, sed nec per se posthabendas et ut magnae universae rei et constitutio cognoscatur, accommodatissimas.

Ex hoc genere cum fuerit ea, quam nuper edidi, disputatio de Lavatio et Laurentibus Lavinatibus, tum erit haec, quae mihi dabit de Augustalibus, quorum mentionem fieri invenio apud unum scriptorem in uno vel duobus locis. At in inscriptionibus Augustalium mentione saepe frequentius, ubi quid saepius, quale fuerit quaerendum sit. Quae ex re quantopere haec quaestio ad universam municipiorum rationem recte perspiciendam pertinere debeat, apparet. Quae cum pridem eo delatus essem, ut qui et quales Augustales essent, ex inscriptionum undique collectarum memoria inquirerem, externa quasi quaedam accessit causa ut ea quae comparaveram, amplificata paululum et melius digesta ederem. Cum enim nemo antea ad Augustales attendisset, ut originem et rationem eorum exponeret, nuper A. E. Eggerus professor Parisiensis libro quem de scriptoribus historiae imperatoris Augusti scripsit [1]) appendicem addidit, qua Augustalium historiam persequitur. Quem cum docte illum quidem et laudabili sane cum diligentia, ut optima volumina videatur, sed minus recte in hoc argumento versari intellegerem, ne errores ille propagarentur, de eadem re quid ipse sentirem, explicandum esse statui, non magis ut quod verum esset, ponerem, quam ut, quod quoque in re ab aliis peccatum esset, refutarem.

Primus autem accurate copiosius paulo de Augustalibus et seviris Augustalibus (nam hos inter se artissime connexos esse infra demonstrabimus) egit Thomas Reinesius in Epistol. 31, [2]) quaeque parum probabilia invenerat, repetivit in Syntagmate inscriptionum antiquarum (Lipsiae 1682) p. 433 sqq. et alibi. Deinde Henr. Norisius Cardinalis refutata Reinesii sententia dissertatione prima de Cenotaphiis Pisanis, quae dicuntur, cap. V (edit. Ven. 1681) p. 75 sqq. de Augustalibus scripsit, multa recte intellegens, multa, quae exponenda erant, silentio praetermittens. Tum Caspar Aloysius Odericus, [3]) Iesuita Genuensis, nonnulla, quae ab Reinesio minus recte exposita erant, emendavit, alia explevit, Ant. Franc. Gorius varios locos inscriptionum Etruscarum quas collegit, pauca docte observavit, Steph. Ant. Morcellus de stilo inscriptionum (Patav. 1818) Tom. I p. 48,

---

1) Inscribitur autem liber ille: Examen critique des historiens anciens de la vie et du règne d'Auguste, par A. E. Egger. Paris. 1844. Appendix altera p. 357—410 est de Augustalibus.

2) Thomae Reinesii ad Casp. Hofmannum et Christ. Rupertum epistolae. Lipsiae 1660. Summa autem eius disputationis haec fere est: Augustalium magistratum fuisse municipalem, ex quibus deinde decuriones legerentur. Ipsum honorem Augustalitatis a praesidibus provinciarum tribui nomenque inde esse inditum quod ab Augusti quasi vel Augustorum nomine eo honore donarentur.

3) Titulus libri doctrina pleni sic hic est: *C. A. Oderici Genuensis e societate Iesu dissertationes in aliquot ineditas veterum inscriptiones et numismata. Accedunt inscriptiones et monumenta, quae extant in bibliotheca monachorum Camaldulensium S. Gregorii in monte Coelio, explicationibus illustrata.* Romae 1765. 4.

quae certa et ab omnibus concessa esse viderentur, breviter composui. Quae cum parum sufficerent et imprimis de origine Augustalium nihil docerent, novam prorsus viam ingressus Io. Casp. Orellius in collectione amplissima inscriptionum Latinarum, quam rerum ordine digestam instituit, ei capiti quod est de seviris Augustalibus, pauca praemisit, quibus, quae sua sententia esset, magis significavit quam explicavit. Eandem sententiam amplexus Eggerus, quem supra dixi, antequam de honoribus et oneribus Augustalium exponit, multa de Laribus Augusti eorumque cultu habet, a quo totam Augustalitatem repetendam esse existimat.

A quorum sententia ratio huius disputationis fert, ut incipiamus. Dicit igitur Orellius quaestionem omnem de seviris Augustalibus ducendam esse ex scholiastis Horatii ad Serm. II, 3, 281, quorum Porphyrio sic dicit: *Ab Augusto enim Lares, id est dii domestici, in compitis positi sunt, ex libertinis sacerdotes dati, qui Augustales sunt appellati*, similiterque Acro: *Iusserat enim Augustus in compitis deos Penates constitui, ut studiosius colerentur. Erant autem libertini sacerdotes, qui Augustales dicuntur.* Eaque in re eximiam Augusti artem Orellius deprehendit, qua libertinorum animos sibi devincire voluerit. Hanc de Augustalium origine opinionem priusquam refutemus ita, ut convenire eam cum iis negemus quae de iis traduntur, ipsa illa, quae a scholiastis narrantur, quam fidem habeant vel quomodo intellegenda sint, consideremus.

Primum quod de origine nominis *Augustalium* docent, parum credo. Quicquid enim ad sacra pertinet, cum Augustale dicatur, ideo dicitur quod in honorem Augusti, non quod ab Augusto institutum est, ut infra dicemus *de sodalibus Augustalibus, de Claudialibus, de Flavialibus, de Traianalibus*, utque sunt *Augustalia*, quae a d. IV Id. Oct. in honorem Augusti celebrabantur [1]. Deinde non recte scholiastae mihi videntur tradere, quasi Augustus novum aliquem morem instituerit, non veterem revocarit. Neque enim dubium est, quin ad eandem rem pertineant, quae Sueton. narrat in vita Aug. c. 31: *Nonnulla etiam ex antiquis caerimoniis paulatim abolita restituit, ut Salutis augurium, Diale flaminium, sacrum Lupercale, ludos saeculares et compitalicios*, et paulo post *Compitales Lares ornare bis in anno instituit, vernis floribus et aestivis*, de eademque re narrat Ovid. Fast. V, 128—148, qui ait ab Augusto revocata prisca religione Kalendis Maiis Laribus Praestitibus i. e. iis, qui domibus et urbi praeerant, unde di domestici a Porphyrione appellantur, in compitis signa esse

1) Nec iure aliter interpretari *Augustalia*, nisi de sacro solemni. Praefectus quidem Aegypti Augustalis dicitur non ante medium saeculum quartum p. Chr. Singulare prorsus est, quod Vegetius tradit de re militari II, 7 *Augustales (tribuni) appellantur, qui ab Augusto ordinariis iuncti sunt. Flaviales item tamquam secundi Augustales a Divo Vespasiano sunt legionibus additi.* Nec tamen ideo verisimile nominatos esse eos Augustales aut Flaviales, quod ab Augusto aut Vespasiano instituti essent, sed quia ad eorum nomen potissimum instituti erant. Constat enim ad multas res, in quibus singularis vel fides vel fortitudo apparuisset, principes ubi conservasse tribunos.

peracta festumque verum eo die celebrari significat. De genere vernularum nec Suetonius nec Ovidius narrat, ut scholiastae soli de libertinis sacerdotibus tradiderunt.

Quae res quo rectius intelligatur, ab principio, quo instituta esse dicitur, repetenda est. Narrat autem Dionys. in antiq. Rom. libr. IV. 14 sic de Servio Tullio: ἔπειτα κατὰ πάντας ἐκέλευσε τοὺς στενωποὺς πρὸς ἐγκατασκευασθῆναι καλιάδας ὑπὸ τῶν γειτόνων ἥρωσι προνωπίοις (i. e. Laribus Praestitibus), καὶ θυσίας αὐτοῖς ἐνομοθέτησεν ἐπιτελεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, πελάνους εἰσφερούσης ἑκάστης οἰκίας. τοῖς δὲ τὰ περὶ τῶν γειτόνων ἱερὰ συντελοῦσιν ἐν τοῖς στενωποῖς οὐ τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ τοὺς δούλους ἔταξε παρεῖναί τε καὶ συνιερουργεῖν, ὡς κεχαρισμένης τοῖς ἥρωσι τῆς τῶν θεραπόντων ὑπηρεσίας. ἣν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἑορτὴν ἄγοντες Ῥωμαῖοι διετέλουν ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις τῶν Κρονίων, σεμνὴν ἐν τοῖς πάνυ καὶ πολυτελῆ, Κομπιτάλια προσαγορεύοντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν στενωπῶν. Κομπίτους γὰρ τοὺς στενωποὺς καλοῦσι, καὶ φυλάττουσι τὸν ἀρχαῖον ἐθισμὸν ἐπὶ τῶν ἱερῶν, διὰ τῶν θεραπόντων τοὺς ἥρωας ἱλασκόμενοι, καὶ πᾶν τὸ δουλοπρεπὲς ἀφαιροῦντες ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἵνα τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ σεμνόν τι καὶ ἱλαρὸν ἔχουσα χαριέστεροι γίνωνται πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ τὸ λυπηρὸν τῆς τύχης ἧττον βαρύνωνται. [1]) Habes antiquum morem Larum venerandorum, quem ad suum usque tempus servatum esse scribit Dionysius, accurate et diligenter explicatum. Sacerdotum tamen nulla mentio. Qui cuius generis fuerint, aliunde colligi potest. Compitalia enim, quae Dionysius habet, eadem commemorat Cic. in Pis. 4, 8, narrans anno 58 a. Chr., L. Pisone A. Gabinio coss., ipsis Kal. Ian. contra senatus consultum permittente altero consule, factos esse ludos compitalicios; nam anno 68 a. Chr. sublatos esse senatus consulto, L. Metello Q. Marcio coss. Explicat haec Asconius in Pison. p. 7 ed. Orell., L. Metello Q. Marcio coss. sublata esse collegia, quae adversus rempublicam esse viderentur. *Solebant autem magistri collegiorum ludos facere, sicut magistri vicorum faciebant compitalicios praetextati, qui ludi sublatis collegiis discussi sunt* [2]). Nam vetera sacra, sine ludis illis, quos seditiosi quidam homines addiderant, etiam illo tempore, quo sublata erant collegia, continuo solitoque more celebrata esse documento est Cic. ad Att. III, 3 [3]). Civilium deinde bellorum turbas his sacris, ut alia multa, aut finem aut damnum videntur attulisse, ut ea ab Augusto revocari opus esset. Hoc intelligitur, nulla libertinorum mentione, quamdiu libera fuit respublica, Larum sacerdotes si

1) Iam ante Servius Tullius Tarquinius Priscus ludos Larium instituit, quos cur fecerit, narrat Plin. nat. hist. XXXVI extr., sed non perpetuos.

2) Quamquam non refert ad hanc quaestionem, sic modo intelligatur: minus tamen recte videtur dari ab Orellio quod illa *compitalicios praetextati* ab iis quam proxime sunt interpunctione seiuncta refert ad magistros collegiorum: pertinent enim ad magistros vicorum, indique collegiorum fuisse illi quidem in compitis et dabant compitalicios, sed non vocantur propria compitalicii. Praetextatos autem fuisse magistros vicorum ludis compitaliciis constat etiam ex Dion. Cass. LV 8, qui iis ἐσθῆτα ἀρχικὴν tribuit.

3) Eadem sacra, sed postquam Romae collegia P. Clodii opera restituta sunt, commemorat Cic. ad Att. VII 7.

ita appellari placet, fuisse magistros vicorum. Eandemque fuisse Augusto imperante et deinceps iam demonstrandum est.

Quamquam id fieri non potest nisi a Laribus Compitalibus digressi ad Lares Augustos veniamus. Nam cum apud scriptores neutri commemorantur, in inscriptionibus Compitalium exigua est memoria, ut in titulo Moguntiacensi apud Fuchs. hist. Mogunt. I, 64 (Orell. n. 1664. Steiner Cod. inscript. Rhen. n. 487) et in titulo Valterno apud Cardin. Inscript. Velit. p. 24 (ex Marin. Act. frat. Arv. p. 543, Orell. n. 1654)

1	2
LARIBVS. COMPITALI BVS. SIVE QVADRIVI [illegible] [1]	LARIBVS MAG. D. S. D. M. [illegible] D. L. PLACCVS. A. ALBIVS. D. A. L. [illegible] [2]

Hoc eorum Larum, qui antea in honore fuerant, cultum sub imperatoribus prope evanuisse apparet in quorum locum successerunt Lares Augusti, necessario illi quidem. Nimirum tota Larum religio, ad quam Dionysius ingenuos servos adhibendos esse tradit, ni fallor, hanc habet quasi sententiam, ut homines ii, qui nullas suas domos, nullosque suos Lares in iis haberent, cum urbe tamen quodammodo coniungerentur ac unitum vicorum quasi procederent aedibus et toti urbi. Hoc sufficiebat, quamdiu libera erat respublica. Cui ubi imperatores praeesse coeperunt, accedere oportebat eam religionem, ut imperatoris ipsius et Augusti Lares cultu divino afficerentur. Nam imperator totam civitatem continebat, in ea uno patrino nunc quondam imaginem cives spectare atque adorare coeperunt. Quare non tam adulationem, quam excusationem multarum aliarum rerum exemplo consuetudinem decerio, quod Laribus veteribus abolitis extiterant *Lares Augusti*, non inducti illi quidem imperatoris iussu, sed civium principis salutare imperium venerantium caritate. Hoc ita factum esse apud Ovidius Fast. V, 145 significat *Mille Lares geniumque ducis qui tradidit illos, Urbs habet et vici numina trina colunt.* Addita igitur genio Augusti Lares facti sunt Augusti. Eorum qui cultus fuerit, inscriptiones ostendunt, ut haec posita anno 2 ante Chr. apud Grut. p. 161, 7

1) i. e. *Quadrivialibus*; nam sacellum illud positum erat in quadrivio. Qua titulus provenit, incertum est.

2) Hoc maxime attuli ut ostenderem, quod vs. 2 est D. S. D. non recte a Marinio explicari *de senatus sententia*, sed certum a Cardinali *de suo dederunt*, quod aequa illic indicari posse constat. Nam vidi imprimis ex Pompeianis nonnullis titulis demonstrabimus, a quod agitur vel aliud quod statuerent tales magistri, statuisse loca II virum, aut decurionum. Similiterque Romae eius magisterium arbitrio cui in parte urbis obvenerat, statuere aliquid solebant, non ex senatus consulto. Num autem magistri illi Larum iidem fuerint vicorum, incertum est.

IMP. CAES. AUGUSTO. XIII M. PLAUTIO SILVAN. COS.

P. OPPIUS. P. L. ISIO. Q. LUCRETIUS. Q. L. SALVIUS. L. LUCRETIUS. D. L. PRINCEPS. L. FULVIUS. L. L. EARINUS

MAG. VICI SANDALIARI. 1)

LARIBUS. AUGUSTIS

intelligimus, sub imperatoribus vicorum magistris eadem ratione annum fuisse Larum Augustorum, qua iisdem fuerat in libera republica Larum Compitalium.

Et quoniam semel de Laribus Augustis magistrisque vicorum, sacerdotibus Larum, dicere coepimus, pauca addemus ad rationem horum magistrorum cognoscendam. Incredibile est, quanta per totum imperium Romanum in magna varietate fuerit similitudo, quae cum etiam in parvis rebus intelligatur, documento est, quam admirabiliter tota res publica ab initio instituta sit. Consules Romani suos habebant fastos, ex quibus anni publice numerabantur: similiter habebant II viri in municipiis, similiter cum alii multi, tum hi ex infima plebe constituti, de quibus dicimus, magistri vicorum suumque diversum ab aliis annorum numerandorum rationem sequebantur 2). Cum enim republicana Romanae magistratus Kalendis Ianuariis magistratum inirent indeque publica annorum computatio fieret, ipsi Kal. Augustis inire solebant. Demonstrant id inscriptiones duae, quarum priorem habent Murat. p. 85, 6 et Gudius p. 63, 4 (secundum eos Orell. n. 1659 et 3229), sed diverso ratione id tenuer sit, ut satis recte descripta esse videatur accuratissima Marin. in epistola ad Guattanium in mon. antiq. inediti ann. 1786 p. 86

LARIBUS AUGUSTIS. G ... L. SAC

Q. RUBRIUS SP. F. L. AUFIDIUS. CN ... DICIDIUS

COL. POLLIO. FELIX ... MENOS

A IOTE OVI. K. AUGUSTIS. PRIMI MAG. ... ERUNT

quae rectissime Marinus sic explicat atque emendat: *Laribus August(i)s G(enioque August)i sac(rum Q) Rubrius Sp. F. Col. Pollio, L. Aufidius Cn. (F.) Felix, ... Dicidiu(s Ph)ileros (m)a(g)ist(ri q)ui (K.) Aug(u)stis primi mag. (ini)erunt.* Altera a Fabretti. p. 465, 96 (Orell. n. 1658) allata haec est:

LARIB. AUG

INVICT.

QUI. K. AUG. PRIMI INIERUNT

ONESIMUS. M. ... SECUND

ANTEROS D. PUBLICI SABBAE. S

1) Vicus Sandaliarius, ut ex Grut. p. 79, 5 discitur, regionis quartae est idem, in quo Augustus ex stipe a populo Kal. Ian. collata Apollinem Sandalarium dedicavit (Suet. in Aug. c. 57). Diversus ab eo est is vicus, qui dicitur Apollinis, quem in regionem decimam fuisse antiqua regionum catalogus apud Grut. p. 250 docet. Quare corrigendus Burmannus ad Suet. l. l.

2) Eodem pertinet, quod saepe dixisse magistros vicorum certis quibusdam diebus praetexta et lictoribus bina (Dio LV, 8) usos esse, in vicis quidem suis, cum extra eos usurum haberent.

EROS. A. POBLICI. GAMAE.
SECVNDVS M. PLOTIANI EROTIS.

Nam numeiis vicorum magistrorum in Kal. Aug. munus inierunt, item certa quo magister.[1]) Ministros autem servos esse apparet publicos, optimo enim servitia publica vicorum magistris addita esse narrat Dio LV, 8, quibus quin ad sacra Laribus facienda ut pateret dubium esse non debet. Quae igitur genitivo casu adduntur nomina, magistrorum sunt, quibus singuli singuli servi apparebant. Atque ita cum hi magistri illo die atque ceteri magistratus inirent, novam etiam annorum numerandorum rationem constituerunt ab eo tempore, quo primum ab Augusto instituti sunt. Institutos autem esse narrat Dio LV, 8 anno 7 a Chr. (747 urb. cond.[2]) cum quo tempore prorsus congruunt quae ex inscriptionibus colliguntur. Ut apud Grut. p. 79, 5 (Orell. n. 16) est his certius et accurate descriptus titulus:

GERMANICO CAESARE
C. FONTEIO ..... ITONE. COS.
K AN
SOLAE FORTVNAE AVG
SACR.
SEX. FONTEIVS D. L. TROPHIMVS.
CN. POMPEIVS CN. L. NICEPOR
MAG. VICI
SANDALIARI REG.
III ANNI XVIII.
D. D.

Germanicus Caesar et C. Fonteius Capito (hoc enim nomen explendum esse apparet) consules

1) Paulo obscurius est, quid sit quod pond. dicatur magisterium aut ministerium inisse. Similiter apud Grut. p. 40, 14 (p. 2d. 4) est magister vici qui *Kal. Aug. primus magisterium iniit* et apud Mar. p. 303 5 tres magistri vici nominantur, qui *K. Aug. primi magisterium inierint*. Nec tamen recte ab eo hoc explicatur. Censet enim aut hoc eo pertinere, quod 36 vere primi omnium i. e. eo ipso anno quo magistri vicorum ab Augusto instituti sunt inierint magisterium (neque illas tales titulus orta est cum certa temporis significatione) aut statuendum esse, partem magistrorum Kal. Ian. iniisse, partem Kal. Aug. hocque propterea quod mensis Augustus appellatus, maiore in honore esse habitus. Hoc nec ratione ulla nititur et per se parum probabile est. illud idem non credo, quod in aliis similibus sacerdotibus tamquam honorem addi invenio, primus eos esse, ut in duobus titulis Fabrettianis, quos edit Egger, apud Orell. Collect. Inscr. II p. 371, et in Augustalibus quae ex quibus novellos primos creatos esse ultro demonstrabimus. Quare ex similitudine honorum magistrorum Romanorum statuendum est, ut in novellum honori fuit, priorem fieri ut in praetoribus et in quaestoribus gradus quidam emancipationis erant. Item in his vicorum magistris et quorum quotannis primus et ex quattuor eorum unus primus factum esse et primum annum inisse.

2) Narrare eas autem nec tempora notata Suet. in Aug. c. 30: *Spatium urbis in regiones vicosque divisit instituitque, ut illas annui magistratus sortito tuerentur, hos magistri e plebe cuiusque vici*
electi.

fuerunt anno 12 p. Chr. omnes anni kal. Ian. qui magistri vicorum anni cum dicantur esse anni duodevicesimi, principium autem intelligamus post Kal. Ian. anni 7 a. Chr. numdare.¹) Atque in hoc quidem titulo duo modo ex quattuor magistris vici Sandaliarii nominantur, in aliis tamen quattuor, ut in hoc quem exempli causa affero, qui est apud Grut. p. 106 8 Fabrett. de column Traj. p. 273 et in inscript. p. 104 Maff. Mus. Veron. p. 101 4), ²) expletum a me, quantum fieri potuit

LARIBVS AVG ET GENIS CAESARVM [IMP. CAES. DIVI VESP. F. DOMITIANO AVG GERM TRIB POT III COS IX DESIGN X P P PERMISSV A. ANNI CAMARTIS P [PRAETORIS. AED. I. HONORIS ET VIRTVTIS. MAGISTRI ANNI LXXXXII A. F(...) ABASCANTUS. VETVSTATE. DILABSAM. RESTITVERVNT L. IVLIVS . . . L. ROSIVS . . . M. CORNVS . . . L. . . . M. . . . [duo nomina librariorum).

Restitui hunc titulum secundum alium similem apud. Mur. p. 315, 5 plur. p. 355, 4. Donat. p. 154, 3. Orell. n. 782, qui positus est extremo anno 100 p. Chr. imperatori Traiano et aedicula *Laribus Augustis et Genius Caesarum* dedicata, quare in ea *bonus* cultus eius septimam vicomagistrorum vel commemoratur vel supplendo fuit(?) dum est ut commemoretur ³) Quamquam in illo, quem posuimus, titulo difficultas quaedam est in ipso annorum numero. Consul enim IX, designatus X, Domitianus fuit extremo anno 83 p. Chr., qui annus est nonagesimus primus magistrorum vicorum, non secundus, quare vix aut scriptum fuisse aut a sculptorum errore placet, debuisse scribi censeo. Postum pauca alia monumenta huius religionis, qualis in urbe Roma fuit, afferre, verum id et minus ad disputationem nostram pertinet, pertinet ad Eggerus in libro eo, quem supra laudavi, p. 366 magna nuno cum diligentia omnes, ubi inveniretur et quotus in quoque annus magistrorum commemoraretur, collegit, quae tamen hunc locum a me diutius scriptum, praetermittentem, hoc quaedam accuratius demonstrari posse existimantem.

Haec autem Larum Augustorum religio quantopere continuo extra urbem per municipia Italiae provinciasque propagata sit, documento est binius hoc Perusinus ab Orell. n. 2423 allatus ⁴)

---

1) De Sua Fortuna vide quae collegit Orell. ad n. 28. Fortunae Augustae magistros etiam Pompeiis fuisse constat.

2) Mafficius minus recte hunc titulum videtur descripsisse, siquidem ab initio versuum significat nonnihil deesse, quod nec ceteri qui viderunt tradunt nec per se ipsum probabile est.

3) Quamquam *genuinae* mentionem fortasse non debui supplere. Fuit enim A. Annius Camars aut praetor aut aedilis aut tribunus plebis. Nam omnibus his curam quattuordecim regionum merito mandari scribit Dio Cass. LV 8: καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα (τοὺς ἀγορανόμους) καὶ τοῖς δημάρχοις τοῖς τε στρατηγοῖς πάντα τὴν πόλιν, ἐς δεκατέσσαρα μέρη νεμηθεῖσαν, κλήρῳ προσετάχθησαν ὃ καὶ νῦν γίγνεται. Vicus autem Honoris et Virtutis, qui nomen habebat a nobili templo illo, in prima regione positus est ut quem supra dixi vicorum catalogo apud Grut. p. 250.

4) Nolo uti alio titulo apud Grut. p. 107, 2, in quo Laribus Augustis eorumque magistri Veronae com-

L. CAESARE AVG. F. L. PAVLLO COS.
LARIB. AVGVSTOR.
Q. NVMISIVS Q. L. LECTO
L. SAFINIVS L. L. HILARVS
SODALIS C. MODI CIMBRI SER.
ANDRONICVS OCTAVI M. SER.
MAGISTR. DE SVO F. C.

Posita est haec inscriptio anno 1 p. Chr. septem annis post restitutam Romae Larum Augustorum religionem magistrosque vicorum. Quamquam qui hic appellantur magistri Larum non vocantur iidem vicorum nec fuisse puto. Nam eos etiam in municipiis vicorum magistros fuisse constat,¹) haud solo tamen eo illo tempore nondum instituti fuerint. Verum ceterum rationem eandem esse intelligamus. habent singuli servos suos, incertum est, utrum publicos an privatos suos quisque, quibus in sacris faciendis uterentur tamquam ministris,²) at item *ministri Larum Augustorum* Nolae incerto tempore reperiuntur apud Orell. n. 2464. Alios *magistros Augustales*, quos ad quos hos Lares Augustos pertinere demonstrabimus infra afferemus. Mansit quoque hic cultus usque ad extremos imperatores, qui vetera sacra amplecterentur, nam Italiam apud Maff. Mus. Ver. p. 104. 3. qui positus est *Laribus Augustorum Dominorum nostrorum ac Caesarum*, ad Constantini fere aetatem pertinere apparet.

Verum ut redeat disputatio mea ad id, quod hanc quaestioni propositum est, qualis Larum et Larum Augustorum religio per totum imperii Romani tempus fuerit, intelligitur in qua apud imperatorem Augustus non mutaverit, apertum est. Magistros vicorum ex antiquitate revocavit, sed iam revocavit ministros servos, unum novavit, quod bis in anno Lares ornari iussit, semel Maio mense, item Augusto³) iam etiam quod scholiastae Horatiani, quos supra misi, tolerant perspici potest. Non verum vel parum accurate dictum est, quod aiunt ab eo Lares in compitis esse positos, cum sint restituti, nec magis verum est, quod dicunt liber-

---

menserator anno 1 ante Chr. Nam onde ex duabus vel tribus inscriptionibus videtur esse concinnata. Priorem certe eius partem video esse petitam ex titulo apud Maff. Mus. Ver. p. 104. 3 (Grut. p. 1074. 14), posteriorem ex eo, qui est apud Grut. p. 107. 1. Ipsam autem hanc, quam attuli, inscriptionem habet etiam Grut. p. 1075. 9, sed tamquam Neapolitanam et mendose descriptam.

1) Vide imprimis Bart. Borghesii disputationem doctissimam in libro Cav. quo Museum Estense describit (Padua 1837) p. 19 sqq.

2) Sculptoris lapidem errore in titulo vs. 6 scriptum esse opinor OCTAVI, se nam esse aperteri se. OCTAVI. Dissentio autem magnopere ab Orellii sententia (ad n. 1533) et Eggeri l. l. p. 365, qui magistros Larum Augustorum nonnumquam servos fuisse statuunt. Nam quod unum alterum eiusmodi exemplum affert Orellius ex Mur. p. 170, 7 nec ad Lares Augustos nec omnino ad Lares publice cultos pertinet, sed ad privatos, quos frequenter superstitiose vel pie affectos esse constat. Multo autem minus hinc Eggerus colligere debuit etiam magistros vicorum Romae nonnumquam fuisse servos.

3) Iterum enim Augusto mense ornatos esse recte videtur Eggerus l. l. p. 371 colligere ex Ovid. Fast. V. 129 sqq.

tiones datas esse sacerdotes. Immo sunt vicorum magistri, qui cum antiquitus, quamquam tum quoque de plebe lecti, sine dubio ingenui fuissent, iam sub primis imperatoribus libertini esse coeperunt. Docemur id maxime ex nobili illo catalogo, qui saepius a nobis citatus est apud Grut. p. 250, in quo qui recensentur vicorum magistri, prope omnes libertini, pauci ingenui sunt. [1])

Ex hac igitur Larum Augustorum religione, quam hoc loco explicavimus, Augustalium, quorum mentione omnes totius imperii Romani tituli redundant, originem repetunt Orellius et Eggerus. Hoc tamen aut rationem ullam eius sententiae afferunt aut rem, quomodo fieri potuerit, demonstrarunt. Nam quod solum posuit Eggerus l. l. p. 377 unde ab origine Augustalium sacerdotium connexum apparere et in urbe Roma et in provinciis cum muneribus vicomagistrorum, statuit hoc nullo praeterea documento addito, nisi ne illud quidem scholiastarum Horatianorum testimonium urget, quod et parum per se accuratum et aliter intellegendum esse docuimus. Ita cum nulla sit ratio, qua illa de origine Augustalium opinio defendatur, aliquas offensas, quibus oppugnatur. Primum umquam vicorum magistri in inscriptionibus appellantur *Augustales*, idque ipse concedit Eggerus p. 390. Deinde, cum incredibilis Augustalium numerus ubique per Italiam et per provincias invenitur, nondum ullus, Romae qui fuerit, repertus est, ubi cum certo constet magistros Larum Augustorum, si hi idem fuerunt Augustales, maximum eorum numerum esse oportuisse convenit. Tum nullo modo ullum vicomagistrorum talium collegium demonstrari potest, at fuit ubique Augustalium. Tum nulli fuerunt Augustales quamdiu vixit Augustus, at Larum Augustorum magistri fuerunt etiam post decessum eius, cum cultum per totum imperium Augustalitas propagata erat. Multae aliae nec minus graves causae, cur Larum Augustorum religionem prorsus non cohaerere cum Augustalibus statuendum sit, infra in vera Augustalitatis ratione demonstranda afferentur, quas hic non praecipiendas esse existimo. Ita cum Orelli Eggerique sententia non modo nullo astruatur ac ne levetur quidem illo scholiastarum Horatianorum testimonio utatur, sed etiam pugnet cum iis, quae de ipsa Augustalitate nota sunt, funditus videtur esse, ut totam rem ab alio initio et ab alia origine repetamus.

Quod antequam faciamus, ne quam rem, quae ad Augustalitatis originem explicandam pertineat, quae certe, etiamsi ab ea diversa plane est, confert tamen aliquid ad venerationem Augustorum cognoscendam, praetermittamus, commemoranda est breviter Millini sententia, a qua ne Orellius quidem prorsus abhorret. Narbone enim in celeberrima Galliae Narbonensis colonia, inventus est titulus admodum memorabilis, diligentissime descriptus a Millino, [2]) ex

1) Dio Cass. LV, 8 et Suet. Aug. c. 30 *de plebe* tantum esse factos magistros vicorum, qui cum, ut possit fieri, potius ingenui crearentur, cuncti autem prope omnes libertini perspici potest, quia tum generis plebs Romana quantaque hominum ingenuorum inopia fuerit.

2) In libro, quo itinera in Galliam meridionalem a se facta narrat. Tom. IV, p. 335.

eopia ab Orellio n. 2489 expressum, in quo est dedicatio arae Augusti. Quem ipsum repetere nihil attinet (neque enim ulla est lectionis varietas), sed in explicatione sunt quaedam, quae et diu controversa fuerunt inter viros doctos nondum satis explicata esse videntur. Posita est ara illa anno 11 p. Chr. (764 ab urb.) T. Statilio Tauro L. Cassio Longino cos., dedicata a. d. X Kal. Oct., i. e. [illegible] natalicia Imperatoris Augusti, quem ipsa hostiis [illegible] deque sacra facienda celebrari volebant. Leges ipsas, quibus ara dedicata est, quae eaedem esse videntur atque arae Dianae in Aventino, hoc loco praetereo.[1] Titulus autem arae inscriptus haec habet: Votum suscepit *plebs Narbonensium* i. e. exceptis decurionibus omnes coloni et incolae, et quidem susceperunt propter beneficium ab imperatore receptum. Is enim, ut postea est, initio eius [illegible],[2] quo ara dedicata est, *iudicia plebis decurionibus coniunxit*. Hoc quid significet, dubium ambigitur. Orellius dici existimat, iudices plebis aliquot partem decurionatus honore donatos vel in amplissimum ordinem decurionum translatos, allectos esse: quod equidem parum credo. Nam ita magis decuriones quam plebs honorabantur, quae cum antea iudices ex suo numero habuisset, ab illo tempore ex decurionibus haberet. Nec scio omnino tale quid unquam in ceteris partibus imperii Romani reperiri. Immo hoc dici equidem censeo, iudicia plebis decurionibus adiuncta esse, sive vel praefectum iuri dicundo, qui fortasse a praeside provinciae mitteretur, vel ipsum praesidem provinciae, qui Narbone commorari solebat, de hominibus ex plebe ius dicere, sed coloniam Narbonensem aequalem esse colonias Italiae, in quibus II viri iuri dicundo praeerant. Sic magnum sane commodum et plebs acceperat, quae a suis hominibus ius acciperet, et dignitate tota colonia aucta erat. Susceptum autem est votum dedicataque ara *numini Augusti*, i. e. genio quasi Augusti, non ut ut Augustus vere deus adoraretur, nam susceptum est *pro Imperatore Caesare Augusto, patre patriae, pontifice maximo, tribunicia potestate XXXV, coniuge, liberis gentique eius, senatu populoque Romano, colonis incolisque coloniae Iuliae Paternae Narbonis Martii*, pro toto quasi imperio Romano cui praeerat, cuius imago inter homines erat imperator.[3] Sacra ad

1) Duae enim in hac formula dedicationis notabiles sunt, primum quod ab initio quaedam exposita sunt, in quibus Morcellius de stilo inscript. II. p. 40 lusus quosdam tenuia sacerdotum vel flaminum, qui aram dedicarint, quod mihi quidem parum probabile videtur, cum locum potius in quo posita fuerit ara, significari existimem. Tum in extrema hac lege dedicationis, ubi sunt *ubi aere volens propitius*, non debebat Orellius commendare Morcellii lectionem *propitius*, referendam esse haec ad numen Augusti.

2) Nam in dedicatione arae praescribuntur T. Statilius Taurus L. Cassius Longinus cos., ex quibus Iunio Kal. Iul. suffectum esse constat in locum M. Aemilii Lepidi, qui per consul. nominatur, unde beneficium illud coloniae tribueretur.

3) Cf. Suet. Aug. c. 59 *Provinciarum pleraeque super templa et aras ludos quoque quinquennales paene oppidatim constituerunt.* Quae ne mittamus ea pertinere, ut ipsum imperatorem divino honore coluerunt, quae Suet. paulo post: *Reges amici atque socii et singuli in suo quisque regno Caesareas urbes condiderunt, et cuncti simul aedem Iovis Olympii Athenis antiquitus incohatam, perficere communi*

2*

hanc arata fieri volebant quaternis per annum diebus, primum hanc continuas a. d. IX et VIII Kal. Oct., quod ea die Augustum *saeculi felicitas orbi terrarum rectorem edidit*, [1]) deinde a. d. VII Id. Ian., *qua die primum imperium orbis terrarum auspicatus est*, anno 27 a. Chr., anno habita illa oratione, quam Dio Cass. LIII 3 refert, qua imperium se deponere velle simulabat, confirmatum id recepit a senatu populoque Romano. [2]) denique pridie Kal. Iunias, qua eo die id beneficium, de quo supra diximus, ab imperatore acceperant. Praeterea sacris faciendis iubentur *tres equites Romani a plebe et tres libertini, qui hostias singulas immolent et colonis et incolis ad supplicandum numini Augusti thus et vinum de suo iis diebus praestent.* In his sevirs, qui ad aram Narbonensium sacrificabant, Marcellus ipsos seviros Augustales, de quibus infra dicetur, Orellius certe originem et principia et sevirum Augustalium et Augustalium invenire sibi videntur. Quorum neutrum rectum esse iudico. Nam ne negeam, quod certum est, Augustales mortuo demum Augusto institutos esse, constat totam eorum sodalicium a decurionibus profectum quosque Augustales ab ordine factos esse, at hanc aram plebs Narbonensis sine decurionibus posuerat, quippe ad eam praecerat, erant homines de plebe (vel, ut minus recte Narbonenses dicunt, a plebe), altera pars equites Romani, qui non essent decuriones, altera libertini, ut duo quasi plebis genera suos homines ad aram haberent. Denique nunquam omnino eam Augustalium rationem fuisse infra intelligamus, ut aequaliter essent ingenui ac libertini.

Quae cum ita sint, ab iis initiis, quae quibusdam hominibus doctis placuerunt, non profectos esse Augustales certum est, tum quae vera eorum origo fuerit, investigandum est. Aperi enim Tacit. Annal. I 54: *Idem annus* (14 p. Chr.) *novas caerimonias accepit addito sodalium Augustalium sacerdotio, ut quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum sacris sodales Titios instituerat. Sorte ducti e primoribus civitatis unus et viginti: Tiberius Drususque et Claudius et Germanicus adiciuntur*, deinde que Tac. Hist. II 95, narrans a Vitellio amicos inlustres Neroni inferias esse ... scribit *extructis ... publice victimis cremataque, facem Augustales subdidere ... sumpta destinaverunt; genitoque eius dedicere.*

---

sumpta destinaverunt; genitoque eius dedicere. Non verum est omnino, quod Suet. Aug. c. 52 habet *Templa quamvis sciret etiam proconsulibus decerni solere, in nulla tamen provincia nisi communi suo Romaeque nomine recepit; in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore.* At vero Dion Cass. (LI 20) cum se in Italia quidem ullum virum superstitem a quoquam divino honore affectum esse narret, decipi mihimet Otto Kellermannus in Ott. Iahni Specim. epigraph. p. 5. Similium autem hoc aras Narbonensium fuit ara Ubiorum item vivo Augusto dedicata, cuius frequens mentio est. Vide Tacit. Annal. I, 57 ibique interpret. Non confero aram Eleusinam (apud Gud. p. 278, 8. Orell. n. 686) quam anno 18 p. Chr. dedicatam esse constat.

1) Romae quoque Suet. Aug. 57 narrat ab equitibus Romanis natalem Augusti sponte atque consensu biduo semper celebratum esse.

2) Vide Ol. Kellermannum in Iahnii specimine epigraphico p. 17, et quae ipsi scripsimus in commentario nostro ad monumentum Ancyranum (Berol. 1845) p. 92.

gustales subdidere, *quod sacerdotium, ut Romulus Tatio regi, ita Caesar Tiberius Iuliae genti sacravit*, denique inter ceteros summos pontifices et sacerdotes, qui ea dignitate sint, ut ludis publicis praeesse possint, apud eundem Annal. III 64 commemorentur *sodales Augustales* ¹)

A Tiberio additum esse hoc sacerdotium scribit Tacitus, brevitatis studio, quia imperatoris voluntas et aperta erat et nihil non valebat senatu consulto. Neque enim dubium esse debet, quin senatus consultum intercesserit, quo totum sodalicium constitueretur. Atque solebat Tiberius, imperii principio imperii sui, omnia per senatum agere, praesertim cum hic non de patre suo modo ageretur, verum etiam de ipso. Nam non uni Divo Augusto sacrati sunt sodales Augustales, sed toti genti Iuliae i. e. omnibus, qui ex ea gente usque ad Galbam imperarunt. Documento est et quum illud, quod Tacitus l. s. l. commemoravit, sodales Augustales in exequiis Drusus facem subdidisse et aliis aliorum similium collegiorum. Nam eorum omnium imperatorum, qui inde ab Antonino Pio usque ad Alexandrum Severum imperarunt, qui quidem omnino divinis honoribus affecti essent, unum fuisse collegium sodalium demonstravit Bartol. Borghesius ²) Antoninus Pius, M. Aurelius et L. Verus, Commodus, Pertinax, Septimius et Alexander Severi, quippe qui adoptione certe unius essent gentis, communes habebant sodales, qui, cum accederet imperator, divinis honoribus affectus, nomina eius veteribus addito testarentur se illius quoque venerationi consecratos esse.³) Denique etiam a Tito in honorem patris

1) Semel igitur Tacitus *Augustales* modo nominat, bis dicens *sodales Augustales*. Atque hoc nomen sollemne omnino est solumque in inscriptionibus invenitur.

2) In quaestione doctissima, qua frequenta fastorum huius collegii fragmenta supplevit et explicavit, in Memorie dell' Instituto di corrispondenza archeologica fasc. III p. 161 sqq.

3) Sic igitur totam seriem horum quidem imperatorum, qui fuerunt usque ad Alexandrum Severum, sodales suos habuisse videmus. Quid autem factum est in Nerva? quid in Traiano? quid in Hadriano? De Hadriano disputat Borghesius l. l. p. 161 debetque in sodales *Hadrianales*, qui nusquam commemorentur, et apud Iul. Capitol. in vit. Ant. Pii c. 5 *eleganter Adriano magnificentissimum posuit et sacerdotes suos* testis Spartian in Hadr. c. 27. *Templum ei* (Antoninus) *pro sepulchro apud Puteolos constituit et quinquennale certamen et flamines et sodales et multa alia, quae ad honorem quasi numinis pertinent*, quales fuerunt L. Sagenius Urvatus apud Mall. Ver. Mur. p. 113, 1 (male Grut. p. 45, 9 Mur. p. 369, 1; Orell. n. 2377 et 3703) Sosius Priscus apud Spon. Miscell. p. 193, 2 (Orell. n. 2761) T. Aelius Iustus apud Gud. p. 113, 2 (Orell. n. 3046) M. Aelius Aurelius Theo apud Grut. p. 1092, 13 (Orell. n. 3174) L. Aurelius Bulenus apud Grut. p. 233, 3 (p. 5, 3, Mall. Mus. Ver. p. 237, 2 et 240, 6) L. Fabius Cilo apud Grut. p. 407, 1 (Mur. p. 345, 3) C. Popilius Pedo apud Grut. p. 457, 4 M. Gavius Appalius apud Mur. p. 192, 1 Iustus Flaccinus apud Mur. p. 2021, 6 (ut nomen rectum est, nunc plura in eo titulo emendanda sunt) alii — debitum igitur Borghesius, ne hi sodales ex eodem fuerint collegio, quod inauguratibus imperatoribus usque ad Alexandrum Severum institutum est, maxime imprimis titulo Vaticano, quem citat. In quo quidem dicitur *sodalis Hadrianalis flamen Commodianus*; nam flamines divorum Augustorum constat ex sodalibus eorum esse lectos. Verum equidem, ut video nonnunquam unum hominem duorum vel complurium fuisse collegiorum sodalem, nec intellego potuisse fieri, ut aliquis in uno collegio esset sodalis, in altero flamen. Contra

defuncti instituti erant sodales Flaviales, qui cum a scriptoribus non commemorentur, nusquam in inscriptionibus inveniuntur.[1] Quamquam in his non idem factum est, quod in Antoninorum, quos modo dixi, ut peculiares suos sodales acciperent Titus et Domitianus: cum in illo ad invidia fratris,[2] in hoc odium civium prohiberet.[3] Similiter igitur sodales Augustales tota gente sacrati erant, ut Tiberius et Caligula, quibus nulli divini honores decreti sunt, nullos suo nomine insignes haberent sodales, sed Claudius, qui in deorum numerum relatus est,[4] Claudiales acciperet. Nam P. Plotius *sodalis Augustalis Claudialis* est in inscriptione Romana apud Fabrett. p. 411, 353 (Orell. 2044) et alius Q. Gittius Agrestis *sodalis Augustalis Claudialis* apud Maff. Mus. Ver. p. 213, 6, et quorum constat e municipiis [illegible] expressa esse urbana instituta, ad documentum adhiberi potest etiam lapis Tridentinus apud Maff. Mus. Ver. p. 114, 3 (Orell. n. 2374), in quo L. Aufidius appellatur *sevir Claudialis et Augustalis*, pluresque alii infra afferentur.

Tum ex primoribus civitatis sorte lectos esse sodales Augustales unum et viginti Tacitus narrat,[5] idque ita mansit, ut principes tantum viri in id collegium adscriberentur. Ipsi in-

---

quo affert apud Borghesium l. l. p. 165 primum quod Capit. in Marco c. 7 docens *et sodales ex amicis suis Aurelianos creavere* unum collegium significare videtur, deinde quod sodales Antoniniani una ex templo Divi Hadriani (Capit. [illegible] c. 8), ut per [illegible] esset principe divo [illegible] sed in templum Divi Pii et Ulpiae Traiani convenire solebant, denique quod Sextus Persius [illegible] titulus [illegible], Helius *sodalis Hadrianalis, sodalis Antoninianus Verianus*, [illegible] *sodalis Hadrianalis Antoninianus*, [illegible] est in illo [illegible] collegio. [illegible] Inquam, hoc mihi [illegible] et diversos atque sodales Hadrianales [illegible] existimerim a sodalibus Antoninianis. De divinis honoribus Traiano decretis sic Spart. in Hadr. c. 6: *Traiano divinos honores datis ad senatum et quidem accuratissimis litteris postulavit et cunctis volentibus meruit, ita ut senatus multa, quae Hadrianus non postulaverat, in honorem Traiani sponte decerneret.* Sed utrum senatus sodales etiam huic decreverit necne, incertum est; nullam certe eorum mentionem inveni. Neque item Nervae, cum flaminem habuisse constet: ut *flamen Ulpialis* est apud Grut. p. 393, 6 (Orell. n. 3135).

1) Ut L. Aemilius Carus apud Grut. p. 1035, 2 et [illegible] nomen in titulo periit, apud Orell. n. 364 (Grut. p. 497, 12).

2) Sic enim Sueton. Domit. c. 2: *Defunctum (fratrem) nullo praeterquam consecrationis honore dignatus saepe etiam carpsit obliquis orationibus et edictis.* Quare vel hoc nomine [illegible] est inscriptio quam [illegible] p. 337, 4 (Orell. n. 2376) habet, quam constat praeterea a Ligorio profectam esse.

3) Vide quae Sueton. in Domit. c. 23 narrat, [illegible] senatum esse [illegible] appellatos prohibuisse senatum.

4) Suet. Claud. c. 45: *In deorum numerum relatus est.* Quem honorem a Nerone destitutum abolitumque, *recepit mox per Vespasianum*. Nero enim ipsum honorem [illegible] sed templum Divi Claudii destruxerat, ut Suet. Vesp. c. 9 narrat: *Fecit et nova opera — Divi Claudii templum in Caelio monte, coeptum quidem ab Agrippina, sed a Nerone prope funditus destructum.*

5) Certus igitur ab initio fuerat sodalium numerus, sed licebat imperatori pro arbitrio eum augere, neque enim dubium est, quin quod Augusto concessum est (apud Dion. LI 20) [illegible] Cf. Borghes. l. l. p. 172 sqq.

peratores extra sortem et praeter numerum adlegebantur, quod de Tiberio auctor est Tacitus, de ceteris dubitari non debet secundum ea, quae de imperatoribus in collegium sodalium Antoninianorum adlectis disputavit Borghesius. Adlegebantur item extra numerum principum liberi, ut Claudius, qui postea imperavit, de quo praeter Tacitum Suet. c. 6 *Senatus quoque, ut ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem adliceretur censuit*, Drususque Tiberii filii, quem item Tacitus nominat, insignis est titulus, anno 23 p. Chr. positus, apud Mur. p. 224, 8 (Orell. n. 652), in quo dicitur *sodalis Augustalis*. Germanici quamvis de hoc sacerdotio nulla in inscriptionibus memoria, at filius eius Nero, Caligulae, qui postea imperavit, frater, apud Marin. Act. fratr. Arval. n. 48 (Marcell. de stil. inscript. I p. 94 Orell. n. 2366) [1] dicitur *flamen Augustalis, sodalis Augustalis, sodalis Titius, frater Arvalis, fetialis, quaestor ex S. C.* Plenissima haec est honorum sacerdotiorumque, quae hic Nero gessit, enumeratio. Dicimus ex ea, in locum Germanici defuncti extra sortem adiectum esse maximum eius filiorum, non quidem eodem anno 19 p. Chr., quo pater decessit, sed insequenti, cum pubertatem ingresso quinquennio ex legitima aetate S. C. remisso (unde h. l. dicitur *quaestor ex S. C.*) quaestura data est. [2] Saepius alii viri principes, summis senatorii muneribus conspicui in titulis sodalium etiam Augustalium honore ornantur, ut sub Vespasiano Ti. Plautius Silvanus apud Grut. p. 453 1 (Orell n. 750), sub Traiano Q. Glitius Atilius Agricola apud Maff. Mus. Ver. p. 213 6, sub Hadriano M. Maenius Rusticus apud Mur. p. 236 4 (ibid. p. 320, 1, Orell. n. 2369 et n. 2760), sub Alexandro Severo C. Caesonius Macer apud Grut. p. 381 1, tum G. Salius Aristaenetus apud Grut. p. 463 5 et 6, C. Iulius Asper apud Marin. Act. fratr. Arval. p. 780 et 784 (Orell. n. 2367), L. Volusenus Menatorus apud Grut. p. 35, 43. Verum postrema sodalium Augustalium memoria haud scio an sit in hoc titulo, quem in civitate nova repertum edidit Marin. Act. fratr. Arval. I p. 18, quemque expletum mea opera, quantum fieri potuit, addidi:

CAERELLIO ... F MACEDONI
QUINQUENNALI BONITIS ORIENDATO
SODALI AUGVSTALI CURATORI
VIAE AEMILIAE ... 5
LEGATO LEGIONIS SEXTAE VICTRICIS
PIAE FIDELIS DOMITI AVGVSTI NOSTRI

1) Eundem, sed non integrum habet Morel. p. 198, 3. Ex hoc autem vereor, ne fluxerit is, quem Grut. p. 237 1 habet positum a artibis Augustalibus Hispaniae alicuius municipii. Certe totum ex Ligorii auctoritate pendere intelligo. Quare non probo, quod Orellius n. 663 sine suspicionis nota recepit. Quamquam in ipsa non magnopere invenio quod dubitationem movere possit.

2) *Pontificatum* additum esse dicit Tacit. 3, 29, [illegible] ego censeo factum esse sodalem Augustalium. Pro eius erat eum impensis sacris gratis fuisse habet pontificum cum omnino (Tacit. 2, 83) decreverat, *ne quis flamen aut augur in locum Germanici nisi gentis Iuliae crearetur*.

SOD. AVGVSTAL. [PRAETORI VRBI DICVNDO
INTER CIVES ET P[EREGRINOS, TRIBVNO
PLEBIS, CANDIDA[TO ... SOD.
AFRICAN. MAN[ILIO ... QVAESTORI
CANDIDATO T ...
LEGIONAR. TRIBVNO LEGIONIS. SEXTAE
VICTRICIS [III]VIR EQVITVM ROMANORVM
AR[...]O. ARGEN[TO AVRI FLANDO FERIVNDO
DAT ... COMMI[ANDO
...
...VIRI
...

Cuius tituli aetas etsi incerta est, ex coniect[ura] tamen intelligitur ad tertium fere saeculum p. Chr. accedere. Denique Suetonius Galb. c. 8 Galbam, qui postea imperavit, ob res in Africa et in Germania gestas narrat a Claudio ornamenta triumphalia accepisse et sacerdotium triplex, inter Quindecimviros sodalesque Titios item Augustales cooptatum.

Quae ergo fuerit sodalium Augustalium, quod munus, quae dignitas in republica, fere apparet, reliqua, quae hoc loco quaerat aliquis, latent: nam nec in quod templum convenire consuevrerint, nec quibus diebus, nec quo genere sacrificiorum usi sint, constat nullaque omnino eorum memoria praeter ea, quae modo attuli, superest.[1] Quomodo igitur hinc profecti sunt illi, de quibus quaestio nostra proprie instituta est, Augustales? Ea ratione, qua omnino municipia constituta sunt, ut, quae Romae essent, eadem oppidis imitando exprimerent. Incredibile enim est, quantum haec imitatio, sponte illa quidem accepta, non legibus ullis aut edictis imposita, in toto imperio valuerit, quantum contulerit ad aequabilitatem illam efficiendam, quam tantopere in rebus Romanis admiramur.[2] Hanc autem imitationem duplicem quasi fuisse intellego: unam privatam quam dicam, alteram publicam oratione. Huius testis est Tacit. An-

1) In explenda hac inscriptione profecti sumus ab eo, quod Marinius l. l. docet, videri hunc titulum eum eundem hominem, qui apud Bertolium in Antiquitatibus Aquileiensibus p. 302 appellatur *T. Cornelius Macedo Quinctianus consul.* Quem cum ordinarium consulem non fuisse constet, ne quando suffectus quidem fuerit, invenire potest; sed nunc tamen equidem non dixero *consulem designatum*. Tum quaeritur versum, qui explendi essent, a principio vs. 9, de quo dubitari non potest. *Curator viae Appiae* satis con... sed etiam recte additur *Flaminiae*, ... tradidi litteras ... (quae si supersunt, nihil aliud quod suppleri possit), discere nequit. Reliqua quam suppleri aperta sunt, ... notem 11 quod est AFRICAM. MAN... explicare nequeo utrumque omnino dubitatio, an in describendo titulo peccatum sit.

2) Conventus tamen eorum in aedem Divi Iulii, qui principum suorum gentes, et sodales Antoninianos consuevisse in aedem Divi Pii ... de Aedes, quibus convenerunt, colligi potest ex titulo illo ... quem saepe attuli.

3) Primus optime observavit ... quod statuit Eggerus in libro, quem supra laudavi, p. 373, qui cultum Larum Augustorum Italiae et provinciis aut edictis imperatorum impositum esse statuit aut sponte aliquo receptum.

ann. I, 73, qui anno 15 p. Chr. paulo postquam sodales Augustales instituti sunt Augustusque divinis honoribus ornatus, narrat Falanium modicum equitem Romanum maiestatis accusatum esse, *quod inter cultores Augusti, qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Cassium quendam mimum corpore infamem adscivisset*, i. e. quod in collegium quoddam, quod domi suae ex familiaribus suis et amicis constituisset, recepisset etiam mimum corpore infamem [1]). Tum *cultorum* (sic enim appellabantur) collegia privata una cura inveniuntur cum aliorum deorum, tum imperatorum divorum, quale est hoc in inscriptione, a Grut. p. 246, 9 ex Smetio inscript. vet. f. 53, 9, qui hoc vidit, allata

IMP CAESARI DIVI NERVAE F
NERVAE TRAIANO AVG GERM
DACICO PONT MAX TRIB POTEST VII
IMP IIII COS V P P OPTIMO PRINCIPI
SAGARI THEATRI MARCELL.
CVLTORES DOMVS AVG

Positus est titulus anno 103 p. Chr. a mercatoribus sagariis, qui tabernas ad theatrum Marcelli habebant, qui privatim inter se collegium cultorum domus Augustae constituerant. [2]) Talia igitur collegiorum sodalicia, sive ea tanta essent, ut peculiarem cocendi locum haberent, sive privatis etiam domorum parietibus continerentur, privatis excitavit hominum erga Divum Augustum pietas, eo magis, quo gravius Tiberii crudelitas temporumque insequentium calamitas ingruebat. Sed diversa sunt haec ab iis, de quibus quaestio nostra instituta est, Augustalibus, quorum publicum erat collegium, non privata modo cura. De quo antequam agamus, pauca de universo iure collegiorum praemittenda sunt, ut qua ratione hoc Augustalium collegium institutum sit, intellegatur. Neque id nimis laborandum esse arbitror, quod nuper de eadem re

1) Assentior igitur Ernestio potius quam Lipsio, diversa ratione locum Taciti, quem dixi, interpretantibus. Quorum his non singulas domus collegia sua habuisse putat, sed circumlatas domesticorum collegas otiosa dicibus conveniebant, quia una domus non in la dives ad omnes recipiendos esset. Sed sic qui potuit fieri, ut Falanius accusaretur, quod in eo collegio mimum locum indignum? An commemorantur talia collegia in domibus privatis habita etiam in inscriptionibus, ut vide O. Iahn. Spec. epigraph. p. 60.

2) De sagariis vide Lipsii in Digg. XIV, 4 (de trib. act.) 5 § 15, eundemque Sueton XVII, 2 (quo noscit) 32, 4. Etiam in inscriptionibus non alibi sagarii commemorantur, hoc apud Grut. p. 650, 1 *sagarius post aedem Castoris*. Cultores autem domus Augustae leguntur praeterea *domus Augustae cultores* apud Grut. p. 238, 13 (Orell. n. 759) et *cultores Larum et imaginum domus Augustae* apud Henz. Inscr. Alb. p. 8 (Orell. n. 2140) vel *cultores domus divinae et fortunae Augustae* in lapide Tiburtino apud Orell. n. 1662, in quo titulo aliter nominantur omnino; quorum explicationem Orellius necdum pertinere ad cultum Herculis Augusti, quem Tibure frequentatum fuisse constat. Eiusdemque generis fuit cultus Augusti Pompeiis, cuius tanta supersunt monumenta in urbe Pompeiana, ut peculiari disputatione opus sit ad eum explicandum, cum quam Bayer. Guarinus ille suetis anacolla Pompeianorum commentario dux. Ed. altera Neapoli 1830) de hac re exponat, dubito num sufficere possit.

disputavit Th. Mommsenius in libello, qui inscribitur de collegiis et sodaliciis Romanorum (Kiliae 1843).

Sodalicia cum iam veteribus temporibus, ne turbas afferrent in rempublicam, saepius senatus consultis coërcita essent,[1]) tum ab imperatoribus severioribus legibus astringi coepta sunt. Ita Caesar ad constituendam republicam etiam *cuncta collegia praeter antiquitus constituta distraxit* (Suet. Caes. c. 42) cuius edicti commemoratur etiam a Joseph. in Antiquit. Iud. XIV, 10, 8 καὶ γὰρ Γάϊος Καῖσαρ — ἐν τῷ διατάγματι κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους (τοὺς Ἰουδαίους) οὐκ ἐκώλυσεν οὔτε χρήματα συνεισφέρειν οὔτε σύνδειπνα ποιεῖν.[2]) Inter bella autem civilia cum multa rursus sodalicia orerentur, Augustus quoque, cum *plurimae factiones, titulo collegii novi, ad nullius non facinoris societatem coirent, collegia praeter antiqua et legitima dissolvit* (Suet. Oct. c. 32). De proximis imperatoribus quid hoc in genere statuerint, nescitur; sub Nerone mortuo in Pompeiana colonia cum gladiatorii muneris turbine magno cum exitio multorum Nucerinorum, qui ad visendum venerant, ortae essent, senatus re cognita noxios punivit *collegiaque, quae contra leges instituta erant, dissolvit* (Tac. Annal. XIV, 47), ut legem hac non ad urbem modo, verum etiam ad Italiam et uerisimile etiam ad provincias pertinuisse intelligamus. Quod si incertum fuit ebusdem peculiari postea principis edicto constitutum est. Nam Marcianus in Digg. XLVII, 22 (de colleg.) 1, ubi exposuit de licitis et illicitis collegiis, addit *id non tantum in urbe sed et in Italia et in provinciis locum habere Divum quoque Severum rescripsisse*. Quae autem legibus permittebantur collegia? Universe Marcianus in Digg. XLVII, 22 (de colleg. et corpor.) 3 etc praecipit in summa —, *nisi ex ex senatus consulto auctoritate vel Caesaris collegium vel quodcumque tale corpus coierit, contra senatus consultum et mandata et constitutiones collegium celebrat*. Quare ut licite in collegium coiretur in provincia senatoris opus erat senatus con

1) Vide Mommsen. l. l. p. 73 sqq.

2) Non recte Mommsen. l. l. p. 79 a Reimaro ad Dion. LX, 6 narrat hanc legem referri ad Collegium, quod nec quisquam potest statuere, quam qui legerit, non statuit Reimarus. Ut autem de Iudaeis complectar hoc loco, quae pertinent quodammodo ad collegiorum rationem, ab Augusto quoque haec, quae Caesar concesserat, Iudaeorum iura servata esse intelligitur ex Ioseph. XIX, 5 extr. Non servavit Tiberius, qui, ut Tacit. Annal. II, 85, Suet. Tib. c. 36, Ioseph. Antiq. XVIII, 3 narrant, quattuor milia Iudaeorum libertini generis eorumque adacta in Sardiniam misit, ceteros Italia expulit. At Gaius Caligula recepit rursus et in collegia coire passus est, neque enim, quod Dio LX, 6 de Gaio narrat, aliter accipi potest. Item Claudius primum fecit, ut ex edictis eius apud Ioseph. Antiq. XIX, 5 extr. constat, sed admiserat ut sub Iudaeorum nomine latuissent corporant Christiani, qui in collegiorum modum eius suo conventus celebrabant, unde turbae et tumultus crebantur. Quos Claudius (Suet. in eius vit. c. 25) urbe expulit, ceteros Iudaeos cum propter multitudinem non posset, prohibuit sodalicia constituere, suo more vivere passus est, ut Dio l. l. tradit. Hac constitutione non fuisse de Orosio VII, 6 nihil moror, quin erraverit, ut dubito, cum satis accurate traditum est in Act. Apost. 18, 2.

sulto, m reliquis principis edicto. Itaque in inscriptionibus talem collegiorum nominibus apponitur, convenire ea ex senatus consulto, cuius rei exempla vide collecta apud Mommsen. p. 80. Exemplumque talium collegiorum Romanorum affert Gaius in Dig. III, 4 (quod vidimus supra). *Item collegia Romae certa sunt, quorum corpus senatus consultis atque constitutionibus principalibus confirmatum est, velut pistorum et quorundam aliorum et naviculariorum, qui et in provinciis sunt.* Sed praeter haec collegia, quibus opus erat peculiari edicto vel senatus consulto, ipsa lex excepit genus illud collegiorum, de quo significat Marcianus XLVII, 22, 1: *mandatis principalibus praecipitur praesidibus provinciarum, ne patiantur esse sodalicia neve milites collegia in castris habeant, sed permittitur tenuioribus stipem menstruam conferre, dum tamen semel in mense coeant, ne sub praetextu huiusmodi illicitum collegium coeat.* Milites igitur non omnino collegia in castris habere prohibentur ceteraque collegia dissolvuntur, excipiuntur ii tenuiores semel mense coëunt stipemque menstruam conferunt, ad funera sodalium curanda. Hoc enim pertinere legem ipsumque caput senatus consulti, quo tales collegia permittebantur, nobis nervotum esse docuit Mommsen. l. l. p. 87 [1]. Alia exceptio non lege quidem illa, sed natura rei erat, nam *religionis causa coire non prohibentur, dum tamen per hoc non fiat contra senatus consultum, quo illicita collegia arcentur,* ut Marcianus l. l. scribit, i. e. licet certis diebus certisque locis ad sacra facienda convenire, dummodo ne corpus aliquod vel collegium, quod proprie dicitur, constituatur, quo peccetur contra legem. Atque haec quidem communiter valebant et in urbe et in Italia et in provinciis, sed in his quidem praeterea discrimen aliquod servabatur. In quibus enim homines mobilioris et levioris animi esse videruntur, in iis ea collegia, quae in aliis provinciis lege coire licerent, non concessa esse discimus ex illis ille Plinii ad Traianum epistola X. 43, ubi Plinius imperatorem commendat, ut ad incendia compescenda collegium fabrum Nicomediae in Bithynia instituat, duntaxat hominum centum quinquaginta, curaturum se, ne quis nisi faber recipiatur, neve iure concesso in aliud utantur. Fabrum collegia multis in urbibus erant et esse concedit imperator, sed ventus mobilitatem Nicomediensium apud hos esse non vult. Itemque hoc, de quibus dicturi sumus, Augustalium collegium in multis provinciis multisque in urbibus non fuisse existimo, propterea quod mediae nullis omnino collegiis ad ordines illiciendi esse viderentur.

Quae cum ita sint, apparet, in quacunque urbe Augustales esse vellent, opus fuisse

1) Neque enim dubium esse debet, quin recte Mommsen. inscriptionem Lanuvinam, quae est de collegio Dianae et Antinoi, hoc rettulerit eamque in ea parte, quae capit ex Senatus consulto aliquo habet, ipsam hanc legem quam Marcianus significat, esse statuerit. Collegium Dianae et Antinoi quia intellegebat licere sibi coire vel esse privilegio, eam partem legis, in qua id liceret, in tabulam sollemniter recepit, [illegible] satis frequenti cuius [illegible] infra exemplum saepe exhibebimus. Atque verba illius Senatus consulti congruunt fere cum iis quae Marcianus habet.

peculium vel senatus vel principis auctoritate, nam hoc collegium nec fanum Iuniorum nec funeraticium intellegitur. Quis autem potebat hanc institutionem? a quo proficiscebatur omnis haec Augustalium institutio? Romae vidimus sodales Augustales institutos esse senatusconsulto, primosque lectos esse a senatu ex principibus civitatis: quare si eandem reliquorum oppidorum rationem esse aperiet, ut aperiat decuriones potebant ut *Augustales* sibi instituere licerei. Hoc enim nomine hoc, de quo nunc sermo, collegium appellabatur, nam, cum sodales Augustales, quorum rationem supra explanavimus, apud Tacitum Hist. II. 95, numquam in inscriptionibus, videmus nominari Augustales, hos vero Augustales unquam inveni appellari sodales Augustales. Ita enim, ut rei similitudo poscit, ab decurionibus institutos esse Augustales documento est, quod ab iisdem creari solebant, qua de re paulo infra dicemus.

Quo primum tempore Augustales fines urbis egressi per Italiam et per provincias propagari coepti sint incertum est, sed ipso tamen Tiberio, qui Romae imperabat, imperante in oppidis Italiae inveniuntur. Primum monumentum, in quo reperiantur, videtur esse nobilissimum illud decretum centumvirorum Veientium, quod cum iam antea edidissent, ut Orell. n. 4046 nuper accuratissime descriptum exhibuit C. W. Göttlingus [1]. Centumviri a. d. decuriones municipii Augusti Veientis ad venerandum Augusti nomen cum anno 26 p. Chr. Romae in aedem Veneris Genitricis convenissent, noveruntque aliquid beneficium a Iulio Divi Augusti liberto Gelote accepissent, universo decretum illi quidem non fecerunt, quia ad eiusmodi res nec in municipio suo convenerant, sed interim, dum data iustum decurionum decretum confirmaretur, auctoritate sua Iulii Gelotis *qui omni tempore municipium Veiens non solum consilio et gratia adiuvisset, sed etiam impensa sua et per filium suum celebrari voluisset,* [2]) *honorem iustissimum decerni* permiserunt, primum *ut Augustalium numero haberetur atque ac si eo honore usus esset, deinde liceret ei omnibus spectaculis municipii nostro bisellio proprio inter Augustales considere coenisque omnibus publicis inter centumviros interesse, denique ne quod ab eo liberisque eius vectigal municipii Augusti Veientis exigeretur.* Hanc decurionum Veientium auctoritatem anno postea decreto confirmato in marmore Veiis reperto nobis servata est. [3]) Sequitur tempore proximo celeberrimus titulus Puteolanus Tiberio positus ob

---

1) In libro qui inscribitur: Fünfzehn Römische Urkunden auf Erz und Stein. Halae 1845, p. 73 sqq.

2) Legis celebrandi nomine ut videtur, eo enim perfecit verbum celebrandi.

3) Unum commemorem in quo dissentiendum ab a Gottlingii interpretatione. In extremo enim titulo cum nomina testium leguntur, quae *adfuerunt* auctoritati factae, adfuerunt, unus eorum appellatur *P. Acuvius P. F. Tro.* Reliqui tamen sola cognominibus appellantur nec tribu nec patris nomine addita: quod movet Gottlingum ut *Tro.* Troianum significare eoque etiam honesta sibi in Veientes conlaturi existimaret. Sed nec illo bonus *tronati* aut alius usquam fuit Romae aut usquam in ullo inveniri titulo: itaque manet in *Tro* explicetur. P. Acuvii nomen filius a reliquis quod patre addito non addito cognomen. Quare non dubitandum est, quin ex solita consuetudine legendum sit *P. Acuvius Publii filius, Tromentina tribu.*

restitutas quattuordecim civitates Asiae terrae motu eversas (apud Orell. n. 687, ubi vide ceteros, qui ediderunt, Mur. p. 206, 6, Bormann. [illegible] Pompei. Vol. II p. 243):

TI. CAESARI. DIVI.
AUGUSTI. F. DIVI.
IULI. N. AUGUSTO
PONTIF. MAXIMO. COS. IIII
IMP. VIII. TRIB. POTEST. XXXII
AUGUSTALES.
RESPUBLICA.
RESTITUIT [1])

Eiusdemque fere temporis est is titulus, quem Grut. p. 236, 10 exhibet (ex Smetio fol 49 9), qui talis:

[G]ERMANICO [illegible] DRUSO
CAESARI GERMANICI GERMANICI
[illegible] CAESARIS. F. CAESARIS. F.
AUG. ET DEC. [illegible] D. D.

quem cum Smetius dicat extare Romae, ad municipium tamen aliquod pertinere intelligitur ex D. D. i. e. decreto decurionum.[2]) Discimus hinc, quam cito Augustales per municipia Italiae propagari coepti sint.

Diximus autem supra totum Augustalium institutum ab decurionibus profectum esse inde perspicuum, quod Augustales crearentur a decurionibus. Eius rei non paucae inscriptiones testes sunt, quarum nonnullas afferemus. Apud Grut. p. 469 5 (Mur. p. 700 5, Orell. n. 3960) est hic titulus Mediolanensis [3])

[illegible]
[illegible] AUGUST
QUI INTER PRIMOS
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

1) Positus est titulus anno 30 p. Chr. cum urbes illae eversae essent ann. 18 p. Chr. (Tac. Annal. II, 47). Augustales [illegible] titulum cum statua quam postea [illegible] Puteolis sustulit.

2) Hunc titulum Tiberio imperante positum esse certum est, sed incertum utrum Germanico defuncto positus sit an [illegible] quam Srfam artifice [illegible] constat. Hoc mihi quidem probabilius [illegible] hoc loco [illegible]. Nolo [illegible] titulo [illegible] qui soli Neroni Germanici filio positus est [illegible] Ligorii [illegible] auctoritate [illegible] dimisi.

3) Augustus Praetorius inventum esse dicit [illegible] sed parum ut credo quae omnino [illegible] quem Gruterus, [illegible] distributionem [illegible] mutavit. Habebat autem Gruterus accuratissime ex Apiani Inscript. antiq. p. 31 nisi quod in vs. 9 [illegible] quod vitium Grut. ex schedis Aleiati [illegible]. Non vitium esse [illegible] nomina in servum transferendo delectatum esse apparet. *Libertis faciendo* significat [illegible] servos illos testamento manumittere.

De servira postea videmus, nunc hoc intelligamus: Faustum (sive quod aliud nomen ei erat, nam lapidem ab imo mutilum esse constat) a decurionibus factum esse Augustalem, et quidem unus primus. Addamus etiam inscriptionem Aquileiensem apud Mur. p. 96. 8 (Bertol. antiq. Aquilei. n. 37)

S. A. S. [1]
IN. HONOR.
L. VALERI
NYMPHODOT
VI VIR. ET. DO. AVG
ET. C. STATI. SEGVN
ET
IN. MEMORIAM
C. STATI. SEVERI
VI VIR. ET. DO. AVG
ALVMN
LIB.

Num quod est D. D. AVG., interpretari oportet *decreto decurionum Augustalis*. Alios titulos mode idem intelligitur, infra afferemus ad alias res demonstrandas.

Jam cum didicerimus et quando Augustales instituti et a quo creati sint, deinceps quaerendum est ex quo hominum genere fieri consueverint. Romae inter sodales Augustales Tacitus l. c. I. narrat allectos esse nobilissimos civitatis i. e. senatoriae dignitatis viros eundemque honoris gradum invenimus fuisse omnium sodalium Augustalium, quorum memoria extat in inscriptionibus. Par igitur erat in municipiis etiam Augustales lege ex decurionibus, quippe quorum dignitas esset maxima. At id ne fieret, certae quaedam causae prohibebant. Nam multi homines locupletes erant in municipiis, nam qui erant divitiores, si fieri posset, Romam transferre sede sua, ad rempublicam Romanae honores administrandos. Quare qui supererant satis occupabantur honoribus municipio subeundis, quibus non erant addendi munera et onera Augustalitatis de quibus infra disputabimus. Accedebat quod libertinos lex a curiis arcebat,[2] quod genus hominum non raro pecuniosum esse solebat. Ita fiebat, non lege quadam ulla sed consuetudine et ipsa res natura, ut primum e hominum ingenuis, qui non essent decuriones, tum maxime libertini ad honorem Augustalitatis accederentur. Quare Augustales, si genus et originem eorum spectes, erant aut ingenui aut libertini, servos nunquam ad hunc honorem admissos esse reperio. Nec vero res ita comparata erat, ut aut Augustalitas aequaliter divisa esset totidemque essent ingenui, totidem libertini; quod possit aliquis ex similitudine tituli Narbonensis, quem supra attulimus, concludere aut in aliis oppidis essent soli ingenui, in

1) I. e. *Spei Augustae Sacrum*, ut est in duobus aliis titulis Aquileiensibus apud Bertolium I. l. p. 40 et 41. Falsae enim sunt interpretationes virorum doctorum, quas Bertol. affert.
2) De hac re cum constet, eo loquor sine citabo solum Frid. Rothium de re municipali Roman. p. 69

alus sub libertini Neutrum ideo probabile est quod vix ullum est oppidum, cuius multi Augustales usque ad inferiora imperii tempora noti sint, in quo non inter plures Augustales libertini generis aliqui tamen inveniantur ingenui Cum enim paulatim honorum municipalium di valeo perire incepissent ipsaque decurionum condicio durior fieret, ut inopia honorum illecebrarum, quicunque ingenui muneribus pares esse viderentur, in eumdem allegerentur necessario fiebat ut libertinorum Augustalium numerus multo superaret.

Quae cum ita sint nullo fere discrimine, inveniantur Augustales et ingenui et libertini Ut illius generis est titulus Pompeianus apud Romanell. itin. Pomp. I p. 67

M. CERRINIVS.
RESTITVTVS.
AVGVSTALIS.
L. D D D.

et Herculanensis apud eund. Romanell II p. 74 (Maff. Mus. Ver p. 354 9)

L. MAMMIO. MAXIMO.
AVGVSTALI
MVNICIPES ET INCOLAE.
AERE CONLATO,

in quibus quamquam patris nomen non appositum est tela tamen nominum rotis homines ingenuos prodere videtur, certusque est alius Augustalis Herculanensis apud Maff. Mus Ver p. 354, 7

M VAPINIVS. M. F
TERTIVS.
AVGVSTALIS.

Neque memini omnino in titulis Pompeianis me quemquam invenisse, quem libertinum esse constaret. Quamquam res sane anceps est, de qua certo pronunciari nequeat. Ac cum mihi demonstraturi simus, seviros et seviros Augustales fuisse magistratus quasi quosdam Augustalium plurimi inveniantur seviri ingenui, ut Augustae Taurinorum *C. Suetonius Sabellionis f., Secundus Sevir* apud Maff. Mus. Ver p. 217, 6 (Marm. Taur p. 66) *L. Valerius Firmi f Stellatina* (tribu) *Firminus Sevir Augustalis* ibid. p. 217, 1, *T Cassius Rufi f Stell Sevir Augustalis* ibid p. 217, 12, *M Caelius M f Threm Sevir Augustalis* ibid. p. 221 6 (Mur p. 155. 2), Veronae *L. Cassius Veraici f Pogrenus Sevir Augustalis* apud Maff. Mus. Ver. p. 87, 4, *L. Calpurnius Pudens Sevir Augustalis* apud Maff. Mus. Ver 115, 2 *Sex. Salvius Sex f Pob. Mandatus Virlanus Sevir* ibid p. 115, 3 *L. Sufinius C f Rufus Sevir* ibid p. 117, 2. Multique alii inveniuntur, ut Brixiae est *P Atilius P fil Fab Secundus Sevir Augustalis* apud Maff. Mus. Ver p. 378 5, ibidem *Q. Atilius Q fil. Fab. Severus Sevir Augustalis* apud Mur p. 124, 4 Comi *L. Rusticellius Oufentina* (tribu) *Secundus Sevir Augustalis* apud Mur p. 47, 9, ibidem *M Valerius M f Secundinus Sevir*

Sevir et Augustalis apud Mur. p. 69, 3 (Orell. n. 3944). Porro in *M. Cantonius Sex. f. Sevir Augustalis* apud Mur. p. 688, 7, Pauli *C. Cantonius C. f. Capreolus Sevir Augustalis* apud eund. p. 196, 6 multi Mediolani, quos nominare nihil attinet. Itaque cum apud Orell. n. 3716 *Cn. Stenno Egnatio Rufi filio II viro iterum quinquennali omnibus oneribus et honoribus functo* titulus positus ob *Ingenuis honoratis et Augustalibus*, duo quasi genera ingenuorum in municipiis discerni videmus, unum eorum, qui in decuriones recepti honores gesserunt, alterum Augustalium [1]. Quamquam non negamus equidem, libertinos et Augustales et seviros Augustales multo plures inveniri quam ingenuos, ea de causa, quam supra commemoravi, impensisque quo gravius decurionatus onus incumbere coepit, eo magis Augustalitas libertinorum facta est. Quare nonnullae sunt civitates, in quibus qui noti sunt Augustales, omnes sunt libertini, ut Mutinae qui unus invenitur *Sevir Augustalis Q. Venonius Himerus* (apud Don. V, 487, Cavedon. dichiarazione degli antichi marmi Modenesi, Modena 1828, p. 490), quamvis non dicatur libertinus, vix tamen dubitandum est quin fuerit, ut Eboraci in Britannia unus invenitur *Sevir Augustalis M. Verecundus Diogenes* (apud Grut. p. 485 4 Orell. n. 490) cum libertini generis fuisse plus quam veri est simile, ut in sedecim fere seviris Augustalibus sive seviris, quos habent inscriptiones Helvetiae a Mommseno editae unus est *M. Terentius M. f. Sosso* apud Steiner n. 995, quem ingenuum fuisse constat, reliquos eum libertinorum nomen non appositum, fuisse tamen libertinos veri est simillimum, ut Veronae cum viginti fere sint noti sunt Augustales, praeter quattuor, quos supra dixi, reliqui videntur fuisse libertini. Similisque prope est aliarum civitatum ratio, quare ingenuorum potius exempla aliqua afferenda esse putavi quam libertinorum. Quamquam hi quoque saepe iis, quos deinceps ex-hibebimus titulis, commemorabuntur.

Cum igitur constet et ingenuos et libertinos fuisse Augustales, deinceps demonstrandum est dignitatem eorum proximam fuisse decurionibus. Id cum multis ex rebus intellegitur, nonnullas hoc afferemus, alias postea commemorabimus. Sic Augustalibus saepe propter merita bisellium decretum esse reperimus, ut in titulo Pompeiano apud Romanell. Itin. Pompei. I p. 38 (Millin. Pomp. p. 87. Orell. n. 4044), et in altero Abellae invento, quem exhibet Gud. p. 4099 2 [2]:

NAEVOLEIA . I . LIB . TYCHE . SIBI . ET
C . MUNATIO . FAVSTO . AVG . ET . PAGANO .
CVI . DECURIONES . CONSENSV . POPVLI .
BISELLIVM . OB . MERITA . EIVS . DECREVERVNT

CN . PLAETORIO . II . VIRO
AVGVSTALI
BISELLIARIO
HONORATO . ORNATUSTIS

1) Minus igitur probo Orellii sententiam, qui tres ordines significari censet, cum ingenui nusquam per se ordinem efficerent.

2) In hoc vs. 7 rectius adhiberi puto a Romanelio quem est apud Millin. et Orell. n. [illegible] [illegible] Naevoleia et uxor et mors in C. Munatii Fausti libertis illud monumentum fecerat. *Paganum* autem non sacerdotii titulum sed nominis municipalis nomen est. Vide Orell. n. 4044.

DOM. MONVMENTVM. NAEVOLEIA. TYCHE.
LIBERTIS. SVIS.
LIBERTABVSQ. ET. C. MVNAT. FAVSTI
VIVA. FECIT

DECVRIONALIB.
POPVLVS. ABELLINVS.
AERE. CONLATO. QVOD.
AVXERIT. EX. SVO. AD
ANNONARIAM. PECVNIAM.
HS. X̄. M̄. ET. VILLA. IN. THEATRO.
CVR. ORDI. DECRETO.
SVMPTV. SVO. EDIDERIT
L. D. D. D.

Videmus in altera harum inscriptionum hominem libertinum, qui sevir Augustalis esset, et beneficio honore et ornamentis decurionalibus ornatum esse, eidem postea cum novam liberalitatem populo Abellinati exhibuisset, statuam hanc aere a populo collato esse positam [1]. Atque hoc omnino frequentissimum fuit, ut ornamentis decurionatus ornarentur Augustales bene de republica meriti,[2] ut est titulus Nemausensis hic apud Maff. antiq. Gall. sel. p. 65 (minus recte Grut. p. 499, 7)

SEX. DANIS.
LIBER. LUCANI. I
IIIIII. VIR. AVG
ORNAMENTIS.
DECVRIONALIB.
HONORATO

duoque iisdem fere Nemausenses sunt apud Mur. p. 199, 4 (Orell. n. 3751) et Mur. p. 713, 7 (minus recte ibid. p. 260, 4). Eodem pertinet inscriptio a Labus in dissertatione de inscript. Brixian. p. 55 (Orell. n. 3942, parum recte Grut. p. 43, 8) recitatione explicata, in qua haec

1) Sunt etiam alia notabilia in hoc titulo. Nam primum Scaliger in indice Gruteriano non recte videtur legisse C. PLAETORIVM ... filius huius libertae ... et illustre in colonia ... videtur esse ille *Cn. Morcius Cn. fil. Plaetorius*, cuius titulus est apud Grut. p. 1096, 6, in quo et munera eius ... et militaria complura commemorantur. Nam saepe factum esse, ut Augustalium filii ad honores municipales ascenderent, postea ... Atque illum Cn. Plaetorium cum constet ... imperatoribus Traiano et Hadriano ... libertinus hic ... sub Domitiano. Deinde non ... quod ... legitur *populus Abellinas*; neque enim est ... *Abella* ... lapis, sed ... *Abellina*, ad quam coloniam Abella pertinebat, recte ... *Abellinas* ... *Abellinas* quae ipsa forma legitur in alio titulo apud Lupul. iter Venus. p. 55 (Orell. n. 1180). Denique ... dubito ... sit *auxerit ex suo ad annonariam pecuniam* ... *ediderit*, sed ... quae ... titulum ... Ipsam *annonariam pecuniam* ... Cn. Plaetorius *IIvir decem* ... frumentum ... coloniae ... comparabatur. Frequentesque ... in coloniis et municipiis sunt curatores annonae. ... theatris ... Capitolio ... Plin. nat. hist. XIX. 1.

2) Qualis honos ille fuerit ... ornamentis senatoriis et aedilicis ... consularibus Romae ... in quaestione de honorum gradibus sub Imperatoribus in Mus. Rhen. ann. 1842 p. 267 sqq.

suā. *Herculi sacrum. Caesus Carpius Sevir Senior et Augustalis gratuitus decreto decurionum, ornamentis decurionatus ab ordine splendidissimo municipii Mediolanensis honoratus cum Caesio Carpio Festo filio, equite Romano equo publico, Seviro iuniore, decurione votum solverunt*, in quibus ut cetera nunc mittamus, apertum est de Augustalis ornamentis decurionalibus honorato. Idem in Hispaniis urbibus factum esse ostendit hic titulus apud Maff. Mus. Ver. p. 422, 3 (Orell. n. 164) in conventu iuridico Hispalensi inventus:

M. EGNATIVS. SILL. OB . . . .
. . . . A . . . . ARVENSIS
STATVAM. EX . . . .
DEDICAVIT
M. EGNATIVS VENVSTVS IN LOCVM QVEM
ORDO DECREVIT . . . . . . ET SCAENA
. . . . ET ARAM . . . . . .
D. S. P. D.

Hic M. Egnatius quamquam non propter sevirature aliquam et ornamenta decurionatus accepit, sed propter alia beneficia in rempublicam collata, apparet tamen nulla alia dignitate eum usum esse, cum illis honoribus ornaretur ab municipio Flavio Arvensi [1]). Denique est in hoc titulo Dacico in rudenibus coloniae Sarmizegethusae invento, quem ex Grut. p. 410, 1 et Seiverto inscript. Dac. n. 448 emendatum appono:

GENIO. COL.
QVEM VLP. DOM.
HERMES AVG. COL.
APVL. ORN. ORNAM. DECVR.
. . . .
T. P. I.
VAL. . . . . . . ET
. . . . . .
. . . .
HERES . . . .
AVGG. COL. M. P. C.
L. D. D. D. [2])

---

1) Sec. vide vs. 2 nota explicanda sunt ut sic oppidum Arva conventus Hispalensis in Hispania (Plin. III, 3) appellatur apud Grut. p. 476, 1. M. Egnatius statuam, quam respublica decreverat, honore solo contentus [illegible] pecunia posuit addiditque ei et scaenam marmoream et aram marmoream. Utrumque munus honore magnum erat et notabile quod adnotatum in libertino homine, quippe quod Winckelmannus in monumentis an . . . II, 2, 1, 2 negant praeter deos et numina . . . dis deputata paene aequales . . . .

2) Particulam tituli habet Grut. p. 481, 5 (Seivert. l. l. n. 149) utriusque corruptelas origo est Lazii negligentia, cuius auctoritate partem tituli edidit. Singula in quibus a Grutero aut a Seiverto discessimus, efferre nihil attinet; hoc autem commemoro, veram descriptionem, qualem supra exhibui, praeter esse incertam. Qua quam sententia ipsa oporte . . . *Ulpius Domitius Hermes Augustalis coloniae Apuli* quod signum *genii ordinis* promiserat, id *testamento poni suo iussit*. Sic cum lege vs. 6; cf. Orell. n. 107 et n. 3490. *Heredes ponendum curaverunt* (hoc enim est u. 1 . . .) *Valerius Threptus* et utrique *Do-*

in quo titulo cum plura inserta sint, certissimus est Augustalis ornatus ornamentis decurionalibus. alterque Augustalis eiusdem coloniae Apulensis ornamentis decurionalibus habens est apud Grut. p. 1106 1 (Orell. n. 3016 particula Grut. p. 81 7). Addo titulum Dalmaticum, Senae repertum, quam ex Petr. Apiano p. 366 non satis recte descripsit Grut. p. 477. 6

Q. VARENI
SOSTHENO.
AVG. DVIC. ORD
BENEFICIVM
DONAVERVNT. DECVR
PRIMO. DEFVNCTO
VARENIA. MONTANA
CONIVG. OPT.
E . . . Q . . . D . . . Q . . . [1]

cum similem mox alterum Senensem afferemus. Etiam Tullonensis sevir Augustalis ornamentis decurionalibus ornatus est apud Apianum p. 53 (Grut. p. 469. 4)

COLL. FABR. ET. CENT
SEX. DENTIO. CENSORI.
CONSERVATIS.
DESVRIONALIBVS.
QVIEIS. VI VIR. AVG. VM
PATRONO. COLLEGIORVM
FABROR. ET. CENTONARIOR.
ET. DENDROPHORORVM.

Libertinum fuisse hominem nomen demonstrat, eundem dignitate proxime ad decuriones accessisse non modo ornamenta decurionalia, sed etiam hoc ostendit, quod patronus erat collegiorum. Nec vero modo decurionalia ornamenta a municipiis decernebantur Augustalibus bene de republica meritis, sed ut Romae, qui nullo honore affiolendi esse viderentur, aedilicii aut praetoriis ornamentis donabantur, item in municipiis fiebat, ut qui non essent decuriones nec propter originem possent esse, dignitate certo summis honoribus aequarentur. Testis est titulus Dertosanus optime exhibitus ab Orell. n. 4049 (minus recte a Mur. p. 1043, 4 et Grut. p. 478. 8 et p. 402, 3)

P. BAL. RHETHUS.
VI VIR. AUG.
CUI. ORDO. DERTOSAE
OB. MERITA. EIVS.
AEDILICIOS. HONORES.
DECREVIT

mitius; Augustales coloniae Orell. n. 1696 hunc titulum nec emendasse nec explicasse satis recte videtur.

1) Notabile quod illi Augustali *primo* dicuntur ornamenta decurionalia decreta esse, ut primis fere imperatoribus totus titulus positus esse videatur.

S VAL QVARTVS VI
VIR AVG.
SEPTIMO OPTIMO

Neque enim vere gessit aedilitatem, quam quia libertino genere ortus erat, ut non potuit, sed ornamenta eius ei concessa sunt.

Quamquam in re ipsa nihil erat, quin Augustales cum decurionatu convenirent, quivis enim homo ingenuus ad hunc admittebatur. Verum cum ingenuis fere alterutrius honoris muneribus satis gravarentur, libertini autem qui essent generis, a curia prohiberentur, eorum videtur lectum esse. Unum exemplum affero tituli Capuani apud Grut. p. 367, 3 (Morcell. de stil. inscript. I p. 167)

S AELIO P FIL SOLOLOGO
AVG DECVRIONI TERVAL
ORNATO ORDIN II VIRAL
SELIA SERGOONIA
MATER ET SIBI FECIT

in quo dubitandum est tamen an avg. significet augurem non augustalem. Qui enim intra fuit Capuae dignitate ut, cum in curiam allectus esset, honore ipso non gesto, [1] ornamentis tamen II viralibus afficeretur, videtur non Augustalis modo, sed sevir Augustalis esse debuisse. Sed plures inveniuntur VI viri Augustales, qui iidem honores gesserunt, quorum ratio inter infra explicabitur tum hic pauca exempla affero. Nobilis est lapis Brixianus quem tradit Orell. n. 66

DEBIO
COLONIAE CIVICAE AVG
BRIXIAE
Q LABERNIVS Q F TER
SAGITTA
VI VIR AVG DECVRIO
ORNAT PATR ORDIN I D D
II VIR QVINQ II F P

Vides hominem, postquam sevir Augustalis fuit, omnibus coloniae honoribus usum esse [2], idem quod et ingenuus erat et opinor satis locuples ad utraque munera subeunda. Similis est hic Parmensis titulus apud Maff. Mus. Ver. p. 368, 7 (Donat. p. 74, 5)

---

1) At enim Morcell. in Gori Symbol. Flor. I p. 78 n. 2 exhibet vs. 3 ORNATO. SENTENTIA II VIRAL., minus recte ut videtur. Nam non facile dicetur aliquis ita ornari sententia deinde Apianus p. 132 ex quo titulum accepit Grut., eundem habet ORNATO OVIVM II VIRAL., unde apparet tamen emendandum esse ORNAT ORDIN II VIRAL ut fere accepit Grut. Quod autem idem Apianus vs. 4 habet SERGONIA et vs. 9 MATVR, ea recte correxit Grut. Verborum distributio apud Morcellium, qui epigraphen magis externam quam veritatem sequi solet, neglegitur est.

2) Fuerat enim decurio, praefectus fabrum, praefectus iuri dicundo, quaestor, II vir quinquennalis, cum dis rebus inscriptionem explicandas esse alio loco demonstrabimus.

L. PETRONIVS
L. F. POL.
SABINVS
VI VIR DEC. Q
II VIR. PONTIF
SIBI. T. F. I.
V. Q. T. P. L. 1)

Nam L. Petronius, cum sevir Veronae fuisset, idem fuit *decurio*, *quaestor*, *II vir*, ut omnes honores municipales emensus sit. Sed semper cautio adhibenda, ne sicubi Augustalis vel VI vir Augustalis videatur idem honores municipales gessisse, error aliquis lateat. Ut qui in inscriptione Astigitana a Murat. p. 1102, 3 (p. 1129, 6) exhibetur sevir idemque magistratus municipalis, non dubito equidem, quin emendatus sit secundum similes duas Astigitanas apud Grut. p. 4 5 et p. 464, 8; itemque Ligoriana fraude confecta est ea, quam Grut. p. 77 4 habet, in qua *Sevir*, *Quinquennalis in municipio* commemoratur, eademque pessima auctoritate nititur ea, quae est apud Mur. p. 1118, 2, ex alia apud Grut. p. 496, 5 conflata, in qua *IIII vir* idemque *VI vir Augustalis* invenitur similesque alii non pauci tituli afferri possunt. Saepe etiam cavendum, ne, si sub AVG reperiatur, continuo Augustalem intellegamus, cum significare possit etiam augurem, quales fuisse constat in municipiis. Ut titulus est Paestanus apud Romanelli in itiner. Pompei. II p. 23 (Orell. n. 2402 Murat. p. 1111, 6)

L. CATIVS L. F. II VIR AVG
... ORONAM LEG. NEPTVN
SOLVM TRIBVTR. POS OBIIT
CVL. DEDIT
L. D. D. D.

(nam eum qui fuerit II vir augurem quam Augustalem existimare malo) 2) et inscriptio Valleias apud Orell. n. 3805, in qua vix dubito quin *II vir Aug.* significet *duumvirum et augurem* 3). Aliam etiam cautionem adhibendam esse intellexi, ne quando nomen *Augustalis*, quod satis frequens est, pro honore habeatur, ut in titulo Salonitano apud Spon Miscell. p. 58 Donat. p. 289, 2)

---

1) Extremas notas interpretor *testamento fieri iussit. Quinquennos pedes quinquaginta*.

2) Quare improbo Orellium, qui cum eum interpretatur Augustalem, dubitat an *VI vir Aug.* fuerit in isto. Vs. 2 autem ... Neque autem mirari Neptunum potissimum celebratum esse Paesti, quippe a quo tota colonia nomen acceperit Posidonia.

3) Sic in titulo Ariminensi apud Murat. p. 169, 10 certus est *C. Galerius P. f. Vitalis decurio quinquennalis augur*; in Brixiano apud Grut. p. 442, 10 (Orell. n. 3815) *P. Papirius P. f. Pastor augur II vir*; in Catanensi apud Castell. Inscr. Sicil. p. 57 n. 36 *L. Rubrius Proculus II vir quinquennalis augur*; in Cumano apud Grut. p. 429, 4 *M. Iuvenis Marcianus IIII vir augur*. Falisco apud Grut. p. 495, 9 *II vir augur*, multique alii in aliis oppidis reperiuntur.

T · VETIO
AVGVSTALI
DECVRIONI COL. SAL.
QVAESTORI AEDILI II VIR.
ITERVM PRAEFECT ET PATRON
COLL. FABR. OB MERITA
EIVS. COLL. FABR.
EX AERE CONLATO

fuerit fortasse qui eum qui fuit *decurio*, *quaestor*, *aedilis*, *II vir iteri dicendus* coloniae Salernitanae atque omnes honores emensus sit, contendat hunc eundem Augustalem. At ipsi Augustales propter eam causam, quae supra a nobis demonstrata est, cum rarius essent decuriones honoresque municipales gererent, filios eorum frequentius ad eorum adiusses esse invenimus. Titulus Beneventanus apud de Vitam inscript. Benev. p. 63, 8 est hic:

L. LOLLIO L. F. FLAVI
AEDILI PRAEF. FABR.
L. LOLLIVS ONES. PATER
AVG. CLAVD. PATER ET
HOMULL. TERTVLLA
VXORI

Pater fuerat *Augustalis Claudialis*, quod quid fuerit infra docebimus, filius ad honores coloniae accessit *aedilisque* appellatur. Similis prorsus est inscriptio Sentina apud Mur. p. 198, 2

C. FVLLONIO	C. FVLLONIO
C. FIL. LEM.	C. F. LEM.
VERECVNDO	PRISCO
AEDILI	AEDILI

C. FVLLONIVS. DONATVS. AVGVSTALIS
FILIIS PIISSIMIS
L. D. D. D.

Apparet utrumque ex his Augustalibus fuisse hominem locupletem, sed cum esset libertus, exclusus ex curia filios eorum qui postea adsumti, opibus suis statim aedilitate in sua utrumque municipio gerenda usum esse. Cf. etiam inscriptio apud Grut. p. 348, 7, quam ad Ostiensem coloniam pertinere intellige.

Demonstratum est a nobis, qua dignitate Augustales fuerint, quem locum et quasi ordinem honoris in municipiis habuerint, unde facile intellegendum est, eos non esse commixtos cum magistris vicorum et Larum, quo nonnulli eos pertinere existimarunt, qua dignitate videntur infime inferiore. Sequitur deinceps, ut de numero eorum, quot in quoque civitate fuerint, dicamus. Nam cum Romae sciamus a senatu numerum sodalium Augustalium, ad quorum similitudinem hos Augustales institutos esse intelleximus, definitum esse, item in municipiis fuisse probabile est. Quanquam utrum item fuerint unus et viginti an quis alius eorum numerus fuerit, nescitur, sed fuisse certum quendam constat, quod, ut a senatu Romano extra sortem sodalibus

Augustalibus adscribebantur illis principes. Item factum esse puto in municipiis, ut, si qui dignitate praestarent et bene de republica meriti essent, a extra certum numerum Augustales fierent. Quod etsi in Augustalibus nullo exemplo demonstrari potest, in severis tamen Augustalibus, quos Augustalium quasi magistratus fuisse ostendemus, certum est. Nec tamen tantus eorum fuit unquam numerus, ut in decurias distribuerentur, quod censebat Marcell. de sid. inscript. I p. 18 propter inscriptionem Tiburtinam apud Grut. p. 1088, 12, quae sine dubio mendosa est[1]) neque omnino decuriae sodaliciorum ullae videntur fuisse.

Sacerdotum quasi quoddam genus fuisse Augustales ipsa eorum origo indicat idemque ostendunt, quae infra de muneribus eorum disputabuntur. omnes autem sacerdotes et pontifices more Romano sunt perpetui, quare etiam Augustales sunt perpetui, non annui, nullique sunt *Augustales iterum, tertium* deinceps. Itaque ubicunque hoc legi videbitur in inscriptionibus, aut fraus aut error subest. Exemplo sit hic titulus Sassinas, propter multas causas memorabilis apud Grut. p. 475, 3 (Orell. n. 4047).

C. TITIO
CHRESIMO AVG. II.
DEC. ORDO SASSINATIVM.
QVOD PRO SALVTE ET INDVLGENTIA IMPERAT.
ANTONINI PII FELICIS AVG. ET OB TVTELAM SODALI-
TATIS FAMILIAE GLADIATORIAE ET ECVNDIS ETA-
OBR. EDITIS EIVSDEM DIGNITATE COLONIAE
TAXIPRIS HONORES DE SVO QVOD QVIS OPTIMO EXEMPLO
IN COLONIA DEDERAT ET VT AQVAE DOMIBVS
IN DOMO SVA VTENDO COMMVNIBVS PVBLICIS AC SI
HONORE PATRONIS ET TITIO. CHRESIMO FILIO EIVS
OB MERITA PATRIS. HONORES DECVRIONATVS
GRATVITOS DEDERVNT ORDO DECVRIONVM
ET AVGVSTALIVM ET PLEBS VNIVERSA[2])

Fuit hic C. Titius Chresimus sine dubio homo pecuniosus, quippe qui sua pecunia munus gladiatorum edidisset, ideoque ei omnes honores, qui et libertinis patebant et Augustalibus solent deferri, habitos esse intelligamus. Primum ei honor bisellii (sic enim vs. 6 legendum

1) Sequitur vera sit, nam hoc quoque potest dubitari. Habuit enim Grut. ex Pighii et Sirmondi schedis, ex quibus illas certe constat esse multis Ligorianis titulis plenas. Atque in hoc quidem perobscura quaedam accedit causa, cur de eo dubitandum esse videatur. Cum enim Reinesius in Syntagm. inscript. I n. 10 docere velit, etiam mulieres factas esse Augustales, duabus inscriptionibus utitur, hac Tiburtina, quam modo diximus, et altera, quae Romana dicitur, quae est apud Grut. p. 1088, 3. Item ex schedis Pighianis petita. Quare quaedam illam constat esse totam confictam (commixtam enim in ea *collegium Arvalium*, quod nullum fuit) similiterque in utraque commemorantur, non latuisse meretur dubitatio, ut utramque falsam esse moneremus. Cf. Orell. ad n. 3957.

2) In eiusdem marmoris latere altero item inscriptio est, sed ad alios homines et alia tempora pertinens; nam posita est anno 183 p. Chr., cum hunc in *Antonii Pii* ... [illegible]

esse appareat) qui *quae optimo exemplo in columna Suessa habuit*, datus est, de quo paulo supra p. 24 diximus, deinde *ut digitos aquae* publicae, qua colonia utebatur, *in domo eius fluerent* ceterisque commodis, quae decuriones haberent, frueretur ut Suessae inter decurionum munera hoc quoque fuisse videamus ut aqua publica *gratis* uterentur. Plus igitur paulo hoc erat quam ornamenta decurionatus quae Augustalibus dari consuevisse diximus, in quibus honos magis quam commodum ullum est. Deinque illos eos, qui non ingenuus essent, vero decurio allectus est et gratuito quidem. Qualem autem hominem ipsum C. Titium hunc existimamus, qui et eos, quos diximus, honores occepisset et AVG. II dicatur vs. 27. Necessario hoc quidem Orellius interpretatus est de *Augustali iterum*, parum ut-ebe tamen seviri Augustalem exemplis usus, de quibus mira disputabimus, ac verum Augustalem non perpetuum tenemus, nisi Smetium inscript. antiq. fol. 83, 5, a quo sumpsit Gruterus, exhibere viderem AVG. II, [1]) quod quo rectum sit, dubitari non debet, ut Augustalem perdiuum illum quidem, sed hoc honore, ne quid contra morem Romanum factum esse videatur. Item titulus Hispaniensis apud Grut. p. 479, 7, in quo invenitur *Augustalis perpetuus*, mendosus, quamquam quo ratione emendandus sit, certo dici nequit. At alter Hispaniensis apud Grut. p. 168, 2, in quo est *M. Cornelius M. f. Gal. Marcellus Aug. quin.*, dubitari vix potest quin sit fictus, praesertim qui solius Moralis auctoritate nititur. Afferre denique hunc Capuanum ex Donat. I. p. 88, 7 (Orell. n. 3812)

K. CERCIVS
M. F. FAL. TVLLIVS
II. AED. SIC. AVGVS.
VT CERNITVR ... L.
... CVNC. ... I ... E
... S. ...

quem Imperatoris Claudii tempore positum esse intelligi digessimus. In eo quod est *bis* ... cavu referas ad Augustalem, pertinet enim ad II virum. Quamquam ipsum illud AVGVS., secundum ea quae supra disputata sunt, dubito an recte spectet AVGVR. [2])

Iam quomodo quasi externa quasi Augustalium species dignitas fierent demonstraverimus,

---

1) Decerpsi autem Smetius etiam in alia re a Grutero. Novorum decit apud eum vs. 5 EX. et recte ... ut videtur. Edebant enim C. Titium munus suum esse pro *salute et pro indulgentia Imperatoris*, sed *pro salute* et ... *indulgentia* non *indulgentia* eius ut est apud Grut. p. 35* 1 *quod ex indulgentia Augusti octies spectaculum gladiatorium ediderit* et *indulgentissimus imperator* apud Grut. p. 456, 5 (Orell. n. 784). Quodsi hoc loco admittas, dicit non solum ... voluntate ... erit ... non mirum Ant. Augustini aut Capacii auctoritate, qui praeter Smetium apud Gruterum citantur.

2) Commemoro etiam inscriptionem Beneventanam apud de Vitam Inscr. Bener. p. 167, in qua Nasellius Vitalis, homo libertini generis, dicitur AVG. II QVINQ., quo nunc credo Orellio significari duos honores, ut fuerit *Augustalis bis et Quinquennalis*. Immo interpretandum est *Augustalium iterum quinquennalis*. Habebat enim Augustalium collegium quinquennales, de quibus alias dicetur.

valetus faciendum esse, ut ad naturam muneraque eorum explicanda perveniamus. Quaeritur igitur primum cum institutos esse constet in honorem et memoriam Augusti imperatoris, utrum haec soli sacrata fuerint, an tota gente Iuliae. Hoc utique vero est similiorum cum item fuisse sodales Augustales, qui proprie dicuntur, supra intellexerimus. Neque incerta alias est argumenta afferi possunt. Etenim cum sodales Augustales etiam peculiarem aliquam venerationem Claudii imperatoris habuisse supra diximus ideoque appellati Augustales Claudiales, idem cadit in hos, de quibus disputamus, numerumque sodales in honorem gentis Iuliae instituti nec infrequens Augustalium Claudialium superest in inscriptionibus memoria. Affero haec exempla: Inscriptio Beneventana apud de Vitam p. 10. 18 (Donat p. 92, 4. Orell. n. 2372) est haec:

D. M. S.
M. SERVANI
ALEXANDRI
AVG. CLAVD.
BENEVENTI
VIX. AN. XXVII
M. II. D. XII. ITHIA
CARBVLA CON
IVGI MERENTI.

Homo vix dubitandum est, quin fuerit libertini generis. Fuit certe nullis coloniae Beneventanae honoribus ornatus, ut eodem dignitatis loco fuerit, quo reliqui Augustales, de quibus supra dictum est. Aliam Beneventanam inscriptionem, in qua item libertinus appellatur Augustalis Claudialis, paulo supra attulimus. Tertiam Beneventanam habet idem de Vita p. 10, 14 (Mur. p. 191, 4. Reines V. 48. Orell. n. 2373):

D. M. S.
A. VIBBIO IANVARIO
CLAVDIALI AVGVSTALI
CVR. MVN. DIEI VIII
AVLL. VIBBII IVSTINVS
IVSTIANVS. IANVARIVS
FILI. PATR. MERENT.

Idem esse apparet hoc loco Claudialis Augustalis, quod supra fuit Augustalis Claudialis, uterque libertini generis homo fuit, sed satis pecuniosus, quippe qui curator muneris diei unius fuisset [1]. Similis est hic titulus Avellae inventus apud Mur. p. 192. 2:

. ANNIVS . . LIB
COTHRVS. AVG
CLAVD. EX TESTAM.

1) i. e. per diem unum munus gladiatorium suo sumptu ediderat. Sic cum Orell. explevit idemque probabiliter monendum habemus statuit, nomina alterius filiorum fuisse Iustinianus, quod litteris contractis scriptum facile corruptum est in Iustianus.

SIVE ARBITRATV
BENENNIAE. RESTITV
TAE. VXOR OPTIMAE ET
TERENT. LIB. L. D. D. D.

Nec vero modo simpliciter Augustales Claudiales sic inveniuntur sed etiam seviri, ut in hoc Tridentino marmore apud Mur p. 192, 2 (eund. p 2049 5 Maff Mus Ver p 114, 3 Orell n. 2374)

L. AVFILLENVS.
ANDRONI
VI. VIR II.
CLA ET AVG
IBI ET
CATIAE V F
SECVNDAE.
VXORI

Qui hic plene nominatur Sevir Claudialis et Augustalis duos simpliciter est sevir Claudialis, ut in hoc Beneventani titulo apud Marm. Act. fratr Arval. II p 533 [1])

L D D DEC
Q. SVBLICIVS. MODESTINVS
D. ET CLAVI CENSTOALIS D D D
L. D. D. D.

Nam dubium esse non potest, quin explendum sit vs. 3 Sevir et Claudialis. Sed dicitur etiam sevir Claudialis, quales est libertinus apud Mur p. 712, 1 M Clodius M L. Sabinus, et ingenuus in hoc titulo Veronensi apud Mur p. 752, 3

Q TVTICANI Q. L. EROTIS
GRAMMATICI LATINI VI VIR
CL. VRBAN. DECVR. HONORATI
VERON ET VARIATO TVTICANI
FELICIANI ET SVIS.

siquidem vero fuit ingenuus, qui hoc loco Sevir Claudialis ornamentis decurionatus honoratus Veronae dicitur non libertinus, quo durat cognomen Eros.[2]) Intelligitur hinc quod

1) Orell. n 2483 male tamquam integrum exhibet quamquam recte suppleta est a Marcellio cuius auctoritate deceptus est. De creatis quod hic commemoratur infra dicetur

2) Itaque scribendum esse censeo q L, neque id difficile in hac inscriptione in qua tamdem lapsus etiam vs. 4 demonstrat. Alius Claudialis quem Muratorius p. 747 1 deprehendebat et tamdem et ut opinor mutatis inscriptione nititur Sed verum et Veronensis quidem coloniae libertus, C Veronius Carpus est apud Maff Mus Ver p. 83, 1 (Murat. p 169 4 Orell n. 2371) qui ne nominetur VI VIR CL MAI inepte hic notas Muratorius supplent di Seviro Claudiali Maiali ut Maius religionem Veronae fuisse potest, nec probo nisi Maffeium aut Marcellium quorum ille Claudialem maiorem interpretatur quales nullos usquam lapides hic praeterea significant omnia audaciis, ceteris etiam tacuentur Equidem meam certe lapsus arbitror Maffeium et fuisse in lapide vel MAR vel MART., ut Martialis sevirali nomine collatum in honorem Martis audiatur esse fuerint Nam talem Martialem cum seviro Augustalis coniungi video in inscriptione neapolitanae descripta apud Marin Act. fratr Arv I p. 168 (Orell. n. 3361 et 3926)

supra posui Augustales, postquam peculiarem Claudii religionem acciperunt, appellatos esse Augustales et Claudiales vel Augustales Claudiales vel denique simpliciter Claudiales. Quodsi ita est, quid impedit quin etiam Augustales aliquando appellatos esse censeamus? Et sic statuo umneque Claudialium sanitt, similitudine quidem doctus eorum, de quibus supra disputavimus sodalium

Quid autem factum esse censemus in reliquis imperatoribus, qui alius gentis essent ac Iulius, in quorum honorem sodales Flaviales et Antoniniani instituti esse constat? Horum quod simile exstet, in municipiis nihil invenio, nam inscriptio, quae est apud Grut. p. 40, 3, in qua invenitur *Sevir Augustalis sodalis Traianalis et Hadrianalis*, inepte a Ligorio concepta est. At *Flavialium* aliqua superest memoria, et in hac inscriptione Tudertina, quam habet Grut. p. 19, 6 (emendationem Borghesi de stil. exser. I p. 54 inde Orell. n. 1228 et n. 3726

DIS. MANIB.
COLONIAE ET ORDINIS
DECVRIONVM ET LIBERTI
PVBLICI DOM. ORT. HAS.
IVSSOR CONSERVAVERAT
QVOD IN DEMORATIONE SERVI
PVBLICI INFANDO LATROCINIO
DEFIXA DECVRIONVM ORDINIS
DECVRIONVM NOMINA
SVBIDE, QVO EODEM DE TOTI
CAPIT. IN MAXIMI PRINCIPATVM
COLONIAM CIVITQVE LIBERAVIT
II CANCRIVS CLEMENTIS LIBERTVS
HEIS GENITA.
SEVIR. AVGVSTALIS ET FLAVIALIS.
PRIMVS OMNIVM HIS HONORIBVS
AB ORDINE DONATVS.
VOTVM SOLVIT

Habemus hic libertinum hominem *Sevirum Augustalem et Flavialem*, et quidem *primum omnium his honoribus ab ordine donatum*, ut cum sodales Flaviales ab Tito imperatore Romae instituti esse supra demonstraverimus, hoc titulus eodem fere imperatore positus esse videatur [1]. Idemque sodalicii genus significatur apud Grut. p. 376, 4 (Orell. n. 3932) in inscriptione Bergomensi

V F
L FLAVIVS C F
VIR

[1] Sunt sane nonnulla in ea quae dubitationem moveant, nec verum esse existimarem, nisi lis restitutionibus niteretur, de quibus dubitari non licet. Non satis apparet quid servus publicus cuius scelus impius iudicatus peccerit. Equidem etiam nominibus decurionum scriptum puto, sed erudi videtur esse idem quod *delexit*; certe quae a Morcellio exhibetur explicatio parum placet.

IIIIII VIR ET
AVGVSTALIS ET
FLAVIALIS
SIBI ET
VALERIAE L. F.
RVSTICAE
VXORI.

Nam dubium esse non debet quin Hagenbuchius apud Orell. recte legerit *Sevir et Augustalis et Flavialis*, quia *Flaminales* nulli nominantur sed atque hoc *Sevir et Augustalis et Flavialis* idem est ac *Sevir Augustalis et Flavialis*, ut infra intelligemus *Seviros et Augustales* eosdem esse ac *Seviros Augustales*. Atque ut supra habemus non modo *Augustales et Claudiales*, sed etiam *Claudiales* simpliciter: item est *Sevir Flavialis* apud Grut. p. 96. 10 (Orell. n. 4793):

SEXTI.
L. CARIVS
AMATIVS.
VI VIR FLAVIALIS.
ARAM ET MENSAM
DEDIT L. D. D. D.

Itemque in lapide Taurinensi apud Maff. Mus. Ver. p. 217, 3:

V. F.
C. BAEVIVS
MODESTVS
VI VIR ET
VIALIS
ET SVIS

Vix enim dubitari potest, quin explendum sit *Sevir et Flavialis sibi et suis*, ut que expletum edidit Mur. p. 681, 6.[1]) Quid autem jam ex his inscriptionibus colligi potest? Flaviales sunt et libertini et ingenui, item a decurionibus habent honores, quae omnia item invenimus in Augustalibus. Tum ut Claudiales, ita conjunguntur cum Augustalibus, ut tamen, si separentur et seorsim commemorentur, nullum aliud vocabuli genus dici videatur. Quare cum Augustales et Claudiales eosdem fuisse videamus, idemque sodalitatem, quod cognomen modo aliud addidit propter additam ejus imperatoris venerationem, sequitur, ut item Augustales et Flaviales iidem homines fuisse videantur. Ac quoniam in ingenti numero Au-

1) Inveniuntur praeterea XV viri Flaviales in inscriptione apud Gor. Etrusc. II p. 18 (Mur. p. 30?, 3. Orell. n. 2373) et hac inscriptione *C. Bell. ... Notatio Tebanensis Cur. XV vir Flavial. ...* Sed hi Flaviales si vere sint, primum non pertinet ad hos municipales, de quibus disputamus, sum cont[illegible] dignitate est ut municipalis Flavialem in eam cadere non possit. Deinde et fateor quod sentio dubito paululum num verus sit ac [illegible] numero hunc sodalium Flavialium qui a Tito in honorem patris instituti sunt ad[illegible] esse credere.

gustalium admodum rara est Flavialium memoria, idem factum esse censeo, quod supra in sodalibus posteriorum imperatorum intelleximus, ut etiamsi non adderetur Flavialium nomen, veneratio tamen et cultus imperatorum Flaviorum apud Augustales esset eaque etiam videtur fuisse, cum ipsorum horum posteriorum imperatorum, quorum sodales publice Romae instituti erant, nulli inveniantur peculiares sodales in municipiis. Cultus eorum non minor erat quam Romae latebatque in Augustalibus, nomen [illegible] Augustalesque appellabantur non amplius, qui Augusto feliciaque genti, sed qui omnibus imperatoribus divino honore affectis sacrati essent.

De *muneribus* Augustalium dicere difficillimum est propterea quod, cum in solis inscriptionibus commemorentur, vix potest colligi, qualia illa munera, quorum mentio fit, fuerint. Utar igitur inscriptione illa Narbonensi, quam supra attuli, quae quamquam non pertinet ad Augustales, ostendere tamen videtur, cuius generis etiam Augustalium officia fuerint. In ea igitur plebs Narbonensis sex sacerdotes, quos numini Augusti fecerat, ut donum cum diem, quo singulare aliquod beneficium colonia acceperit, binos quotannis dies celebrare iussit natalem eius et eum diem quo imperium acceperat, et ita quidem, ut sex illi sacerdotes hostias singulas immolarent et colonis thus et vinum ad supplicandum praestarent. Atque hos dies non viventibus modo imperatoribus, sed etiam mortuis celebratos esse existimo, certe cum moris fuerit magnorum virorum dies natales quotannis celebrare,[1] quidni idem in imperatoribus ab eorum sodalibus, quod in eorum honorem institutum erat, factum esse censebimus? At sic imperatorum natales etiam mortuorum celebratos esse invenimus, ut Augusti diei natali perennes ludi equestres decreti sunt (Dio LV 6), de quibus Dio LVII, 14 a Tiberio celebratos esse narrat: [illegible] ut significet sacra natalibus Augusti post aliquod tempus desita esse publice fieri. Tiberii natales a C. Caesare celebratos esse narrat Dio LIX, 24. Titi fratris natales cum fierent, abolevit Domitianus (Dio LXVII 2), Getae sustulit Caracallus (Dio LXXVII 12) relictis patris natalibus (Dio LXXVIII 17).[2] Deinde diem, quo imperatores imperium acceperant, publice celebrari consuevisse non de Augusto modo constat,

1) Ut Senec. Epist. 64 *Quidni ego magnorum virorum imagines habeam et natales celebrem?* et de Silio Plin. epist. III 7 narrat: religiose erat Vergilii natalem quam suum celebrare. Natales autem non Augusti modo, sed etiam aliorum imperatorum publice celebratos esse, documento est de Tiberio Suet. c. 26 *Natalem suum plebeiis incurrentem circensibus vix unius bigae adiectione honorari passus est* (Dio Cass. 57, 8); et Dion. Cass. 58, 12; de Gaio Caesare Suet. in eius vita c. 26 cf. Dion. LIX, 7 et 20; de Vitellio Tacit. Hist. II 95 Dio LXV 5. Atque hoc ita erat solitum, ut non principum modo, sed etiam uxorum liberorumque eius natalicia celebrarentur publice, ut Messalinae apud Dion. LX 12 et Britannici apud Dion. LX 17, ut C. Caesaris, Augusti filii, apud Dion. LIV 8. Cf. Plin. Epist. X 89.

2) In iis imperatoribus, qui non origine, sed adoptione successerunt, ut Hadrianus, dubium est, utrum eo die, quo nati sunt, an eo, quo adoptati, natalicia sint celebrata. Vide Reim. ad Dion. Cass. LXIX, 8. Sed constat eum quoque diem, quo adoptati sunt, natalem esse nominatum. Vide Spartian. in Hadr. c. 4.

sed de Vespasiano narrat Tacit. Hist. II, 79 *isque primus principatus dies in posterum celebratus*; de Traiano Plin. Epist. X, 60 *Diem, domine, quo servasti imperium, dum suscipis, quanta mereris laetitia, celebravimus — Praeivimus et commilitonibus ius iurandum more sollemni praestantibus et provincialibus, qui eadem certarunt pietate, iurantibus*, idemque ep. 103 *diem, in quem tutela generis humani felicissima successione translata est, debita religione celebravimus commendantes dis, imperii tui auctoribus, et vota publica et gaudia*. Cf. ep. 61 et 104. de Hadriano Spartian. in eius vita c. 4 *Tertio idus Augusti natalem imperii instituit celebrandum*; Macrinus imperator ludos in eum diem, quo imperium suscepisset, a senatu decretos removit, Dio LXXVIII, 47. Nec modo hic dies imperii qui vocatur, quamdiu vixerunt imperatores, celebrabatur, sed etiam mortuorum. Severi certe imperatoris diem imperii suscepti etiam sub Caracalla publice celebratum esse narrat Dio LXXVIII, 8. Coniicere utique possis, etiam consecratorum diem quotannis esse celebratum, ideo quia sodales Augustales ei exsequendo honori celebrando operati esse dicuntur. Sed incertum hoc nec ullo vetustatis testimonio confirmari. Sed hoc credo, ut in ara Narbonensi accessit hic dies, quo Augustus iudicia plebis decurionibus coniunxit, item in Augustalibus quosdam accessisse dies, quibus aut urbis aut ipsi beneficium aliquod ab imperatore contigisset aut denique alia res accidisset quae peculiariter celebranda esse videretur. Quid autem? quaerat aliquis. Augustales si cultum omnium superiorum, qui divinis honoribus ornati erant, dies et natales et imperii suscepti celebrabant, ingens iis munus imponebatur, quod vix quisquam sustinere posset. Neque ego omnes hos dies pari sollemnitate actos esse existimo: nullo enim dubio ii soli qui eius imperatoris cuius dies agebatur, proprii erant sodales, venerabant et sacrificabant, aliorum imperatorum dies prorsus negligebantur, ut Augusti natalis ludos equestres celebratos et vanum facto esse narrat Dio . . . per multos annos. Sic demptis multis relinquebatur tamen satis, quod onerosum esset Augustalibus atque ita esse habitum infra ostendemus.

Qua autem ratione dies hi, quos diximus, ab Augustalibus celebrabantur? Significat nomen sua ara Narbonensis et quos atteri lecisse ut iis qui velint tus et vinum ad supplicandum praestarent. Cum sacrificiis autem coniunctae erant epulae, quae pro iure collegii ab Augustalibus publice obibantur. Ostendit hoc ut titulus Feleburum civitatis quem infra afferemus, et aliarum rerum similitudo: nam non modo in natalibus imperatorum Romae publice celebrandis epulas fieri consuevisse constat, ut de Augusto narrat Dio LIV, 26 et 30, de Britannico Claudii filio Dio LX, 17, multaque praeterea de epulis, quae in votis publicis obibantur, congessit Gothofred. ad Theod. Cod. XVI, 10 (de paganis) 17. De ludis vero, quos eosdem sumptu Augustales celebrarunt, nullam certam invenio memoriam, nam extraordinarii erant ludi, qui commemorantur apud Grut. p. 9, 4 in titulo Neapolitano.

Q. VOLVSIO. SATVRN
P. CORNELIO. SCIP. COS.
AVGVSTALES
QVI [illegible] CIRVRIO
CAESARI AVGVST ET
[illegible] AVGVSTAE
I. O. M. ET GENIO. COLONIAE
LVDOS. FECER DIE XII K. MART.
C. TVRTILIVS. CC. L. HILA.
CN. POLLIVS CN. L. VICTOR
C. IVLIVS. C. L. GLAVCVS.
CVRATORIBVS.

Posita est inscriptio anno 56 p. Chr., restaque nomina Neronis et Agrippinae erasa esse statuitur vs. 4 et 6. Die a. d. VIII K. Mart. erat natalis solemne, neque per ludorum celebratus est a tribus Augustalibus libertini quidem generis, sed pecuniosis, ludis gladiatoriis, qui facti esse dicuntur Imperatori eiusque matri, Iovi et Genio coloniae.[1])

Romae qui sumptus necessarius erat ad hoc sodalium Augustalium sacrificia, non dubitandum est, quin publice praebitus sit, qui cum non videbatur sufficere, ipsi sodales de suo adiiciebant et facile poterant, quia principes hominum erant et locupletes. Neque in municipiis non dabatur publice, unde sacrificia fierent, sed item addere oportebat Augustales eamque causam fuisse dixi, cur Augustales plerumque crearentur ii, qui non essent decuriones. Atque qui communes hi sumptus facibus tolerarentur, ad exemplum veterum collegiorum Augustalium quoque collegium quasi quoddam vel corpus publice a decurionibus constitutum est, cuius ena quasi esset respublica, uni honores unum aerarium, haec enim propria collegiorum esse constat. Quamquam non saepe nominatur *collegium Augustalium*, ut in titulo Dacico apud Seivertum. Transilvan. p. 498 (Orell. n. 3053)

NVMIN. AVG
ET GENIO [illegible] COHS. T
AE HADRIAN ANTONINI
COLLEG. AVGVSTAL. IMPEN
DIS SVIS FECERVNT PRAE
FEC. F. C. IVL. CRESCENTE
L. [illegible] D. D.

in hoc, ubi reliqua explicantur,[2]) certum est collegium Augustalium quod nescio quid nu-

1) Cf. similem titulum coloniae Cumanae qui item ludi natalicio coloniae edita commemorantur apud Grut. p. 484, 6 (Orell. n. 3533)

2) Dubito num recte Orell. vs. 5 explicavit *praefecto fabrum C. Iulio Crescente*. Cur enim ille praefectus fabrum appellatur? quid fecit? Certe omnino est *curatore*, atque etiamsi hoc ita sit, familiam tamen est titulum et honorem antepeni nomini. Quare malim ille praefectus fabrum sumo C. Iulius Crescens ipse erat Augustalis faciendumque curaverat hoc monumentum, et FAEC. F. interpretari malim *praefecto*

nata Augusti et genio Antonini Pii dedicavit. In alia inscr. ut Grut. p. 408. 2. Mur. p. 511, 5 collegium non Augustalium sed aliud aliquod dici videtur ¹). Frequentius autem appellatur *corpus Augustalium*, ut in fragmento tituli Neapolitani apud Maff. Mus. Ver. p. 477. 2:

AVGVSTALIVM CORP.
QVAE HIS L. LAECANIVS
PRIMITIVOS. CVRATOR IPSOR
PERPETVVS. PET. TRAVT. EX. REDD.
EOR. QVOTANNIS. DIE NATALI SVO.
L. AN. DIVIDO. FIAT ET EPVL

In hoc enim recte cogitari de corpore Augustalium demonstrat alter titulus Neapolitanus, quem infra afferemus, in quo *Augustales corporati* commemorantur ²). Denique dicitur in lapide Dalmatico apud Grut. p. 372. 7:

L. AVRELIO
L. F. VICTORI
DOMO AQVO
AVG. ET. SENIAE
SAC. PRIM. CORP.
AVGVSTALIVM
ORNAT. ORNAM.
DECVRIONALIB.
PLEB. SENIENSIS
AERE CONLATO
CVRANTE AVR. BRVTTIO

In hac ³) L. Aurelius, *domo Aequo* ex nota colonia Dalmatica, appellatur *Augustalis* domi suae et *Seniae sacerdos* (legi enim oportet sacer.) *primus corporis Augustalium, ornatus ornamentis decurionalibus*. Cf., quae infra dicentur de severis Augustalibus corporatis. Verum etiamsi

faciendo, in quo cum multis locis partim non minus frequens esse indico quam vs. 7, ubi L. P. D. D. recte Orell. explicat *loco publ. ex decreto decurionum*.

1) Apud Mur. p. 511, 5 sunt haec: *C. Manilius Fortis Augustalis patronus collegi et Lucilliana Severa*, ubi apparet hominem huius alius collegii patronum, cuius nomen periit, quo titulus inscriptus est. Cf. Orell. ad n. 3927. Sic, ut unum de multis afferam exemplum, vir bonus et verus Augustalis et patronus alterius corporum est apud Grut. p. 478. 1. Cf. autem, quae infra de severis Augustalibus disputabimus.

2) Sunt autem alia alia in hac inscriptione notabilia. Apparet enim patet de pecunia quam corpori Augustalium legaverat *L. Laecanius (L. F.) Primitivus, curator ipsorum perpetuus*, non ingenuus non libertinus falsae hominem exstitisse ideo, quia curator Augustalium fuit. Ex reditibus enim pecuniae voluerat quotannis die suo natali dividi Augustalibus et epulum, qui dies natalis ut ex vs. 7 colligitur, incidit in mensem Ianuarium. Quare extremo parte tituli sic legendi erit inde a vs. 5 *dedit ita ut ex reditu eorum quotannis die natali suo ... Ian. divisio fiat et epulum*.

3) Secutus autem sum in titulo describendo Apianum p. 367, ex quo habet Gruterus, nisi quod cum hoc vs. 11 addidi AVR. ex Fabrettio, qui lapidem contulerat. Cf. autem similem lapidem Seniensem, quem supra attuli. Diversum autem hinc est *corpus Aug.*, quod videtur dici apud Grut. p. 618. 3.

Augustales non nominarentur aut collegium aut corporis, fasse constaret inde quod ad exemplum reliquorum collegiorum et aerarium commune habebant et honores communes, de quibus infra dicetur. Et aerarium quidem eorum dicebatur *arca*. Testis est inscriptio apud Mur. p. 700 6 Mur. p. 1680 5. (Marin. inscr. Alb. p. 85) qui duobus extremis versibus caret:

C. BAVETIVS
PRIMITIVOS
CVRATOR
ARC. AVG
IDEM CORP
N. DEC
NO. VI CO

in qua cum extremo ita corrupta sunt ut restitui nequeant, *curator* tamen *arcae Augustalium* satis clare apparet [1]. Ci quae infra de arca VI virum Augustalium dicentur. Arca autem haec ita constituebatur, ut et certis quibusdam temporibus socii conferrent et a qui reciperentur pecuniam inferrent. Hoc posterius inde intelligitur, quod nonnunquam, ii qui ob rationem de republica vel de Augustalibus bene meruisse videreutur, hi gratis fieri dicebantur et quidam e decurionibus quoniam ab hoc munere Augustales arcebantur. Is appellatur *Augustalitatis honos gratuitus* in titulo Campano apud Mur. p. 673, 4 (Orell. n. 3213. Grut. p. 354 7):

D. M. S.
Q. ANNIO. IANVARIO
MAGISTRO ORDINVM PVBL.
ET THEATRI A FVNDAMENTIS.
HVIC ORDO DECVRIONVM
OB. HONOR. EIVS. HONORE
AVGVSTALITATIS
GRATVITVM DECREVIT
VIXIT ANN. LXXI. VIVO
SIBI FECIT POSTERISQ. SVORVM

Quae inscriptio etiam ideo memorabilis est, quod *honos* dicitur Augustalitatis, [2] ut in alio titulo quem supra attulimus. Ipse homo dicitur *Augustalis gratuitus* ut in hac inscriptione Mediolanensi apud Grut. p. 479 43 (ex Apian. p. 37):

M. DOMITIVS M. F. PRISCO
Q. F. IIII VIR. A. P. AVGVS. D. D.
GRATVITVS. POSIVIT CVM
LORICA ET SOIDVS VIVOS FECIT

Neque enim dubium esse debet, quae vs. 2 pro eo quod est AVGVS legendum sit AVGVST ut *Augustalis decreto decurionum gratuitus* dicatur, efficiturque hinc simul idem homo et Augu-

1) Est etiam alia inscriptio Rectina apud Grut. p. 444 2 (minus recte edita in Mur. p. 195. 1) in qua *arca Augustalium* commemoratur, qua infra rursus utendum erit.

2) Quod *curator operum publicorum et theatri a fundamentis* appellatur Q. Annius, antiquorum rium erat munus a decurionibus homini earum rerum perito delatum.

etiam et honoribus municipalibus functus, fuerat enim *quaestor aerarii et IIII vir aedilicia potestate*. Similisque est hic titulus, Lambaei in Carnuolo inventus, apud Mur. p. 2025 2 (Orell. n. 3946):

DIS MAN.
L. CVRI ABSC.
LIB. ET TABVL.
REI PVBL. AVG.
GRATVITO [illegible]
VIXIT [illegible] [1])

Dicebanturque adeo *Augustales gratis*, parum sane grammatice, in fragmento lapidis Calatini apud Maff. Mus. Ver. p. 354, 4:

C. SERVILIVS. T. L. SVCCESSVS
AVG. GRATIS CALATIA [illegible]
[illegible] NIS ET CLVTIAE
[illegible] CONIVG. H. M. S. [illegible]

in quo cum nonnulla incerta, certum est illic *Augustalis gratis* vel *gratis factus* [2]). Ex his autem exemplis, quae allata sunt, intelligendum est, minime verum esse, quod docet Morcelli de stil. inscript. I 48, imprimis ingenuos hunc honorem esse habitum, ut gratis Augustales fierent. Ex his enim quattuor gratuitis Augustalibus unus modo fuit ingenuus, tres libertini.

Et sic quidem cognoscimus pecunias, quas Augustalibus opus erat ad munera publica obeunda; habebant autem praeterea quasdam quasi privatas, quae sumtibus omnibus collegii erant, ut si eis imperatoris ponendus erat titulus, qualem supra habuimus Tiberio dedicatum, aut summo civi bene de republica merito, qualis est titulus Alfidianus apud Grut. p. 409, 3, qui ab Augustalibus positus est L. Fadio Pero II viro munificentissimo, qui ob honorem decurionatus et rursus propter II viratum ludos ediderat, et Veronensis apud Orell. n. 108 Cn. Caesio Athicto, omnibus municipii honoribus functo, positus, et is, qui est apud Grut. p. 388, 3, quem VI viri Augustales statuerunt. Tales titulos non permissu decurionum a collegiis poni non potuisse intelligimus ex inscriptione apud Grut. p. 444, 2 (Orell. 4135). Scimus praeterea morem fuisse apud veteres Romanos, ut, si quis vellet memoriam suam apud posteros celebrari, collegio alicui certam pecuniam testamento relinqueret, ex cuius pecuniae reditu

1) L. Publicius Aper, id quod ipsum eius nomen demonstrat, *libertus et tabularius reipublicae nuper* fuit idemque *Augustalis gratuitus*.

2) Parum autem recte descriptum esse apparet vs. 4, in quo esse oportet H. M. H. N. S. i. e. *hoc monumentum heredem non sequetur*; itemque vs. 2 falsum illud quod vel uxoris vel contubernalis nomen *Calatia Magna*. Equidem cum titulus ad rempublicam Calatinam pertineat, vix dubito quin pro ea legendum sit CALATIAE. FACTVS, unde *Augustalis gratis Calatiae factus* efficitur, et in initio vs. 4 [illegible] latet alterum nomen contubernalis.

quotannis natali suo id collegium epularetur, ut in inscriptione Crotoniensi apud Orell. n. 4414 patet filiae suae diem natalem quotannis a decurionibus iubet epulo celebrari, et in inscriptione Beneventana apud de Vita Antiqu. Benev. p. 167 (Orell. n. 4432) patet et filius eum sedilia nonnulla extruxerunt, tum pecuniam reliquerunt, ut pagani suo filii diem natalem festo epulo obirent, ut similia multa exempla afferri possunt. Atque quidem generis est quod in titulo apud Mur. p. 158, 1 de ipsis his Augustalibus commemoratur, quem titulum dubiae fidei esse supra significavimus, alia infra in sexviris Augustalibus afferemus. Sic Augustales non modo ad munera illa publica, quae qualia fuerint, supra a nobis expositum est, pertinebant, sed etiam ad similitudinem prorsus reliquorum collegiorum varias partes vitae communes attingebant. Quamquam in his si quid erat molestum, sumptus certe nullus erat, qui in diversorum imperatorum veneratione accumulabat.

Haec postquam de muneribus Augustalium explicavimus, sequitur deinceps, ut de loco, in quem convenire consueverint, dicendum esse videatur. Primum autem quaerit, ut omnino collegium habere oportebat templum quo coirent, quippe cum coniunctum esse soleret cum religione deorum. Itaque collegium Dianae et Antinoi, cuius tabulam supra Mommsenus edidit, in aedem Antinoi, sodales Antoniniani, de quibus supra diximus, in aedem Divi Pii et Divae Faustinae convenire solebant. Quare item Augustales templum suum habebant Divo Augusto dedicatum, cuius religione nullam civitatem caruisse existimo, in maioribus quidem et opulentioribus oppidis, cum accessisset aliorum imperatorum religio, ut suam cuiusque gentis aedem habuerint, in minoribus una fuerit omnium imperatorum. Cum autem munera Augustalium triplicia fuisse ostenderimus, quae et sacrificiis et epulis et communibus conventibus constarent, fieri poterat, ut triplicibus his muneribus templum sufficeret. Quod cum de sacrificiis sponte apparet, in epulis idem valere ostendit Vopisc. in Tacit. c. 10, qui narrat imperatorem Tacitum *argentum mensale, quod privatus habuisset, ministeriis conviviorum, quae in templis fierent, dedicasse*, et Ammian. Marcell. XXII 12, 6 qui multa et intempestiva convivia in templis celebrata esse significat. Omninoque nulli erat veteribus religioni in templis convivari. Vide Vales. ad Ammian. Marcell. l. l. et Gothofred. ad Theod. Cod. XVI, 10 (de paganis) l. 17. Denique item in templis conventus alios habitos decretaque a collegiis fieri consuevisse cum alia docent, tum titulus apud Grut. p. 1101, 4 (Mur. p. 563, 4. Orell. n. 4133), quo decretum collegii fabrorum et centonariorum Reganensium anno 190 p. Chr. de patrono cooptando *in templo* factum continetur, conferrique poterit etiam titulus Veientanus, qui supra p. 20 a nobis citatus est. Verum in maioribus civitatibus, si ad opulentiam quandam collegium Augustalium pervenisset, apparet relictis templis sacrificiis et epulis et conventibus sua esse loca constituta. Atque hic quidam proprie *scholae* dedicatae sunt. Sic *schola collegii fabrorum tignariorum* Tolentini

commemoratur apud Grut. p. 469 6 (Mur. p. 520 6, Orell. n. 4088) [1]), Mantuae mentio generis scholae apud Mur. p. 476, 4 (Orell. n. 2181), Aeserni schola collegii fabrorum apud Mur. p. 480, 3 (ibid. p. 2046, 4, Orell. n. 4089), in titulo Romano *fabri qui consistunt in scola sub theatro Aug. Pompeian.* apud Orell. n. 4088, in altero Romano *schola sub porticu consecrata Silvani et collegio eius* apud Orell. n. 4947, atque decretum collegi centonariorum Ostrensorum in *schola* factum est apud Mur. p. 563, 2, collegi fabrorum Sentinatium item in schola factum ibid. p. 565, 4 [2]). Ad epulas autem obeundas peculiaria triclinia a collegiis comparabantur, et decretum collegi centonariorum Sentinatium factum *in triclinio domus collegi centonariorum* invenitur apud Mur. p. 564, 4, infraque in longiori inscriptione item triclinia Augustalium commemorari videbimus. At schola eorum ubi nominetur, nescio, sed idem significari existimo *phetrio*, quod appellatur in duabus inscriptionibus Caeretanis maxime memorabilibus apud Grut. p. 214 et 215 1 (Orell. n. 3787 et 3788). Causa earum haec fuit. Ulpius Vesbinus imperatoris Traiani libertus, anno 113 p. Chr. petiit a decurionibus municipii Caeritum, ut sibi locum publice daret sub porticu basilicae Sulpicianae sive in angulo porticus basilicae, in quo Augustalibus municipii *phetrium* aedificaret. Quae locum cum decuriones assentiente curatore municipii dedissent, extructum est phetrium dedicatumque anno insequenti, in quo hic erat titulus:

VESBINVS AVG L PHETRIVM AVGVSTALIBVS
MVNICIPI CAERITVM LOCO ACCEPTO A RE P
SVA PECVNIA . . . EXORNATVM DONVM DEDIT

additumque est huic principio ipsum decurionum decretum auctorisque epistula, quae munificentia hominis collaudatur. Ornamentum autem phetrii commemorat alter hic titulus ibidem repertus

. . . GENIO
VESBINVS AVG L.
PHETRIVM
AVGVSTALIBVS
CVM ARA, DEDIC.

1) Idem collegium fabrorum tignariorum Tolentini commemoratur apud Grut. p. 194, 2, ubi pro eo, quod est SATVRNVS. COLL. AVTE. FABR. TIGNARIOR. lege COLLEGII. ET.

2) Existimat autem Orell. Inscript. II p. p. 245 etiam *curiam* dici collegiorum, quod mihi quidem parum probabile est. Nam apud Grut. p. 471 5 (Orell. n. 3936) ubi T. Tadius dicitur *quinquennalis collegi centonariorum cuius qua curia dedicata est*, potest esse curia civitatis non collegii, et apud Grut. p. 48 2 quae curia commemoratur, incertissimi est generis et apud Grut. p. 414, 2 (Orell. 4135) quoniam decretum est decurionum, apertissime civitatis curia dicitur. Denique Murat. p. 2104 ... (Grut. p. 59 ...) ... nunc ubi curiam Ostiensem fabrum navalium dendrophororum ... esse vix est ... periit titulo illo ... a Gervasio in disputatione de ... Sepontina p. 24 exhibita. Atque his lere inscriptionibus niti ... potuit Orellius. Quamquam nunc hoc potest afferre, quoniam ... dici solent ... ubi, quod phetrium vocaretur Augustalium in titulo Caeretano, quem alteram curiam, collegii posse ... curiam fuisse Augustalium.

MVNIS ERGIT
DONVM DEDIT
DEDIC ID. IV. IVB
Q. IVNIO. RASTE
M. MANLIO. VOPISCO COS

Tota se ne humili et parum opulento Caeritum oppido fiebant, quid in iis civitatibus quarum Augustales divitiores casu factum esse putabimus?

Tritum autem hunc locum de muneribus de scholis, de universa ratione Augustalium eximie illustrat inscriptio inventa Petiliae in Calabria citeriore apud Grut. p. 215, 4 (emendatior apud Fabrett. p. 404, 306 Orell. n. 3678, cf. Grut. p. 437, 5), cuius initium est hoc

M. MECONIO M. F
COR. LEONI,
AED. IIII VIR LEG COR
QVAEST PEC P
PATRON MVNICIP
AVGVSTALES PATRONO.
OB MERITA. EIVS.
L. D. D. D.[1]

In latere deinde dextro haec leguntur, quae, quia longiora sunt, accurate secundum Gruterum et Fabrettium emendata vulgaribusque litteris expressa apponemus

Kaput ex testamento. Hoc amplius reip. Petelinorum dari volo || *Hs* $\overline{X}$ *n.* (i. e. Hs decem milia numero), *item vineam Caedicianam cum* || *partem* (i. e. parte) *fundi Pom peiani, sic ut optima maxi* || *maque sunt finibus suis, quo mea fuerunt*[2] | *Volo au* || *tem ex usuris semissibus Hs* $\overline{X}$ *n. comparari Augus* || *talium loci* $\overline{n}$ (i. e. nostri) *ad instrumentum triclinorum du* || *um, quod ex me vivo* (i. e. vivo) *tradidi, candelabra et lucernas* || *bilychnes arbitrio Augustalium, quo facilius statis* || *diebus epulas*[3] *obire possint, quod ipsum ad utilitatem* || *reip.* $\overline{n}$ (i. e. nostrae) *pertinere existimavi, facilius subituris onus Augus* || *talitatis*[4] *dum hoc commodum ante oculos habent* || *Caeterum* (i. e. caeterorum) *autem*

1) M. Meconius Leo fuerat aedil's IIII vir lege Cornelia (ita certe explicetur) quaestor pecuniae publicae qua cum ea quae infra docentur beneficia in Augustales munisque suo contulisset, hanc ei iis statuam posuit. Est autem etiam alius eiusdem M. Meconii titulus iisdem notatus posituque a decurionibus Augustalibus populo apud Fabrett. p. 463 13 (Orell 3677).

2) Fabrett habet *quae mea fuerunt* parum recte. Neque enim hoc vult Meconius, se legare quae fuerint, id quod sponte apparet, sed legare se vineam et fundum iis finibus, ceteras quibus non fuerunt. Notabilis praeterea forma *ita ut optima maximaque sunt* i. e. ita ut eodem iure sint, quo fuerunt, ipsa habeant.

3) Sic enim emendo: quae apud Grut. sunt STATIS IVS. PVBL. CONE, apud Fabrett. STATIS DIEBVS EPVLAS, quam quae iusta sententia carere patet. Cf. quae supra p. 37 de muneribus Augustalium a nobis dicta sunt.

4) Ablativus est absolutus cuius subiectum repetendum est ex eo quod antecedit *reipublicae* i. e. *cum facilius subituri sint onus Augustalitatis*

temporum usuras acceptas[1]) *HS X n. ad incre || mentum Augustalium arbitrio ipsorum esse volo, quo || facilius munus meum perpetuum conservare possint, || neque in alios usus usuras, quae ita a rep. Petelinorum acceperint, trans || ferri volo, quam, si necesse fuerit, in restitutionem.*[2]) || *Vineam quoque* (i. e. *quoque*) *cum parte fundi Pompeiani ut ex || pro dixi, hoc amplius Augustalibus loci n. dari || volo quam vineam vobis Augustalibus*[3]) *sitrico dari || volo quae est Aminea, ut, si cogitationi meae qua pro || spexisse me utilitatibus vestris credo, consenseritis ||, vinum nobis vestris dumtaxat quum*[4]) *publice epulas ex || ercebitis habere possitis. Hoc autem nomine relevati in || pendio facilius praestitari hi, qui ad munus Augustalita || tis compellentur locatione eiusce partis fundi Pompeiani eius || em colere poterint*[5]). *Hoce dom ut cura, fieri praestare que || volo. Hoc amplius ab heredibus meis volo praestari || reip. Petelinorum et a rep. Petelinorum corpori Au || gustalium ex praediis ceteris meis palam ridicam || omnibus omnis sufficiens pedaturae vineae quam Augustalibus legavi.*

Tum in sinistra parte haec addita sunt:

A vobis autem, Augustales, peto, hanc voluntatem || meam ratam habeatis et ut perpetuo firmam[6]) *observ || etis, carae vestrae mandetis. Quo fortius autem || nota sit corpori vestro haec erga vos voluntas || ascribi volo caput quod ad vestrum honorem pertinet*[7]).

---

1) Fabrett. VSVRAS, ACCEPTAS, sed ubi quo pertinere possit h. l. nescio. Nam constat ab M. Megonio fabere reliquas usuras . . . quae non opus sint ad candelabra et lucernas bilychnes comparanda, esse ad instrumentum conservandum.

2) Verbum est proprium in colenda vinea eodemque pertinent, quae infra sunt *palus* et *ridica*. Quod paulo ante Fabrett. habet *Petelinorum* omittitur apud Grut., qui corrumpit etiam ea, quae sequuntur sic: VINEAMQVE. QVAE Q. CVM PARTE est.

3) Videtur non oportere *Augustales*, ut paulo infra est, sed sculptoris hoc vitium esse existimo. Apud Grut. autem totus versus inde ab eo quod est *n. dari* usque ad *sitrico* omittitur. Quae autem sit *Aminea* vinea, s. e. quam vites Amineas fert, vide potissimum apud Plin. nat. hist. XIV 4, 21.

4) Grut. *dum* quod ordine probe sed intellegi tamen dubium esse, utrum *quum* an *cum* scriptum fuerit.

5) Constructio paulo est impeditior in verbis: *hi qui ad Augustalitatis munus compellentur* [illegible] enim Grut. exhibet. Fabrett. vitiose COMPELLAENTVR i. e. *Augustales praestitari* [illegible] Grut. [illegible] Fabrett. [illegible] *facilius* quia relevati sunt impendio vineam colere poterunt locatione vineae partis fundi Pompeiani. Vult autem tamen ita esse, ut emptae colendi officium locandi parte fundi Pompeiani quare fortasse prius illud *vineam* abesse oportet. Scripsi autem *loci* [illegible] quamquam et Grut. et Fabrett. habent LOCATIO et in additamentis modo Grut. [illegible] restituique forma *poterent*. [illegible] dubito an errore orta sit.

6) Fabrett. habet PERPETVA FORMA, Grut. PERPETVAM FIRMAM, unde effeci id quod scripsi.

7) Si in extr. huius tituli nihil deest (nec video quicquam autem), falsum est quod Fabrett. habet TOTVM LOCI HABVIT, et quod apud Grut. est [illegible] HABVIT. Quam de [illegible] emendem. Sententia cum quae esse debeat, patet quidquid in fundo eo computetur, vide apud Orell. n. 4360.

Causa huius tituli quae fuerit, non difficile est ad intellegendum. M. Maecenas, qui non verus Augustalibus patriae suae ita consuluerat, ut triclinia duo eorum supellectile i. e. lectis, veste, candelabris ornaret, eosdem testamento suo donavit. Legavit enim iis pecuniam HS millia decem, quam cum usura semisse, quam usuram hoc illo tempore solitam fuisse intellegimus, quotannis efficiunt sexcenos sestertios, ex hac pecunia primum addi vult instrumento tricliniorum candelabra et lucernas, tum, si hoc factum sit, conservari reliquum instrumentum. Praeterea legat Augustalibus vineam Caedicianam, i. e. in campo Caedicio, qui est circa viam Appiam in regione vini Setini non procul ab agro Caecubo, sitam, et partem fundi Pompeiani, qua locata sumptum, quo opus sit ad vineam colendam, effici vult, atque vino, quod redeat ex vinea Caediciana, uti iubet Augustales in epulis publicis. Confirmantur his, quae supra de tricliniis et de epulis publicis Augustalium disputavimus et quod *corpus* eorum esse exposuimus. Duae praeterea res notabiles sunt, primum quod quae pervenire voluit ad Augustales M. Maecenas, reipublicae legavit, cuius rei causa haec videtur fuisse, quod Augustalibus legata capere non licebat: nam hoc demum Marcus Antoninus iis permisit. 1) Quod si ita est, colligendum erit, totum titulum ante tempus imperatoris illius esse positum, cum reipublicae quidem licebat legata capere, collegiis nondum licebat. Deinde nota dicitur ***Augustalitatis compellique*** eorum ad id subeundum, ut intellegamus illum accedere ad hoc honore Augustalitatis, quod accidit in omnibus honoribus municipalibus, quos, cum initio magnopere expeterentur, quia et locupletes satis et multi erant, quibus deferri possent, postea constat adeo esse pro onere habitos, ut maximis poenis ac prope suppliciis homines ad decurionatum suscipiendum adigerentur. Exstabat adeo paulatim *ordo* quidam ***Augustalium***, quique per rem familiarem munera obire possent, cogebantur ad ea. Quare ut decuriones, item Augustales nonnumquam facti sunt infantes, qualis fuit Optatus, cuius titulus sepulcralis exstat apud Donat. I p. 85, 4 [Orell. n. 3937]

CINERIBVS
C OPTATI
AVGVSTALIS
VIX ANN V M III
CONTRITA
MATER
VIX ANN XIII

Nam certe hunc infantem, nisi ingenuam originis videtur fuisse, non ascivissent in numerum Augustalium, nisi inopia aliorum hominum, qui id munus subire possent, fuisset. Eandemque inopiam eam hominum idoneorum tum ingenuorum causam fuisse, ut posterioribus imperatoribus multo longe esset Augustalium libertinorum numerus, supra a nobis demonstratum

1) Vide Mommsen, de collegiis et sodaliciis p. 128 sqq.

est. Atque ut decuriones ceterique magistratus municipales non uno civitate continebantur, sed poterant esse in pluribus, item Augustales fuisse invenio saepe in pluribus civitatibus, ut Puteolis et Neapoli fuit ille Augustalis, cuius titulus est apud Romanell. Ant. Pompei. II p. 237 (Orell. n. 4254):

Q. [illegible]
[illegible] IN NEAPOLI [illegible]
VIATOR. [illegible] SIBI ET IVLIAE [illegible]
CONIVGI [illegible] ET ANTONIAE
IVCVNDIAE [illegible] LIBERTISQVE
SVIS POSTERISQVE EORVM ET IVLIAE
[illegible] POSTERISQVE. EIVS

Aliusque Augustalis *Puteolis et Cumis* est apud Grut. p. 481, 2; alios rursus Pisis et Lucae apud Mur. p. 1074, 4, multaque saepe commemorantur VI viri Augustales duarum civitatum (vide Egger. l. s. l. p. 397), quos cum infra doceamus magistratus quasi fuisse Augustalium, item hoc loco adhibere poterimus.

Quod autem dixi ordinem fuisse Augustalium, satis multae demonstrant inscriptiones, ut Ostiensis illa apud Marin. inscr. Alb. p. 56 (Orell. n. 2204), in qua *ordo Augustalium* bene merito viri statuam posuisse dicitur, et altera apud Marin. inscr. Alb. p. 149, quam explendam esse dicit eam, quae est apud Grut. p. 1097, 6. Similisque est haec, quam habet Mur. p. 2025, 3 (p. 256, 8), in vico Gordiano inter Marsos reperta:

C. [illegible] C. F. [illegible] ORDO
AVGVSTAL. [illegible]
[illegible] ET SPECT

Atque cum constet decurionum proprie dici ordinem, non raro hic coniungitur cum ordine Augustalium, ut dicatur *ordo decurionum et Augustalium*, cuique opponatur plebs. Exemplum iam supra attulimus apud Grut. p. 475, 3 (Orell. n. 4047), sed item est in hac Praenestina inscriptione apud Don. p. 199, 126 (Mur. p. 645, 3, Orell. n. 4407 et 4009):

Q. VERRIO Q. F. [illegible]
FLACCO
[illegible] AVGVSTALI
[illegible]
[illegible]
DECRETO STATVAM ET [illegible]
ORDO DECVRIONVM ET AVGVSTALIVM
[illegible] PLEBS VNIVERSA [illegible] 1)

---

1) Fogginius in Fast. p. XVIII, qui notum illum grammaticum Verrium Flaccum hoc titulo celebrari putabat, improbavit iam Orell. ad n. 4167. Idem ad n. 4009 intellexit vs. 6 legendum esse *statuam et fastigium*, et enim vs. 8 ita supplendus *aes pecunia publ.* [illegible] *posuerunt decreto decurionum*. Prius decuriones Augustales plebs communiter statuam et fastigium decreverant, tum decuriones [illegible] de loco quo illa ponenda esset. Fastigii autem honor, quem [illegible] primum Iulium Caesarem magno cum reprehensione bonorum virorum in se transtulisse vide quae [illegible] ut [illegible] honor deferretur

Videmus medio loco inter decuriones et inter plebem recenseri Augustales. Qui si assimilarentur rationibus urbis et reipublicae Romanae, aequales videri deberent equitibus Romanis, quos cum nullos peculiares in municipiis fuisse constet [1] miro tamen modo imitatos esse referebant. Similiterque saepe Augustales decurionibus et populo opponuntur, ut in hac inscriptione in Lucania inventa apud Grut. p. 446, 7 (Lupul. iter Venus. p. 444. Mercell. de stil. inscript. I. c. 99)

P. OTACILIO L. F. PAL. RVFO. SAT
EX VIR. I. D. II. (Q) FLAM. PERPETVO
DIVI. HADRIANI AB. IMPER. EQVO. PVBL
HONORATO CVRATORI KALENDARI R P
AECLANENSIVM ELECTO A DIVO PIO.
PATRONO MVNICIPI
VI AEDIVM MVNIFICENTIAE. EIVS. ORDO. DEC
PECVNIA. PVBLICA. POSVERVNT. OBQ. CVIVS
DEDICATIONE DED. ... III AVG ... II. POP ... C DEDIC [2]

Atque haec ratio, quam in municipio Italico tempore M. Aurelii imperatoris fuisse videmus inter decuriones et Augustales et populum, eadem est in inscriptione Mediolanensi [3] apud Grut. 68, 3 (Orell. n. 3061 emendatiore apud Osann. Syll. inscr. p. 553, 2), posita anno 459 p. Chr., in qua decuriones, Augustales, coloni dicernuntur, ea similis protuus statui debet in alia Auximati apud Mur. p. 941, 5, si quidem vera est. Statis autem *decuriones Augustales et populus* aere collato statuas positas narrantur apud Grut. p. 355, 3 (Orell. n. 3976) et p. 498, 6 (Orell. 3807). Capenos collato ad statuam ponendam facta esse apud Donat. p. 470, 9 (Orell. n. 3690 et n. 4080) ab *ordine et Augustalibus et vicanis*, et Budiis in Calabria divisio *decurionibus, Augustalibus, Mercurialibus, populo* apud Marin. Act. fratr. Arv. I. p. 24 (Orell. n. 434

1) Nam equos *Florentinos* apud Mur. p. 801, 5 aut Ligurinum *equos Aleciensis* apud Grut. p. 343, 19 (p. 47' 1) manent ex titulo male descripto, quem emendatiorem exhibet Bertol. in antiq. Aquil. p. 447; eundemque vulgata esse existimo *equitem Brutium* apud Grut. p. 1020, 6 et equitem *Arretinum* apud Mur. p. 699, 7. Alium autem inscriptionem in qua item ordo equester municipalis commemorari videatur infra recitis explicabimus.

2) Grut. habet versu extremo • XIII • AVG • XII • POP • XI. Sed etiamsi Gud. apud Grut. non habet, quod nos supra posuimus, tamen sic emendandum esse existimaverim. Nemo enim est summa tantum duarum denarium et deinceps, quam singulis decurionibus et Augustalibus et populo P. Otacilius Rufus in aequalem Plin. Epist. X. 117 narrat bonos vel singulos denarios tali occasione dari solere. Fuerat autem P. Otacilius *IIII vir iuri dicundo iterum quinquennalis*, tum *curator kalendari reipublicae electus ab Antonino Pio*.

3) Mediolani enim hunc titulum collocat Mur. p. 333, 3, ipseque illa, ex Gotiano schedis ferri surrexit, cum ipse domi Arabum inventum esse. Et certe hoc Leonos libertus est eam, qui celebratus in titulo Auximati apud Grut. p. 446, 4 (Orell. 3306). In ipsa autem inscriptione commemoratur honoratus in *tribu Claudia patronus et libertus aliorum* ... cf. Mommsen de tribubus Roman. p. 204 sqq. Tum animadverte vocabulum *conventus* ... quod haud scio an hoc solo loco legatur. Denique anno positus est titulus 159 p. Chr. ... QVINTILLO ... non QVINTILLO ... ET, quod Grut. habet: in lapide esse auctor est Morat. I. I.

et 3938). Vibone Valentia *decurionibus, Augustalibus, populo* apud Orell. n. 3703. Neapoli apud Grut. p. 398, 4 (Orell. n. 3904). Crotone apud Mur. p. 1106, 6 (Fabrett. p. 485, 164) *decurionibus, Augustalibus, plebi* Petiliae in Lucania apud Orell. n. 3939; Corfinii apud Grut. p. 422, 9. Singulare est, quod Lanuvii sportulae divisae esse dicuntur *decurionibus et Augustalibus et curiis* apud Fabrett. p. 659, 497 (Orell. n. 3740) et quod Collini prope Vitechium *decuriones, Augustalici, plebs intra murum habitans* dicuntur apud Mur. p. 2029, 6 (Fabrett. p. 486, 163), nisi forte ibi pro AVGVSTALICII legendum est AVGVSTALES.

Relinquitur locus difficillimus prope totius huius disputationis, quo quaerendum est, qui honores collegii Augustalium fuerint. Nam ut omne collegium certos quosdam quasi magistratus habebat, qui praeessent aut alia munera administrarent, item in Augustalibus honorum aliquos gradus fuisse probabile est. Ac primum quidem in quovis collegio esse oportebat *magistrum*, et saepius sane commemorantur *magistri Augustales*, quorum primum mentionem video apud Grut. p. 140, 5 in inscriptione, quae in civitate Castellana servata est:

HONORIS.
IMP. CAESARIS. DIVI. F
AVGVSTI PONT MAXIM.
PATR PATRIAE ET MVNICIP
MAGISTRI AVGVSTALES
C. EGNATIVS M. L. GLYCO.
C. EGNATIVS C. L. MVSICVS.
C. IVLIVS. CAESAR L. DIOCHRVSVS.
Q. FLORIVS Q L. PRINCEPS
VIAM AVGVSTAM AB VIA
ANNIAM. EXTRA PORTAM. AD
CERERIS SILICE STERNVNDAM.
CVRARVNT PECVNIA. SVA.
PRO LVDIS

Quattuor videmus nominari magistros Augustales, omnes libertini generis. Quibus cum pro aere honoris, quem acceperant, proprie ludi edendi essent, loco ludorum viam municipii pecunia sua silice straverunt, eoque facto opere hunc titulum in honorem imperatoris Augusti posuerunt. Afferam deinde duas alias inscriptiones, quarum priorem habet Orell. n. 3018 ex Romanell. topograph. regni Neapol. II p. 318. Hodnae inventam, alteram Florentinam Gorius inscr. Etrusc. I p. 230, 42 (minus recte Fabrett. p. 409, 337):

1.

VENERIS.
COL. L. FELIX
MAG. AVG. SVI
ET PLAVTIVS. AQVILAE
CONIVG. ET SVIS.
T. F.
IN. F. P. XVI
IN. AGR. P. XXXX

2.

L. AEBVTIVS. C. L.
MATVRVS.
SEXVIR. MAG. AVG.
SECVNDA. M. L. ONESIMA
VXOR

Proreus posuit colonus Hadrico libertus ¹) alteram similis condicionis homo, qui idem tamen incrat sexvir. Denique magistri Augustales utrumque sevuri sunt in duo lapide Florentino apud Gor inser Etrusc I p 244, et in Parentino apud Mur p. 497 6 (Orell n 3954)

1

STHIA SEVERA
SIBI ET
L. SATTIO CARTICO.
VIRO. SVO
SEX VIR.
MAG AVG

2

CN PLAVIO.
SECVNDO VI VIRO.
CN. CLARIVS. EROS.
VI. VIR. MAGISTER
AVGVSTALIS FECIT

Rursus homines sunt libertini generis itemque sunt reliqui magistri Augustales, qui in inscriptionibus inveniuntur quorum primus est apud Mur p. 4992, 4 (unum eacte Grut p 458, 3)

A PLAVTIVS THEODORI F. APELLA
MAGISTER. AVGVSTALIS
PLAVTIAE. A. L. RVFAE CONIVGI CONCVBIN. PIAE.
PLAVTIAE A. ET D. L. PRVTAE. LIBERT

alter Romanus apud Grut. p 448, 41, ²) tertius apud Mur p 760 7

1

SEX HERI SEX F. COL.
EVBOLI PHILOSOPHI
STOICI
VIXIT ANN. XXII.
DIES XIII
SEX. HERIVS SEX
LIB. EVCTIVS
MAGISTER
AVGVSTALIS.
CINERARIVM.
CONVD

2

C. IVLIVS SERVANDVS.
MAG AVG
D. D.

Reliqui qui commemorantur magistri Augustales, incerti sunt ordinis *L. Stattius* vel *Sattius L. l Phileros, magister Mercurialis et Augustalis* Nolae apud Grut. p 347, 5 (Mur p. 490 4, Orell n. 2490), non magister Augustalis, sed Augustalis modo dicitur nec in titulo Napocensi apud Rulaeo. Cl. I n 468 (Seivert. inscr Dac. n. 155) *M. Ulpius Caecilius Bassianus* appellari videtur magister Augustalis, sed tantum simpliciter *Augustalis*. Qui alii inveniuntur, eorum fletu interpretationibus efficiuntur ³)

1) Non probo Orellium qui lapide duo Veneris fuisse dicit, sed colonia ipsa Hadria Veneri quasi dicata appellabatur Veneria itemque eius liberti.

2) Est etiam alter *Sex Herius Sex l. Musa magister Augustalis* apud Grut. p. 449, 12 in titulo Ursiniano quo uti nolo quia omnia Ursiniana parum fidei habendum esse reperi. Nec si verus est, ex eo quicquam novi colligi potest.

3) In eo numero habendi sunt *Fuscus mag Augustalis flamen Sallentinus prov P.* apud Mur p 466, 7 (ibid p. 1078, 4 et 1078, 7) quem ism ut onectitum notavit Orell n 2419 tum *L. Pedius*

7*

Quid sentiendum hanc de magistris Augustalibus statuemus? Certe hoc, ut existimo, non pertinere eos ad hos de quibus dicimus, Augustales. Nam primum uno vivo Augusto, deinde Romae fuisse dicuntur, quorum neutrum in hos Augustales cadere supra demonstravimus. Nec urget, quod in prima earum, quas attulimus inscriptionum quattuor enumerantur, quot magistros Larum Augustorum fuisse supra dictum est: poterant enim vel duorum annorum magistri comprehendi vel unius separari, id quod saepius factum esse docebimus. Sed hoc aliquis non iniuria possit rogare, ut eos, quos variis locis novimus, magistris Augustalibus nullum esse ingenuum, ut hoc genus hominum, si non exclusum ex magisterio, at longe rarius in eo versatum esse videatur quam in his, de quibus disputamus, Augustalibus. Si autem magistri Augustales non pertinent ad collegium sodalium, quo tandem referendi sunt? Ad eos, opinor, magistros Larum Augustorum, quos supra diximus Romae ab Augusto institutos ceteris etiam municipiis et coloniis addita esse. Ii etiam magistri Larum Augustales vel breviter magistri Augustales appellabantur. Testis est inscriptio haec Tarraconensis apud Grut. p. 462, 3

M. RAECIO.
MONTANO.
SEVIRO MAG.
LAR. AVGVSTAL.
C. RAECIVS.
IVLIANVS
PATRI. PIEN
TISSIMO

Accedit lapis Grumentinus, quem refert Romanelli in topograph. regn. Neapol. I p. 397 (Orell. n. 2467):

SILVANO DEO. SACR
Q. VIBVDIVS PHILARGYRVS
MINIST LAR AVG ET AVG
MAG. TECTVM MENSAM
LAPID. ARAM. TOTO. OPER
D. S. P. D. D.

Non disputabimus hoc loco de Mercurialibus,[1]) sed hoc apparet hominem separatim dici *ministrum Larum Augustorum* et *Augustalem*. Quodsi minister Larum diversus est ab Augustale, certo item est magister nec qui in collegio aliquo magister erat, tanquam diversum aliquid commemorabit, eo esse eum oportet. Cf. etiam similem titulum apud Grut. p. 410, 6 (Orell. n. 2424).

At enim hoc loco dissensio mihi oritur cum Bartholomaeo Borghesio, viro longe omnium

---

L. f. Verecundus magister et ... apud Grut. p. 448, 6; tum *M. Numerius M. f. Nemesianus* apud Mur. p. 1147, 5 (Fabrett. p. 30, 175; Orell. n. 2366); tum *mag. sevir Augustalis* apud Grut. p. 16, 4 et si qui alii similes inde orti sunt. Atque etiam sex illi magistri Augustales, qui enumerantur apud Grut. p. 349, 5 ex auctoritate titulus quae parum fidei habere videtur.

1) Extremae autem tituli notae recte apud Orell. explicantur: *a munere de* (vel *dei*) *pecunia sua erexit*

in hoc genere literarum pertinemus, quem et populares sui tamquam oraculum aliquod consulere solent et non merito veneramur, in In dur. Institut. archaeolog Rom. anni 1842 p. 402 sqq. disputat ita, ut demonstrare velit,[1]) seviros Augustales eosdem fuisse ac magistros Augustales atque omnino de Augustalibus ne censet, in maioribus urbibus novum hunc cultum proprio alicui collegio esse mandatum, sed plerumque eum commissum esse veteri alicui collegio artificum aut liberinorum, quod iam antea fuisset. Nos aut intelligamus incredibilius delectatos esse vetera collegia, aut existimamus volentes homines plura collegia in unum coniungere, nec, si sanxissent, videmus, quid profuturum fuerit. Cum enim sua et propria essent munera et impensae Augustalitatis, quid levabatur ex iis, si coirent cum alio corpore artificum? Atque in minoribus etiam oppidis, ut in ipso oppidulo Caeritum, peculiare fuisse corpus Augustalium peculiaremque scholam supra p. 44 ex inscriptionibus demonstratum est. Cuius autem Borghesius imprimis titulis Narniensibus hos

1.

MERCVRIO AVG. SACR
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
L. VOLCEIVS CERDO
IIIIII VIRI [illegible]

2.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
OB O. M. M.

3.

P. [illegible]
[illegible]
T. FLAVIVS [illegible]
T. FLAVIVS [illegible]
L. [illegible]
IIIII VIRI
OB M. M. M.

4.

HOC SACR.
[illegible]
[illegible]
HONOR [illegible] LVDOS SCAENICOS
PER TRID. O. ET CENTAS. ARG. [illegible] [2])

5.

[illegible]
[illegible]
OB M.

6.

DIVO. AVG. SACR
Q. [illegible] | C. [illegible]
L. [illegible] | L. [illegible]
L. [illegible] | C. [illegible]
IIIII VIRI M. M. OB O.

In his aliquid quidem, si non aperta, ut solita in inscriptionibus, unae notae M. O. quod signi

1) Uni tamen in re facile concedo viro clarissimo: dicit enim Tibure cum vetere collegio Herculaneorum postea coniunctos esse Augustales et dedit testimonia. Sed hoc quod in uno urbe peculiarium de communibus esse censet, dum transfert ad alios, minus recte iudicasse videtur. Nos quidem in hac tota disputatione nullam Tiburtium Augustalium mentionem nec fecimus nec fecissemus, de quibus alias separatim disseruimus.

2) i. e. *ludos ludos scaenicos per triduum dedit et centenos argenteos paravit suo.* Priorem autem harum inscriptionum edidit Orell. n. 3918, alteram id. n. 1605.

tecum incertum est. In eruditissima disputatione Borghesius docet significari *magistrum Mercurialium* et *magisterium Mercurialium*, demonstratque saepissime fieri ut pro honore accepto donum aliquod deo offeratur, cuius ipsius rei nos infra alia exempla in medium afferemus. At vero hoc cum constet non efficitur ex his titulis, ut idem sit sevir ac magistrorum Mercurialium. Nam in primo et quarto et sexto quod est *Sevir magister Mercurialis* potest dividi, ut et sevir et magister fuisse dicatur, quorum honorum ob utrum donum deo dederint incertum est. Atque esse dividendum docet inscriptio altera et tertia, in quibus seviri aliquid posuisse dicuntur ob honorem magisterii Mercurialium. Nam quis ita loquat dicens, nisi diversum sit magisterium ab seviratu? Alterum opinionis suae documentum Borghesius ex numero magistrorum Mercurialium repetit, quos sex fuisse colligit ex inscriptione sexta, minus, ut nos quidem censemus, recte. Quis enim ex eo titulo, quem infra afferemus, in quo tredecim seviri Augustales enumerantur, colligat aliquando tredecim esse creatos seviros? Atque hos ipsos Narnienses titulos modo unus magister Mercurialis, modo duo, modo quattuor, modo quinque posuerant, ut certe omnes unius anni magistri coniuncti fuerint. Quaternos autem vero magistros Mercurialium fuisse Narniae, satis certe ex inscriptione Narniensi apud Donat. p. 256, 8 quam ipse Borghesius affert, colligitur

A . SVSIVS . SEASO
L . SVSIVS . QVINTO
L . LEI . . . III VIR .
M . M . D . D .

Nam eum libertum homines IIII viri fuisse narrentur, nemo pluralem mag[istrat]us dici nequit.[1] Tum Borghesius l. l. p. 107 censet maxime in iis oppidis, ubi varia artificum collegia in unum corpus coniuncta essent, huic corpori adnexam esse Augustalitatem, ut in colonia Arelate commemorantur NAVAE VTRICVLARII CORP. ARE. (apud Mur. p. 960, 4), VTRICVLARII CORP. ARE. (ibid. p. 534, 8), NAVICVLARII MARINI ARELATENSES CORPORIS (apud Orell. n. 3633). In quo minus credo singulis opificum corporibus vel corpora aliquos oppidi commemorentur, hos significari, omnes opifices eius oppidi in unum corpus fuisse coniunctos; cum, ut unum exemplum afferam, Lugduni commemoratum video *corpora Fabri centonar.* apud Spon. antiq. Lugdun. p. 68 (Grut. p. 319, 4; Orell. n. 194) et apud Millin. in itin. Gallic. I p. 429 (Grut. p. 423, 1; Orell. n. 4020). Atque in ipsa colonia Arelatensi unum reliquum collegia inter se separata fuisse intellego ex inscriptione apud Grut. p. 347, 8 (Orell. n. 4130) *L. Iulio Secundo, utriculario corporis coloniae Iuliae Paternae Arelatensis, qui legavit ex testamento suo* * *CC., ut ex usuris eorum omnibus*

[1] Atque etiam in aliis oppidis Mercurialium diversos fuisse ab Augustalibus docent inscriptiones, ut Hudae ea, quae supra laudavimus, in qua dividit narratus facta cum *decurionibus Augustalibus Mercurialibus populo*, unde intellegitur quodammodo Mercurialium ordinem fuisse proprium. Itemque apud Mur. p. 190, 6 (Grut. p. 317, 4; Orell. n. 2361) aliquis appellatur *Mercurialis et Augustalis*, ut similiter intellegendae esse existimemus eas inscriptiones in quibus particula *et* omissa est.

anuis sacrificio ei parentatur, item nautarum Druentiorum corpore est., tum Augustales ab his quos corporibus diversa fuisse disco ex eo titulo, quem Mille. in diss. Gall III p. 494. Grut. p. 448. 5. Mur. p. 1110. 4. Donat. p. 470. 11 habet, in quo *C. Pasquius Pardala* dicitur *Sevir Augustalis coloniae Iuliae Paternae Arelatensis, patronus eiusdem corporis item patronus fabrum navalium utriculariorum et centonariorum.* Itaque aliter explicanda erit inscriptio Barcinonensis apud Grut. p. 81. 4.

MINERVAE
AVG
M AVFVSTIVS [1]
HOMVNCIO
IIIIII VIR AVG
COLLEG FABR
DONO POSVIT

in qua si recta est Borghesii explicatio *Sevir Augustalis collegii fabrorum*, statuendum erit, Augustales partem huius collegii fabrorum, quod ne ipse quidem satis probare potest, sacerdotum genus fabrorum nomine comprehendi. At equidem interpretor, M. Aufustium Homuncionem illud, quodcunque Minervae Augustae dedicavit, dono posuisse collegio fabrorum, atque ita collegio habere dicitur Pighius. Similiter quod apud Grut. p. 169. 6 (Mur. 520. 6. Orell. n. 4068) est SCHOLA AVG COLLEGI FABRVM, non interpretor de schola Augustalium fabrorum collegii, sed de *schola Augusta* collegii, ut hoc ei cognomen fuerit.

Quae cum ita sint, nec hanc, quam ipse appellat Borghesius, coniecturam de Augustalibus alius collegii demonstratam probo nec magistros Augustales ad hunc, de quo haec quaestio instituta est, Augustalium sodalicium refero, nec omnino ullos horum magistros huius atque censeo esse, qui *sexviri magistri Augustales* qui *sexviri magistri Mercuriales* appellantur, duos, non eorum honorem gessisse statuo. Quid autem? Nullam omnino ex ipsorum quadrato arte honore magistrorum nullos, qui praeessent et principes haberentur, in hoc collegio fuisse statuemus? Nequaquam ita. Praeerant Augustalibus *seviri*, quorum mentio est in inscriptionibus longe quam existimatur frequentior.

Iam primum quaeritur, ad quem honorem reipublicae Romanae a municipiis expressi sint. Nam cum omnem municipiorum rempublicam secundum formam Romanae civitatis esse ... laborarent, tum Augustales ipsos sodalibus Augustalibus, quos senatus Romanus crearet, assimilatos esse supra exposuimus, utque alter de praefectis Augustalium iudicandum erit. Seviri autem per totam rempublicam Romanam nulli sunt seviri praeter eos, qui appellantur *Seviri equitum Romanorum*, de quibus quae nota sunt, explicata sunt a Carolo Zumptio patre meo in commentatione academica de equitibus Romanis et ordine equestri p. 39. Sunt autem

1) Nomen hominis incertum est atque aliter scribitur in manuscripto Pighii.

nota haec primum equites Romanos divisos fuisse in turmas sex, nam quamquam quaeque modo turmae commemoratur, dubium tamen non est, quin omnes sex fuerint. Deinde coepta fos esse seviros ab ipsis equitibus, quamquam imperator, ut omnes honores deferre ei licuit, item hunc saepius vel deferebat vel detulisse narratur. Tum de muneribus hoc scimus, eos in sollemni transvectione equitum praefuisse singulas singulis turmas ducendo,¹) et cum adsessent honorem, ludos sevirales edidisse. Hic igitur Romanus seviratus cum talis fuerit, quid, quaerat aliquis, haec ad hunc, de quo quaerimus, municipalem seviratum pertinent?²) Similitudo posita est in eo, quod utriusque generis seviri pertinent ei ordini qui [illegible] interiectus est inter senatores et inter plebem. Etenim, ubi de origine ipsorum Augustalium supra disputavimus, demonstratum est necessario accidisse, ut homines locupletiores de plebe [illegible] qui non essent decuriones, in municipes Augustalitate cooptarentur. Quod si ita erat, facile credebatur, qui cum in aliis rebus,³) tum in eorum, qui praeessent, numero equites Romanos imitaretur. Itaque iam antequam Augustales instituti sunt, ex nobili ara Narbonensi, quae supra allata est, decuriones e plebe Narbonensi, quos ad sacra Augusto facienda principes ex se eligere vellet, sex potissimum sacerdotes factos esse. Quare vel eodem tempore quo ipsi Augustales, instituti sunt seviri, eorum generales, vel paulo post, cum, qui loco futuri essent Augustales, intellegeretur, addita. Hoc constat, iam Tiberio imperante, qua Augustales inventi sunt, fuisse etiam seviros Augustales. Nos utor equidem inscriptione Asisii in Umbria inventa, quae est apud Grut. p. 167. 8. in qua Borghesius vetustissimam sevirum Augustalium memoriam invenire putat:

POST. HONSIVS. C. F. T. HONSIVS. SERT. F. NER. CAPIDAS. C. F. SVT.
NEI. BAEBIVS. C. F. C. CAPIDAS. T. F. C. N. T. VOLSENVS. T. F. MARONES.
MVLVM. AB. FORNICE. AD. CIRCVM. ET. FORNICEM. CISTERNAM. D. S. S. FACIVNDVM. COERAVERE

Quem titulum concedo equidem positum esse sub Tiberio: is verum est, Post. Honsivum, qui apud Grut. p. 188, 4 dicitur *legatus Ti Caesaris Augusti*, eundem esse atque hunc, sed si

---

1) Vide castam disputationem de honorum gradibus sub imperatoribus Hadriano et Antonino Pio in musaeo Rhenani ann. 1842 p. 276.

2) Atque ita quaerit Borghes. l. l. p. 105, qui negat similitudinem esse inter equites Romanos et inter Augustales, cum illi propter rem militarem, hi propter sacra instituti essent, illi ex principibus civitatis, hi ex libertinis et opificibus legerentur. Neque ego dubitando tantum illam discrimen, quanti [illegible] inter instituta imperii Romani et inter instituta municipiorum intercedere oportebat, ut [illegible] equites Romanos [illegible] [illegible] [illegible] intellegere, sed similitudinem hanc maximam esse volo, quod utrique medii [illegible] ordinis munus [illegible] qui [illegible] fungerentur [illegible] inter plebem.

3) Nam etiam alia similia erant. Ut Romae equitibus Romanis in theatro quattuordecim illae sedes propriae erant, in municipiis Augustalium peculiares fuisse [illegible] inscriptio Veientana, quae [illegible] qua libertus Romani loco de municipes merito permittitur, ut omnibus spectaculis bisellio proprio inter Augustales consideret.

da est, credere nequeo, qui postea ad amplissimos honores ascendit, cum antea in municipio gessisse sevirotum. Nec video homines illos aut nominari seviros, quare potest extraordinarios curatores muro faciundo a decurionibus sectos significari censeo. Verum sub eodem Tiberio posita est haec inscriptio Interamnas apud Grut. p. 413, 2 (Orell. n. 689)

SALVTI. PERPETVAE. AVGVSTAE.
LIBERTATIQVE. PVBLICAE.
POPVLI. ROMANI

GENIO. MVNICIPI. ANNO. POST
INTERAMNAM. CONDITAM
DCCIIII. AD. CN. DOMITIVM
AHENOBARBVM [illegible]

PROVIDENTIAE. TI. CAESARIS. AVGVSTI. NATI. AD. AETERNITATEM.
ROMANI. NOMINIS. SVBLATO. HOSTE. PERNICIOSISSIMO. P. R.
FAVSTVS. TITIVS. LIBERALIS. VI. VIR. ITER.
P. S. F. C.

Positus est titulus anno 32 p. Chr., cum anno proxime antecedenti Seianus, qui h. l. *hostis perniciosissimus populi Romani* appellatur, oppressus esset, quo Cn. Domitius et M. Furius Camillus Scribonianus consules erant, sed horum nomen, quia anno 49 p. Chr. propter seditionem hostis iudicatus est, consulto vs. 4 et 5 erasum est [1]). Atque ad eundem Tiberium pertinet fragmentum tituli, quod nunc in museo Vaticano est, apud Marin. act. fratr. Arval. p. 45

SACRVM [illegible]
L. SEXTIVS. L. F. GARVS. V[illegible]
PRO. TRIBVS. LVDORVM [illegible]
S. S. TOPNVDVM. CVRAVI[illegible]
TI. CAESARIS. AVGV[illegible]
VIRO. ET. SEVIRALIVS. ET. P[illegible]
DED[illegible]
PAVLLO. FABIO. PERS[illegible]
VI[illegible]
L. MVMMIO. L. F. RVF[illegible]

In quo cum cetera obscuriora sint, [2]) certum est Paullum Fabium Persicum consul, qui fuit anno 34 p. Chr. cum L. Vitellio, cuius nomen in vs. 9 perisse existimo.

Quantopere post haec cum Augustalibus ipsis seviri propagati sint, non opus est exemplis demonstrari, quibus refertae sunt inscriptiones. Quarum unam hic afferam, ut intelligatur, etiam parva oppida Augustalibus instituendis imparatores ventrela esse. Eo loco, qua Cures veteres fuerunt, reperta est haec tabula marmorea elegantissima, quae est apud Grut. p. 440, 6 (minus emendata apud Mur. p. 482, 6 et Orell. n. 407)

1) Notabilis praeterea connectendo Interamnatium numeros ab urbe condita numerandorum de quo cf. Orell. ad n. 689.

2) Ignotum enim est, ad quod oppidum hoc fragmentum pertineat, sed expleo vs. 2 *VI vir Augustalis*, vs. 4 *curavit pro salute*, vs. 5 *Augusti, cuius ded(icatione) sevir[is]*, vs. 6 *et populo*, vs. 7 *dedit Ha*[illegible], vs. 8 *Paullo Fabio Persico L. Vitellio cos.*, vs. 10 *L. Mummio L. f. Rufino curam agente vel* [illegible] *II viris*.

L. PUBLILIVS. ANTHVS.
VI VIR AVGVSTALIS.
CVRIENS. HARISIS.
TESTAMENTO. FIERI IVSSIT
ANNTRAVV GEMELLI [LIB. ?
NERONIS. CLAVDI. CAESA[RIS.
AVG GERMANICI
DEMENTIAM HAVE[AM
DEDICATIONE.
ADIECTIS DE SVO HS CCCXX ...')

Iam Curenses si seviros Augustales habuerunt, quae civitas Italiae non habuit?

A quo creati sint VI viri nusquam commemoratum video. Ratio quae evincatur quam supra exposui, et similitudo seviri, qui turmis equitum Romanorum praeessent, postulat ut creari consueverint ab Augustalibus. Atque hunc morem fuisse statuo. Etenim supra p. 22, ubi de electione Augustalium dicebamus, titulum Aquileiensem attulimus, in quo L. Valerius Nymphodotus et C. Statius appellantur *VI viri et decreto decurionum Augustales*, nec ita dixissent honore uno ab aliis forent VI viri, ab aliis Augustales. Atque alterum titulum Barcinonensem infra afferemus, in quo ii, quibus *honor seviratus contigit*, ita commemorantur, ut a decurionibus contigisse non videatur. Quanquam plurimos homines doctos intellego esse in ea sententia, ut VI viros a decurionibus fieri existiment, ut Bagnoloctus apud Orell. collect. inscr. II p. 369 adnotat in Transpadana Gallia seviros Augustales dici c. n. s. s. s. *creatos decreto decurionum*, ut apud Grut. p. 43, 8. Sed hoc quid sit, paulo post explicabimus. Nunc hoc moneo, magnam cautionem adhibendam esse eo, ubicunque VI virum mentiom *ex SC.* vel *decurionum decreto* additam invenistur, id ne pertinere arbitremus, quod a decurionibus creati sint. Ut Asssisi repertus est insignis hic lapis apud Grut. p. 467, 9

CN. VETICIVS CN. F
CARVINTVS V. ALAIVS.
C. F. IIII VIR C. Q
C. ALLIVS. C. F. C. SCARPIVS. C. F
TVDO. C. VOCCASIVS C. F. RVSTICA ?
Q. ATTIVS. Q. F. CASTO C. VOLCENTI
C. F. SCAEVA VI VIR EX SC.
OPVTE AMPISTRVVM
CVRAVERVNT DEDERVNTQVE

In his qui VI viri appellantur concedam Borghesio l. s. l., quamquam aegre concedo, esse hos, de quibus agimus, viros, si quis ex eo, quod oppositum est, *ex S. C.*, colligere volt,

1) Nec pauca recte expletam edidit hanc inscriptionem recibitque male descriptam. longe rectuisime exhibet Suet. Inas. I, 1. *Gemellus Pater genitore fuit libertus Neronis Claudii Caesaris August. Germanici et tabularius XX hereditatium.* Cf. Grut. p. 1091, 3 (1100 ") In eam testamento fieri iusserat fieri hoc quodcunque hoc titulo ornatum est, L. Publilius Anthus ipse de suo adiecit pecuniam, etiam maxum ex aeterno vs. 10 perit

factos eos esse a decurionibus minus recte iudicare videatur. Cur enim hoc omnino commemoretur? Immo septem dii homines, duo III viri sunt dicendi, quinque, qui VI viri fuerant, ex S. C. praediti erant muro reficiendo probandoque.

Sed cum iis liceret Augustalibus ipsis creare severos, qui sibi praeessent, certi tamen fines praescripti erant. Primum numerus severum ipso eorum nomine definitus erat, quem si egredi vellent, opus erat decreto decurionum. Quare eos qui supra numerum electi sunt, videntur facti esse decreto decurionum, ut in titulo Trebulae Mutuescae invento, maxime memorabili, qui est apud Grut. p. 440, 4 (Fabrett. p. 401, 297. Orell 3963) cf Grut. p. 484, 4 (Fabrett. p. 369, 130).

T. PETITIO T. F.
FAB. CRISPINO
VII VIRO AFFIILICIAL
POTESTATIS VII VIR. II
FABER. VII VIR. III ITERUM
FRACTO SUPRA NUMER
SEVERUM AUGUSTALIUM
PLEBS TREBULANA
OB MERITA EIUS
L. D. D. D.

Ac similes sunt VI viri Augustales, qui *allecti* modo dicuntur, unus apud Frikestenos veteres, Maff. Mus. Ver. p. 490, 8, alter apud Mur. p. 667, 3. Tum constitutum erat, ut, qui seviratus honorem caperent, certa munera subirent certamque pecuniam penderent, qua qui solvebantur solvebantur a decurionibus, ierique dicuntur gratis facti decurionum decreto, in quibus hoc decretum non valebat ad ipsam electionem, sed ad remissionem pecuniae pertinere. Talis fuit Trimalchio apud Petron. c. 57, qui *VI vir gratis factus esse* dicitur, tum Sentinas ille VI vir Augustalis apud Fabrett. 407, 324.

C. IDIO C. L.
PRISCO
VI VIR. AUG.
D. D. HON. GR.

qui ex *decreto decurionum honorem gratuitum* accepit. Similesque sunt hi duo, quorum prior inventus est Brixelli, apud Mur. p. 904, 4, alter Tyani in Piceno, apud Mur. p. 498, 2 (Orell. n. 3990).

SPLANDIDA M. L. APICULA
SIBI ET Q. OCTAVO Q. L. PRIMO
FILIO VI VIRO ET AUGUSTALI
D. D. GRATUITO
V. F. I.

FILIUS. DECR.
VI VIR AUG. DC.
DC. GRATIS. FACTUS
POSUIT

Quorum ille cum appellatur *VI vir et Augustalis decreto decurionum gratuitus*, uno dubium esse debet, quin hunc quoque recte Hagenbuchius apud Orell. indicent dici *Sevirum Augusta-*

8*

tam decreto decurionum gratis factam. Itaque duo tituli quibus Hagenbuchus apud Orell. T. II. p. 360 demonstrabat, decreto decurionum creatos esse seviros, aliter interpretandi sunt quorum alter est apud Labus in libro italico intorno varj antichi monumenti scoperti in Brescia dissertazione (Milano 1826) p. 33 (Orell. n. 3942, minus recte apud Grut. p. 43, 10 ¹), alter Mediolanensis est apud Grut. p. 368, 7. Quorum in utroque quod est c. n. n., interpretandum esse censeo *gratuitus decreto decurionum*, ut e potius quam c. legendum sit. ²) Sic perpetuis VI viris Augustalibus, quos nonnulli decreto decurionum factos esse putant, infra dicetur.

Iam igitur, si Augustales faciebant seviros, ex quibus hominibus eos creabant? Non quaero, cuius ordinis aut conditionis homines elegerint (nam de hoc et ex iis, quae de Augustalibus supra disputata sunt, colligi potest et disserendum erit infra, ubi praemia severum explicabimus) sed utrum ex suo modo numero elegerint an alium eos, qui non essent Augustales seviratu ornarent. Equidem huius rei rationem simillimam esse iudico ac seviratus equitum Romanorum quos fuisse intelligo primum eos, qui, cum in ordine equestri manerent, summum in eo dignitatem³ adipisci vellent, deinde eos, qui ab hoc honore cursum senatoriorum magistratuum ordirentur ⁴). In universum autem cum ordine equestri similem esse dixerim Augustalium ordinem ita tamen, ut propter onera cum Augustalitate coniuncta non facile transiretur ab Augustalibus ad decuriones, cum Romae omnes senatorum filii antequam in senatum ipsi venirent inter equites Romanos numerarentur, similiter ad seviratum pervenerunt aut, quibus hoc quasi fastigium dignitatis erat, aut qui inde municipales honores auspicarentur. Poterat igitur accidere, ut sevir esset, qui non esset Augustalis, et accidebat imprimis in iis civitatibus, in quibus tanta esset hominum ingenuorum locupletium multitudo, ut non omnes ad decurionatum augerentur libertique soli superessent, quibus Augustalitas iniungeretur. Hinc explicandum, quod modo *VI viri* simpliciter, modo *VI viri Augustales*, modo *VI viri et Augustales* appellantur, modo inter se oppositi adeo videntur *seviri* et *seviri Augustales*.

At enim omnes, qui de Augustalibus, quid sentirent, prodiderunt, eam seviros et seviros Augustales docuerunt, illos statuunt esse magistratum municipalem, hos sacerdotes, non modo qui aliud agentes sententiam suam significarunt, sed alium qui uberius tractarunt, ut Noris l. s. l., Odericus in dissertationibus et adnotationibus in aliquot ineditas veteres inscriptio-

---

1) Fuit enim *honoratus ornamentis decurionatus ab ordine splendidissimo municipii Mediolanensium* filius quia hoc ingenuus erat, vere *decurio*. Quod autem est vs. 8 cvm. cvstat., sculptoris vitium videtur esse.

2) Est etiam alius *VI vir Augustalis gratuitus* Bovianae, apud Mur. p. 199. 3, sed ex schedis Octavii Rubei quibus parum credendum esse experimur didici.

3) Nam ad haec duo genera redit, posse video quatuor classes hominum quibus seviratum obtigisse docet Car. Tiessle, patronus in scriptione academica, quam supra laudavi p. 33.

net (Romae 1763) diss. 6 p. 408 et secundum eum Morcellus de stilo inscriptionum I. 1; nuper denique Orellius, qui in amplissima inscriptionum Latinarum collectione Vol. II p. 197 in peculiare caput praecipua, quae de sevirís Augustalibus colligi possent, composuit. Quorum causa mihi videtur esse fecunda, ut seviros demonstrem non esse diversos ab seviris Augustalibus. Primum, cum omnes magistratus municipales constet instituos esse ad imitationem magistratuum Romanorum, origo sevirum non facile alio possit inveniri nisi ea, quam supra explicavimus, ab sevirís equitum Romanorum deducta, quae necessario postulat, ut seviri municipales praefuerint Augustalibus utrumque uni ac seviri Augustales, quos praefuisse Augustalibus convenit inter omnes. Deinde sevirum si fuit peculiaris magistratus, munera certe eos oportet habuisse peculiaria. II viri qui sunt in municipiis et coloniis, saepe appellantur *iuri dicundo*, IIII viri modo *iuri dicundo*, modo *aedilicia potestate*, quaestores modo *aerarii*, modo *alimentorum*, at seviri quandocunque quid apponitur, dicuntur seviri Augustales. Qui quae potest maior cogitari significatio, eosdem esse seviros ac seviros Augustales? Tum si qua erat civitas devota venerationi Augustorum, quam scimus habuisse Augustales, si in ea nulli tamen inveniuntur seviri Augustales, at plurimi seviri: unde iniquum id erit documentum, seviros esse ipsos hos, qui desiderantur, Augustalium praefectos? Talis autem urbs fuit Aquileia. Eam devotissimam fuisse constat Augustis. Augustalesque reperiuntur nonnulli in eius inscriptionibus, et vide apud Bertolium n. 145 et n. 634; seviros ingens numerus, at nullus sevir Augustalis. Quare nihil propemodum viri docti concesserunt, ubicunque VI vir Aquileiensis commemoraretur, dici se-virum Augustalem, dici praefectum Augustalium. Vide Borghesi in diurn. antiqu. archaeolog. ann. 1842 p. 409. Tum seviros Augustales demonstrabimus usos esse fascibus sex, atque totidem eademque ratione usos esse seviros ostendunt monumenta sepulchralia eorum, qui in titulis inscriptis appellantur modo seviri, ut vide Maff. Mus. Ver. p. 147 n. 2 et 3. Multos denique infra afferemus titulos, ex quibus aut qui *VI viri Augustales* nominantur, *VI viratum* gessisse dicantur, aut alia haud dubia indicia appareant, eosdem esse VI viros et VI viros Augustales. Quare, cum nec origo recta nec munere ulla sevirorum propria excogitari possint, et ibi, ubi esse oportebat seviros Augustales, inveniantur seviri, et denique insignia indiciaque utrorumque sint eadem: quid potest esse dubii, quin iidem fuerint? Atque id eo magis credatur, ubi apte nominum diversitatis, quae videtur certe esse, invenietur explicatio. Nimirum proprium ac verum nomen est *Seviri Augustales*, propterea quod praesunt Augustalibus, sed quia nullus alius invenitur magistratus, sex hominibus constans, satis clare indicantur, cum *seviri* simpliciter appellantur. Ita, ut exempla quasi civitatis afferam, Veronae seviri Augustales sunt *C. Titius C. l. Hedyles* apud Maff. Mus. Ver. p. 71, 4, *P. Tossius Zosimus* ibid. p. 84, 2. *L. Valerius Menor* ibid. p. 84, 2. *Probus* aliquis ibid. p. 86, 4. *L. Castius Verelo filius Nigrinus* ibid. p. 87, 1, ingenuus homo *L. Calpurnius Pudens* ibid. p. 115, 2

Q. Octavius Aucunus ibid. p. 415, 4, *L. Silanius* ibid. p. 490, 4. At in eadem civitate sunt seviri qui simpliciter nominantur, *P. Gavius Arbector* apud Maff. p. 84, 4, *Sex. Salunius Sex. l. Mandatus Virianus* ibid. p. 415, 3, *C. Viracius Longinus* ibid. 418, 5, *L. Sofinius C. f. Rufus* ibid. p. 417, 2, *C. Cornelius C. l. Hamo* ibid. p. 417, 3, *P. Nunatorius P. l. Asclepiades* ibid. p. 435, 4, *Telephus* ibid. p. 470, 3. *L. Licinius Hyginus* ibid. p. 489, 3. Inter hos seviros et illos seviros Augustales quod discrimen esse possit non video, praesertim cum in utrisque et ingenui homines et liberti sint. Itemque est in alia nobili civitate Italiae superioris, Augusta Taurinorum, cuius titulos si confers (ut vide Maff. Mus. Ver. p. 217 sqq.) totidem prope invenias seviros ac seviros Augustales, nullo, quod dalegi possit, discrimine. Quamquam non negarim, aliquid in hoc genere tribuendum esse consuetudini civitatum, ut Aquileiae nullum inveniri sevirum Augustalem iam supra dixi, in coloniis Galliae Narbonensis, Lugduni, Arelate, Nemausi, Aquis Sextiis cum frequens sit memoria sevirum Augustalium, sevirs non memini me occurrisse. Omninoque qui universam memoriam sevirum et sevirum Augustalium noslthert, facile intelligit, illam esse frequentiorem hac, sed ad certum numerum hoc redigere, et in qua civitate seviri sint, in qua seviri Augustales, in qua denique utrique promiscue reperiantur, statuere, est illud quidem operae pretium et fructuosum, sed nec fieri potest in tanta inscriptionum Latinarum confusione ac dissipatione sine ingenti labore nec a nobis, qui universam sevirum Augustalium rationem adumbrare volumus, tentabatur.

In his igitur, qui seviri et seviri Augustales appellantur, discerne non potest, utrum facti sint ex ipso Augustalium numero, an profecto modo seviri, non ipsi Augustales fuerint. Neque enim assentiar, si quis hoc discrimen statuat, seviros appellari, qui non sint Augustales, seviros Augustales, qui iidem Augustales sint, non magis quam si quis II viros aut IIII viros iure dicundo ubique in II viros et in eos, qui iure dicundo praesint, dirimere velit. Sed factum tamen esse, ut seviri crearentur, qui non essent Augustales, demonstrant multae inscriptiones. Maxime memorabilis ex iis est haec Patavina apud Murat. p. 494, 9 (Orell. 3926):

V. ABRTIVS V. L.
APOLVS. IIIII VIR
IDEM AVGVSTALIS.
SIBI. ET
ABRTIAE RVSAE
VAE LIB SVAE ET
V. ABRTIO PROCVLO.
SPVRIO HODESTAE.
LIB. FE.
V. F
H. L. S. H. H. S.[1])

---

1) i. e. *vivus fecit.* *Hic locus sepulturae heredem non sequatur,* ut recte iam Murat. explicat.

Nam certe non diceretur T. Agilius *Sevir idemque Augustalis* nisi nonnunquam accidisset, ut qui VI vir esset, non esset Augustalis. Itaque in eadem civitate Patavina invenitur *VI vir et Augustalis* apud Grut. p. 475, 6

S. A. S.
IN MEMOR
C. V. SEVERI
SATYRI
IIIIII VIR. ET AVG

In qua inscriptione cum cetera incerta sint,¹) certus est *VI vir et Augustalis*. Sed in eadem tamen urbe est etiam *VI vir Augustalis* apud Mur. p. 196, 2 (Ursat. mon. Patav. p. 70) et alter apud Mur. p. 203, 4, atque etiam, qui *VI vir* modo appellatur apud Ursat. mon. Patav. p. 44. In his tribus postremis dubium esse censeo, utrum pariendo modo Augustalium, an etiam Augustales fuerint; tollitur dubium, ubi seviri et seviri et Augustales inter se opponuntur. Atque opponuntur in insigni titulo Comensi apud Grut. p. 463, 9

D. M.
ROMATIAE L. F.
SEVERIANAE
FILIAE OPTIMAE
QVAE VIX. AN. XV
L. ROMATIVS
TROPHIMVS
VI VIR. ET AVG. COM
VI VIR MEDIOL. ET
PVBLICIA L. F.
ATTICA
PARENTES.

Hunc hominem libertinum et *VI virum* et *VI virum et Augustalem* fuisse videmus. Nimirum Comi in patria sua utrumque honorem accepit. Mediolani cum perpetuum onus Augustalitatis recipere nollet, munus tamen VI viratus gessit. Itaque Comi etiam alii *VI viri et Augustales* commemorantur. Affero duos, quorum prior est apud Grut. p. 1092, 6 (Mur. p. 195, 6) alter apud Mur. p. 193, 6 (Orell. n. 4521)

D. M.
C. CASSI. THALLI
VI VIR ET AVG.
COMI.

MEMORIAE
L. ALTI SEVERIAN
VI VIR ET AVG.
ARAM
D. S. P. H.
ALTIVS HILARVS.

Tertius est apud Mur. p. 526, 5. Quamquam etiam *VI vir Augustalis* est Comi, homo ingenuus qui postea honores municipales gessit apud Mur. p. 67, 9, atque etiam *VI vir* apud

---

1) Nec arbitror recte esse descriptum nomen certe hominis corruptum: et dubito etiam num ipsum initium rectum sit. Quamquam cf. Orell. n. 1834

Orell. n. 3016, quem praecedens modo Augustalium, eum Augustalem fuisse existimo. Itemque Mediolani fuisse *VI viros et Augustales* ex eo exemplo, quod supra allatum est, intelligitur. Addam hos tres, quorum primus est apud Grut. p. 472, 8, alter apud Mur. p. 493, 2, tertius apud eund. p. 493, 6:

C. M.
TERENTIORVM
GELLIANI ET
SATVRNINI
MINORIS A
MESSORVM ¹)
Q. TERENTIVS
TROPHIMVS, SEX
VIR ET AVGVSTALIS
MATER OPTIMVS FELIX VI
ET SIBI ET OPTATAE
BENE ME PRISILLAE
VXORI OPTIM. ET BENE
V. F.

D. M.
AGORIVS
MASONIS L.
LAIVS
VI VIR ET AVGVST. 2.
SIBI ET AEMILIAE

V. F.
SALVIA
CLARA
SIBI ET
SIBI STO... 3.
C. PAVELLIO ...
VI VIR ET AVG.

Hi homines, ex quibus duo libertini generis erant, tamen Augustales cum essent, VI viri facti sunt non ad municipales honores aspirarunt. Itemque is *VI vir Augustalis*, qui Mediolani commemoratur apud Grut. p. 479, 6 (Orell. n. 3169) quorum propter genus libertinum honores assequi non poterat, intelligitur fuisse et Augustalis et VI vir. At qui *VI viri* modo dicuntur Mediolani, *C. Novellius L. f. Volia* apud Grut. p. 4059, 3, et *L. Messius L. f. Geminus* apud Grut. p. 43, 11 (cf. ibid. n. 12 et Mur. p. 61, 6) ²) et *Anchariu L. f.* apud Mur. p. 493, 7 non fuisse iudico Augustales. Nam omnes video fuisse ingenuos, quorumque ex iis honores municipales adducuntur, quos etiam tertio obtigisse probabile est. Praeterea Cremonensis VI vir et Augustalis efferetur hic apud Mur. p. 17, 6:

DECVRIONVS
L. MEMMIVS
SEVERVS
VI VIR. ET AVG.
EX VOTO 3.

quem item libertini generis fuisse iudico, item Novariensis apud Grut. p. 479, 4 et ex Subalpinis tertius apud Mur. p. 463, uterque horum libertinus. Itaque in fragmento inscriptionis, quae ad eandem hanc regionem pertinet, apud Morc. p. 329, 3 divisio pecuniae facta esse narratur *decurionibus, Seviris et Augustalibus, plebei*, propterea quod qui seviri modo fuerant,

---

1) Vitium inest in hac voce; oportet enim esse MESSALLAORVM. Haec enim terminatio, ut qui a nomine genere nominentur, mutata est.

2) Neque enim probo Orell. n. 4000, qui cum hic L. Messius dicatur *VI vir curator aerarii Mediolanensis*, coniunctis his duobus honoribus VI virum aerarii effecit.

non iidem Augustales, in decurionum numero erant. Nec tamen extra hanc Italiam superiorem VI viri et Augustales inveniuntur. Quodsi quis quaerat, cur in hac potissimum regione Augustales praesides suos extra suum numerum quaerere consueverint, hanc causam fuisse existimo, quod, cum constet Italiam superiorem imperatorum tempore maxima hominum et multitudine et opulentia excelluisse, multi essent, qui aut explete iam Augustalium numero ad honores publicos ascendere cuperent aut eis opibus uterentur, ut et decurionatum et seviratum sustinere possent.

Quae cum ita sint, iam eae inscriptiones, quibus maxime Olericus in libro s. l. p. 407 sibi afferre videtur, ut VI viri diversi fuerint a VI viris Augustalibus, aliter et rectius explicandae sunt. Utitur autem primum fragmento Pisaurensi apud Oliverum in marm. Pisaur. n. 8 (Orell. n. 1802):

VALVAS SIGNA DEORVM. AVG[
Q. BADVSIVS Q. L. SOLVMVS.
VI VIRI ET VI VIRI. AVGVSTALES.
DEDICATIONE EPVLV D]

Nam fragmentum hoc esse apparet. Cuius quidem sententia universa haec videtur esse: Valvas et signa deorum Augustorum in schola Augustalium ut opinor refecerat ille Q. Badusius ipse Augustalis, atque in eorum dedicatione et VI viri i. e., qui praesides modo Augustalium, non Augustales iidem vel erant vel fuerant, et *VI viri Augustales epulum* instituerunt. [1] Tum apud eundem Oliverum n. 48 alterum fragmentum est hoc VI VIR ET VI. V[IR. AVG.], ex quo quid potest colligi nisi hoc quod modo exposui? Tum Gudius in inscr. p. 4, 11 (Orell. n. 3031) habet hunc titulum Aequicolis ut ait repertum:

IOVI FVLGERATORI
M. FLORIVS. ... VI VIR MVNIC
AEQVICVL. ET SEVIR. AVGVSTA
LIS ET LAEDONIA. RVFA
CONIVGES S. P. D. D.

Credam verum esse inscriptionem; sed Aequiculis non esse repertam manifestum est ex eo, quod primum municipium Aequicolanum tum *hoc municipium* dicitur, quod quis fecisset, nisi qui significare vellet, hominem in duobus municipiis in altero fuisse VI virum, in altero VI virum et Augustalem neque id dici supra p. 63 exemplo inscriptionis Comensis demonstravimus. Denique affertur inscriptio Ariminensis apud Donat. p. 69, 5 (Orell. n. 3934):

PANTHEVM AVGVST
L. TICHIVS. CYPAERVS. SEXVIR.
ET SEXVIR. AVGVSTALIS

1) Cf. inscriptionem Pisaurensem quam infra afferemus ubi de ornamentis decurionalibus VI virum disputabimus.

Primum non integrum esse arbitror marmor propterea quod dedicationis significatio deest: ut hoc quoque ad Comensis exempli normam redigi possit. Quodsi est integrum, potuit sane fieri, ut homo primum, sive secundum esset Augustalis, VI vir crearetur, tum et Augustalis et iterum VI vir fieret. Illa vero quis non videt esse levia, quod Odericus ex inscriptione Pisaurensi apud Oliver. n. 448 ubi titulus Antonino Pio a collegio centonariorum positus est, quem faciendum curarat *L. Burbuleius Mutatinus Sevir*, collegit duo *Sevirum collegia centonariorum*. Credo sane equidem etiam sevirorum fuisse L. Burbuleium, sed hoc collegium prorsus diversum ab Augustalibus utrumque VI viris. Similis est quod apud Grut. p. 445 4 (Orell. n. 4241) Narbone *VI viri Augustales et naviculari* honori alicui bene de se merito statuam posuisse narrantur, unde Noonius et Odericus colligunt the... *Sevirorum Augustalium naviculariorum*. Quam non liceat a duobus collegiis eidem homini titulum poni [1]). Neque etiam in inscriptione, quam habet Marin. act. fratr. Arval. p. 458 (Orell. n. 3361 et 3933)

D. M. S
Q VARIO LVCIVS SEVIRO
AVG MART PAT COLL FA
BRVM TIGN ANT FRVM
POPVLI Q VIXIT AN LVIII
MENS VIII DIEB XV HORIS X FE
CIT ... ET LOLLIAE MATIDAE
CONIVG ... CONIVNX ...

seiungendus erit Martialis a VI viro Augustali nec efficiendus VI vir Augustalis Martialis, qui nullus fuit [2]). Cur enim homines, qui ea quae gessit, non iuxta ponantur sine particula *et*? Copia quidem est, in inscriptionibus frequentissimae, quae hic titulos exemplum insigne est. Ea denique ratio adhibenda est, cum in Patavina civitate *Augustales Concordiales* commemorantur (vide Orell. n. 2384) quos existimabimus duorum collegiorum fuisse sodales.

Demonstratum igitur est a nobis, seviratus cum unus esset, VI virum ipsorum duo quasi fuisse genera: unum eorum, qui post seviratum alia munera vere municipalia assequerentur, alterum eorum, quibus illud esset dignitatis fastigium. Prioris generis tria exempla iam supra allata sunt, quibus hac alia pauca addantur. Sunt hae inscriptiones, prima apud Grut. p. 475. 5 prope Romam reperta, altera Comensis apud Orell. n. 3606, tertia item Comensis apud Mur. p. 47. 0.

1) Invenit Odericus etiam *VI virum collegii fabrum* apud Mur. p. 547. 3, sed eum titulum explicari non opus est, quia a Ligorii fraude manavit.

2) Quod ad ... recte ... explicetur *Martialis*, inscriptio haec, quam Marinius Romae esse dicit, ad Lucinam ... pertinebat, ubi collegium Martialium fuisse constat. Tum animadverte vv. 6 ... *frumenti populi*, quem diversum tamen fuisse credo a *curatore annonae plebis*, qui est apud Grut. p. 356. 4 et p. 435. 9, ut non plane probem Orellii huius tituli interpretationem.

1.

DIS MANIBVS
L. TITI L. F. PVPINIA
MACRI VI VIRO
SEVIRO
LVCIO POMPEIA
VIXIT ANNIS
XXX
TITIA SIGNE
MATER ET
SALVIVS VICTOR
CONIVG. F. [1]

2.

I. O. M. DIS MENTI
C. AVFIVS. MOCHLIVS
VETVS LVC. VIR. AVG
VI VIR. DECVRIO. SIBI. ET
P. AVILLI MAGIO. FRATRI
VETERANO MISSOR.
VI VIR. ROMI. ET
SVAE MISSORIS. H. ET
C. VETVRIO SEVERVS. ET
C. VETVRIO MAXIMO
NEPOTIBVS. SVIS. ET
[illegible]
[illegible]
ITEM. VETERIS. LIBERTIS
IN AGR. P. LX. IN F. L.

3.

MERCVRIO
L. MEMMIANIVS
OVF. SECVNDVS
VI VIR.
AVGVSTALIS.
SECVNDO CVM
VOTVM. SOLVIT
L. L. M.

Nullum ex his VI virum etiamsi tertius appellatur VI vir Augustalis, Augustalitate functum esse puto, sed omnes eorum honorem municipalium a seviratu nuncupantes. Aliquos eiusdem generis VI viri sunt Mediolani *L. Caelius L. f. Baro*, qui IIII virorum gessit post seviratum, apud Grut. p. 393, 7 (Donat. p. 76, 3) ibidemque *L. Merula* aliquis apud Grut. 476, 2 (Orell. n. 3634) Cremonae is, qui *pontifex augur et VI vir Augustalis* appellatur apud Maff. Mus. Ver. p. 373, 3, Brixiae *Q. Postumius Q. f. Varrus VI vir Augustalis*, qui postea aedilis fuit, apud Grut. p. 1090, 6. Neque tales VI viri Augustales modo in Italia superiore, unde aliquam peculiarem fuisse videri possit, inveniuntur, sed etiam in Praenestina colonia *Cn. Voesius Cn. f. Aper* apud Grut. p. 489, 12 (Orell. n. 2532) et VI vir Augustalis fuit et summos honores gessit, itemque *P. Acilius P. f. Paullus* apud Mur. p. 484, 7 (Orell. 2394), atque etiam Pisaurense fragmentum apud Oliverium n. 52 est hoc

[illegible] PELLIVS. CN. F. CAM.
[illegible] SEVIR. DECVRIO

Alterius generis VI virum plura exempla e urbe supra allata sunt, quibus addimus hic memorabilem titulum Pisaurensem ex Orell. n. 2675

L. APVLEIO.
BRAPHO.
[illegible] LIB. IVS.
[illegible]
[illegible] REG.
VI VIR AVG [illegible]
ADQVISIONAL. HONOR.
ET AVG. MVN. AEL. [illegible]

COLLEG. FABR.
[illegible] QVINQ
OB MERITA EIVS. REGA
SE. LIBERALITATEM.
CVIVS. DEDICATIONE CVM
COLLEGIS. SINGVLIS. HS [illegible]
ADIECIT PANE ET VIN. [illegible]
L. D. D. D.

L. Apuleius, libertini generis, cui haec inscriptio a collegio fabrum Pisaurensium posita est, Augustalis fuit et in patria sua Pisauri, et in municipio Aelio [illegible]. Pisauri autem cum

[1] i. e. coniectaneo fecit

praeterea VI viratum gessisset, delata ei sunt ornamenta decurionalia, quibus dignitas certe spem ingenuis hominibus sequeretur.

Iam hoc cum esset VI viratus eiusque muneris loco magisterio alterum collegiorum similem non dubium esse debet, quin sicuti reliqui honores et magisteria, annuus fuerit, saepiusque facti sint VI viri. Cuius quidem generis exempla cum et supra a nobis passim allata et infra afferenda sint, duo hoc commemorabo, unam inscriptionis Salonis repertae apud Grut. p. 473, 2 (Orell. n. 3919), alterum tituli, quem Romanum appellat Fabrett. p. 462 100 (Orell. n. 3932).

M. TERENTIVS.
PYRAMVS.
VI VIR AVG.
L. APPIO. APRONIO
VI VIR AVG. II.
GRATVITO AMICO.
TERENTIAE. POSTVM
SORORI.
MESSIAE SEPTIMAE VXORI
P. POSTVMIO PRIMIANO.
POSTVMIAE. QVARTAE. A. B. M.

M. VALERIVS
SABINVS
VI VIR AVG II SIBI ET
M. VALERIO SECVL.
PATRI SVO
STATILIAE PELOPIDI.
VXORI SVAE
M. VALERIO PRIMO.
VI VIR AVG
M. VALERIO PROPRIO.
VI VIR. AVG. II [1])
VALERIAE PVBLILIAE
T. F. I.

Satis igitur frequens erat, ut bis aliquis fieret VI vir Augustalis, ne fuerint multi etiam saepius, sed dubito, num certum sit, quod Narbone aliquis dicitur sexies fuisse in inscriptione apud Grut. p. 426, 5

TIB. IVNI. EVDOXI.
NAVICVLAR. MAR. C. I. P. C. N. M.
TI. IVN. FADIANVS
IIIIII VIR. AVG. VI C. I. P. C. N. M.
COND. FABRAR [2])
RIPAE. DEXTRAE
FRATRI PIISS.

in qua potius IIIIII VIR. AVG. II fuisse arbitror. Nec satis fidem habeo inscriptioni Hispanicae apud Maffei. Cl. n. 99 (Orell. 3914), in qua *L. Iunius Puteolanus* dicitur *VI vir Augustalis in municipio Suelitano d(ecreto) d(ecurionum) primus et perpetuus*, quamquam etiam alius Hispanus *L. Iunius Nothus* apud Grut. p. 426, 7 appellatur *VI vir Aug. perpetuus*. Etenim in his

1) Hoc II postea insertum esse adnotat Fabrett. In priore autem titulo A. B. M. est *amicis bene merentibus*.

2) Fuit *Ti. Iun. Fadianus VI vir Augustalis colonia Iulias Paternas Claudiae Narbonis Marcii et conductor ferrariae ripae dextrae* Maffei. Non credo dici conductorem ferrariarum quod Reinesio apud Gruterum placet. In quo quid ripa dextra sibi velit non intellego sed genus hoc navicularium, alias ignotum, fuisse censeo.

titulo vereor, ne quis error lateat vel in lectione vel in integritate lapidis. Neque enim excogitare possum cur aliquis crearetur VI vir in perpetuum, quod non minus contra omnem rationem honorum Romanorum est, quam si quis Romae consul perpetuus, in municipio aliquo II vir vel IIII vir perpetuus fiat. Scio equidem quinquennales appellari perpetuos neque ipse infra VI viros quinquennales perpetuos ex certis inscriptionibus afferemus, sed horum natura ac ratio longe diversa est. Quare fateor illis quidem titulis parum mihi de perpetuitate, quae aliquando VI virum Augustalium fuerit, persuaderi. Cum autem honos ipse esset annuus, apparet tamen, VI viros non tamdiu modo appellari, quamdiu in honore sunt, sed, ut omnino moris Romani est, ut honorum tituli sunt perpetui, sic VI viri qui fuerunt, appellantur ita perpetuo, quamquam proprie sunt sevirales, sicuti sunt II virales, consulares, praetorii, reliqui, ordinisque seviralium exemplum infra a nobis afferetur.

Explicata fere sunt a nobis, quae ad externam condicionem VI virum Augustalium pertinent, deinceps faciendum est, ut de muneribus eorum disputemus, quae huius commercia cum seviratu docet insignis titulus Barcinonensis apud Grut. p. 378, 1, in quo L. Caecilius Optatus post emerita stipendia ab M. Aurelio Antonino imperatore honesta missione missus, cum Barcinone consedisset atque honores multos gessisset, reipublicae huius coloniae narratur HS triginta milia legasse *ea condicione, ut liberti mei, item libertorum meorum libertarumque liberti, quibus seviratus contigerit, ab omnibus muneribus seviratus excusati sint. Quod si quis eorum ad munera vocatus fuisset*, eandem pecuniam ad rempublicam Tarraconensem transferri iubebat. Ex usuris autem semissibus eius, quam legavit, pecuniae quotannis spectaculum pugilum edi voluit a. d. III Id. Iun. eodemque die oleum in thermis publicis populo praeberi, ut spectaculo divisioneque perpetua instituenda munera VI virum redimi posse existimaret. Atque in ludis edendis maxime munera VI virum equitum Romanorum videntur constitisse. Vide Capitol. in vita Marc. c. 6. In omnibus autem honoribus municipalibus duo quasi genera munerum discernenda sunt, ea quae in adeundo honore praestanda sunt et ea quae in ipso munere. Ad pecuniam ob aditum VI viratus datam pertinet titulus Hispalensis apud Grut. 1073, 4, in quo *signum Palladis Sex. Quintius Fortunatus ob honorem VI viratus ex decreto ordinis soluta pecunia petenti populo donum de sua pecunia dato epulo circensibus et ancolis et circensibus factis dedicasse* narratur. Atque superius memorabile est alterum exemplum Assisii in Umbria repertum apud Grut. p. 400, 7, in quo *P. Decimius Eros Merula pro seviratu in rempublicam dedisse* dicitur *HS duo milia*. His muneribus quae honorantur appellantur *gratis facti*, quorum exempla supra p. 54 a nobis allata sunt. Sed multa aut pro pecunia, quae solvenda erat, aut extra eam donum aliud *ob honorem* dabant. Affero titulum Barcinonensem apud Grut. p. 90, 10 (Orell. n. 1814) et Panhormitanum apud Mur. p. 94, 10 (Castell. Inscr. Sicil. p. 13 n. 29. Orell. n. 1340).

1	2
FIDEI PUBLICAE C. FUSICIUS HELIUS OB HONOREM IIIIII VIRATVS D. D. D. [1])	ADAE VICTORIAE SEX. POMPEIVS. HER... CATOR. II. VIR. AVG. PRAETER. PECVNIAM PRO. HONORE D. D. P. S. I.

quorum in hoc parum recte legi video *praeter summam*, cum esse oporteat *praeter summam* ... praeter pecuniam, quam pro honore solvit, dedit etiam hanc aram Victoriae [2]). Alius titulus doni ob Augustale ob honorem seviratus dati est apud Mur. p. 406 3. Saepe autem fiebat, ut plures VI viri Augustales coniungerentur ad maius opus in usum publicum aedificandum, ut qui ... VI viri Augustales apud Orell. n. 3844 *ab honorem viam cum crepidinibus straverunt*; quosque VI viri murum reficiendum curarunt apud Grut. p. 467 9; tredecim denique VI viri Augustales Foro Sempronii *viam longam passus mille CLXV ex decreto decurionum sua pecunia silice sternendam curaverunt* apud Grut. p. 150, 4 (Fabrett. p. 406 n. 346, Orell. n. 3050. Eis similis est haec inscriptio in eadem civitate anno 1839 reperta, quae exhibetur a Gallo docto Noel des Vergers in epistola ad Letronnium in annalibus philologicis Parisiensibus (Revue de philologie) anno 1845 p. 324

AVGVSTALES VI VIR
L. GELLIVS. L. L. DIIOLYTVS
L. GELLIVS. L. L. ...
L. GELLIVS. L. L. ...
VIAM LONG. P. ...
EX. D. D. OB. HONOREM
SEVIRATVS. SVA
PECVNIA. SILICE
STERNVNDAM. CVRAR.

in qua cum tres unius anni VI viri se coniunxerint ad unum opus perficiendum, ratio etiam coniunctionis intellegitur, nimirum haec, quod unius patroni liberti erant. Quamquam saepe etiam omnes unius anni VI viros unum opus faciendum curasse documento sunt inscriptiones apud Grut. p. 477, 7 et p. 1013, 3.

Sevirum equitum Romanorum duo hoc munus commemorari, consuevisse non ludos accurate edere, idemque ludi VI virum Augustalium inveniuntur in inscriptione Auximati apud Grut. p. 1163, 6 (Mur. p. 617 4). [3])

1) Grut. ... habet, sed rectius longe Pighius ... p. 5 *e decreto decurionum dedicavit*: ... hoc decretum decurionum omitti potest.

2) Video autem apud Castell. ... tribus extremis literis in unum contractis ... et ... legi posse. Hoc quomodo viri docti ... explicarint, vide apud Orell. l. l.

3) Gruterus, qui parum recte edidit, Scaligerum auctorem citat. Muratorius Ligorio et Pontanillo ... nec tamen ideo totam inscriptionem fictam esse existimo.

PVDOS . EDIT . GLADIATORES . DEDIT
CORNEIS . SEXSDALEM . PRIMVS . DEDIT
LEGAVIT . CORONIS . AVXIMASVE . SINGVLIS
ET . DECVRIONIBVS . SINGVLIS . HS . XX ... S
ET . LEGATIS . DOLONIS . COLONAE . NVXIMAE
AB . FCC

Nam et ludi et gladiatores non dubium esse debet, quin pertineant ad seviratum ab eo, cui hic titulus positus est, gestum novumque additur, quod *coenam sexviralem primus* dederit, ut hanc coenam non omnibus temporibus nec, opinor, in omnibus civitatibus volitatam fuisse intelligamus. Quamquam etiam *C. Iulius Tertius Sevir populo prandium munere functus dedisse* narratur apud Grut. p. 1010, 3. Praeterea sevirum equitum Romanorum munus erat, et parmis et hastis ornati in transvectionibus sollemnibus, quae quotannis fiebant, praeessent singulis singulae turmae, at simile aliquod VI virum Augustalium munus fuisse conicio, ut aut in epulis publicis Augustalium, de quibus supra p. 43 disputatum est, aut in pompa aliqua cum in communia praeederent collegio. Tale enim aliquid commemoratur apud Petron. c. 71. Ibi Trimalchio, qui nullum aliud munus praeter seviratum gesserat, sic praecipit de monumento sibi faciendo: (facias) *me in tribunali sedentem praetextatum, cum anulis aureis quinque, et nummos in publico de sacculo effundentem; scis enim quod epulum dedi binos denarios. faciantur, si tibi videtur, et triclinia. facias et totum populum sibi suaviter facientem.* Quo enim tribunal, quo Trimalchio gloriabatur, pertinebat, nisi eo, ut VI viros exultimorum festis diebus eo usos esse putemus? Praeterea videmus, Trimalchionem et Augustales ipsos et populum festo epulo excepisse, quae est illa coena sevirals, de qua modo dictum est, divisionemque libarum dans nummos fecisse. Omnino VI viri magistratus quasi quidam vel, ut ita dicam, decuriones Augustalium sunt. reliquum fuerit his, ut sancirent decreta, ipsi certe eo nunquam fasciebant. Colligo id ex inscriptione Ostiensi, quam exhibit O. Iahn Specim. epigraphic. p. 114. quam repetendam hic esse putavi litteris vulgaribus: *P. Horatio* || *Chrysorati* || Severo Augustal(i) *idem* || *quinq(uennali) et immuni lurum Aug(ustalium)* || *ex S. C. sevires Augustales statuam* || *et ponendam decreverunt, quod* || *is arcae eorum Hs L. M N dederit* ||, *ex qua summa Hs X M N ob honorem curae* || *Sex. Horati Chrysoerotioni et reliquorum*, || *Hs XL. M N excepta stipulatione ex usuris* || *semissibus ET M I I S S S quodannis idib(us) Martis* || *natali suo inter praesentes hora II usque* || *ad asse dividatur, deducta ornatione statuae* || *et familiae Augustal(ium) Hs C N. Quotes ita* || *factum non erit, tum ea Hs XL M N dari rei p(ublicae) Ost(iensi) sub eadem condicione* || *qua s(upra) s(criptum) est. ob eius dedicatione(m) dedit decurionibus (denarios) V et Augustalibus (denarios) V* ||, *atque honore sibi habito sumptum suo* || *tuae ordinis Augustalium remisit.* Item arca eorum, quae vs. 7 commemoratur, dubitari non potest quin dicatur arca Augustalium, uti arca VI virorum

Augustalium propterea quod in dedicatione eius divisionem instituit *decurionibus et Augustalibus*, utrumque statuae *ordini Augustalium* retulit, VI virum nullo mentione.[1]) Sed hi tamen cum omnes Augustales et in dedicatione donarentur et sumptum tondere deberent, soli decuntur de ponenda statua decrevisse, postquam iis a decurionibus Ostiensibus permissum est hoc facere, ut intelligamus in hoc titulo accuratius dici, quam in plerisque, quoniam fere Augustales qui tales honores decrevisse narrantur, ut in titulo Bretiae apud Grut. p. 445, 2. Denique VI virum praecipuum aliquod munus in sacris, quae ab Augustalibus statis diebus fiebant, videtur fuisse. Certe huc pertinebant *VI viri S. F.* i. e. sacris faciundis, qui bis vocantur reperiuntur in duabus inscriptionibus apud Orell. n. 3908 et 3909, siquidem et verae sunt et lectio in iis recta, quod ne post Orellii quidem de ea re disputationem satis mihi persuadere possum. Sed si fuerunt illi hi VI viri sacris faciendis, ratione eorum fere eandem fuisse ac VI virum Augustalium colligi licet ex fragmento Mevaniae reperto apud Mur. p. 175, 4.

Atque haec quidem colligi possunt de muneribus VI virum, quae dicam publica, quibus addamus nonnulla de officiis eorum quasi privatis. Cum enim collegium quoddam constituere inceperant, quo de re infra dicetur, factum est, ut sicuti reliqua collegia et legata hominum privatorum et cum iis munera quaedam fungenda acciperent. Exempla afferam duo diversorum regionum, prius civitatis Altinatis apud Grut. p. 439, 2, alterum coloniae Narbonensis apud eund. p. 424, 12.

1.

Q. MINUCIUS Q. L. ANTERUS. VI VIR
AUGUSTAL.
SIC. SEVIRIS. AUGUSTAL. ALTINIT.
LEGAVIT HS. ∞∞ QUORUM EX REDITU
QUOTANNIS NATALI. SUO. VI. VIR
PER. TRICHNIUM.

2.

Q. IULIO
SERVANDO
IIIII VIR AUGUST
C. I. P. L. N. O
LICINIA. PALLAS.
MARITO. OPTIMO

1) Numerale in hoc titulo vitium, qui non accurate descriptus esse dicitur documento esse potest, non satis valere oculos doctorum et interpretationes subtilis destitutos. Quid enim v. 8 esse possit CVRAE non intelligo. *Honos* autem nihil est, quia ob honore cura dicenda est. Atque significandum est, quae ille cura fuerit, quae Sex. Horatio mandata vel mandanda sit. Quare cum vocabulum non intelligam CVRAE, veri erit simillimum emendari AVCTAE, i. e. ab *honoribus auctoritatem*, et P. Horatius hic Ostiensis idem fecerit quod Borcerensis ille, cuius titulus supra p. 69 citatus est, qui pecunia semel soluta curiit, ut quid ab liberalitate posterorum terum ordinatus nomine exigeretur. Deinde vs. 11 notae illae AT M I I, a e, a dubium esse non debet, quin vitiosae sint, nam nec interpretari eas quisquam potest, nec quicquam excogitari potest quod praeter summam pecuniae dividi voluerit P. Horatius. Existimo igitur latere XL. M HS. S. S. i. e. *quadraginta millium HS. supra scriptorum*. Sic enim repeti solet summa pecuniae, ex cuius usuris divisio facienda est, ut ap. Orell. 1368, nec me movet, quod hoc loco non, ut supra HS. XL. M N scriptum est. Lex igitur sive stipulatio, qua iussit P. Horatius de XL. millibus HS., haec erat, ut ex usuris *accumbentes* eorum *quotannis Idibus Martiis natali suo inter praesentes usque ad ussem* i. e. usuraram pecuniae (haec enim significatio est huius notabilis esse dicendi generis) dividi fierent, qua stipulatione neglecta pecuniam ad rempublicam Ostiensem transferre volebat.

SALATI AGIAE.
ORIS ROR OB TRITIONEM.
ORTYAE VI. CD
L. H. S. DIES VIX. 20

Multa talia munera legata hominum privatorum in memoriam eorum qui legarant celebranda VI viris Augustalibus mandata esse arbitror, postquam ei collegium eorum concessum est ut ne penitus relinqui liceat.

Insignia eorum scimus fuisse sex fasces ex Petronio c. 30, ubi triclinium Trimalchionis ita describitur: *In postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum unam partem quasi embolum navis aeneum finiebat, in quo erat scriptum* C. POMPEIO TRIMALCHIONI VI VIRO AVGVSTALI CINNAMVS DISPENSATOR [1]. Ibi quamquam fabulae hominis stulta eludatur, quod more consulum vel praetorum fasces ac secures non in vestibulo, ut alii, sed in triclinio adhibebat, apparet tamen sex fascibus usos esse VI viros. Similiter alius libertinus Habinnas apud eund. Petron. c. 65 triclinium intrat cum lictore, quia VI vir est. Confirmant id imagines sepulchrorum, ut apud Maff. Mus. Ver. p. 417 n. 2 et 3, quae non supra p. 61 citatae sunt. Num quae alia habuerint ornamenta, incertum est, nam quae sunt *ornamenta VI viralia* apud Grut. p. 398, 4 apud Smetium mss. p. 151, 4 sunt *II viralia*, quod haud scio an multo rectius sit. cuius frequentius esse constat.

Dixeramus VI viros, qui Augustalibus praeessent, honorem hunc annuum ac cum Augustalium certus non ita magnus esset numerus, fiebat ut multi ex iis vel maior pars eorum IIIIII viri Augustales. Quoque magis ingravescente temporum difficultate homines munera eorum publica fugiebant, eo magis, quo minuebatur eorum numerus, qui solum VI viratum susciperent, ex Augustalibus fiebant IIIIII viri Augustales. Itaque ab inde ab saeculo altero post Chr. longe frequentiores sunt illis multaeque civitates sunt, in quibus Augustalium nulla IIIIII virorum Augustalium plurima fit mentio. Ut in civitatibus Galliae Narbonensis Arelate, Aquis Sextiis, Nemauso, Lugduni, Narbone non inveniri invenitur esse a me quemquam Augustalem, at seviri Augustales commemorantur plurimi. Quid igitur? Num in his aliisque civitatibus, ubi VI viri Augustales modo commemorantur, nullos existimabimus fuisse Augustales, VI virosque solos sacra divorum Augustorum curasse? Non arbitror hoc equidem. Etenim Augustales ... munus eorum suspicatus esse a severato, ... eos qui vellent aut deberent Augustales

1) Animadverte hominem ipsum fuisse *VI virum Augustalem* coloniae Iuliae Paternae Claudiae Narbonis Martii, ut alterum esse eundem numerorum esse VI viros, qui quod potest quinquennium denominatur VI viros eosdem esse ac VI viros Augustales?

2) Hic autem exemplum magnum argumentum afferri potest, eosdem fuisse VI viros ac VI viros Augustales. Inscriptionem enim tamquam ad Trimalchionem apud Petron. c. 71 esse vult hanc: C. POMPEIVS TRIMALCHIO MAECENATIANVS HIC REQVIESCIT HVIC SEVIRATVS ABSENTI DECRETVS EST etc. ut eum, qui VI vir Augustalis fuerit, sevirum tamen intelligatur.

fieri, aversatum susceptam, quam postquam gesserant, nisi ad honores municipales accesserant, fuerunt re Augustales, nomine, quoniam titulus honoris semel gesti perpetuo haeret VI viri Augustales. Nam cum corpus fuisse VI virum Augustalium demonstraturi simus, fieri non recte poterit, ut non plus quam sex homines in eo fuisse statuamus, i. e. ipsos VI viros qui quoque anno erant quare in eo etiam fuisse eos, qui VI viri fuerant omnes concedent. Rursus autem si et VI viros et Augustales seorsim corpus suum habuisse putabimus, propter eas quas dixi modo causas nulli relinquentur Augustales. Itaque ubicunque corporatos fuisse VI viros colligi poterit, ibi existimandum erit Augustales latere in hoc corpore. Apparet autem paulatim eum, qui Augustalis antea fuerat, VI viratum per vices adeptum esse, atque ita fieri ex hoc VI virum Augustalium corpus, atque etiam in iis civitatibus, in quibus nullum fuisset ab initio corpus VI virum, potuisse accedere, ut cum pauciores homines essent ad munera et Augustalitatis et seviratus subeunda, quod fuerat antea Augustalium corpus transiret in collegium VI virum. Et Praeneste intelligimus principio Augustales fuisse ex ea inscriptione quae supra citata est in qua ordo *Augustales plebs* distinguuntur, at Hadriano imperatore hos Augustales transisse in VI viros manifestum fit ex *curatore VI virum*, quem paulo infra citabimus. Idemque Gabiis factum esse videtur tabulae apud Orell. n. 1368 quae posita est anno 169 p. Chr. ... A. Plutius Epaphroditus in dedicatione templi ... *curialibus, VI viris Augustalibus, tabernariis intra murum negotiantibus*, et HS decem milia reipublicae ... ut ex usuris eius ... natali filiae suae *decuriones et VI viri Augustales publice in tricliniis suis epularentur*. Ubi cum nulla sit Augustalium mentio quae videtur esse debuisse, probabile est nullos amplius qui ita nominarentur, fuisse. Iam quid mirum quod VI virum Augustalium omnia eadem accumerantur quae Augustalium fuisse constat et *collegium sive corpus*, et *patroni* et *curatores*? Quod autem corporatos fuisse dico VI viros Augustales exemplum iam supra p. 72 datum est coloniae Narbonensis plurimaque alia afferenda erant. Hoc quidem loco tres splendidissimarum civitatum inscriptiones ponemus primam coloniae Arelatensis apud Mur. p. 976, 2 (ibid. p. 1140 2), alteram Nemausensem apud Grut. p. 423 6, tertiam Massiliensem apud Mur. p. 705, 9.

1.

D. M.
L. SECVNDIO
ELEVTHERO
NAVICVLAR. AREL.
IIIIII VIR AVG.
CORPOR. ...
SECVNDIA
... FIL.
PATRI PIENTISSIMO

2.

C. IVLIO, Q. F. VOL
...
AVRELIO ...
...., HONORE
IN COLONIA ...
...
IIIIII VIRI CORPORAT.
NEMAVSENSES.
PATRONO.
EX. POSTVLATIONE PUBL. ...
L. D. D. D.

3.

D. M.
ET SECVRITATI
... Q. ...
VI VIR. AVGVSTAL. CORPORATI
... DECVRION ...
...

In tribus autem his praecipuis Galliae Narbonensis civitatibus si IIIIII viri Augustales in corpus coierunt, idem probabile est in reliquis oppidis esse factum. Neque interest, quod in altera inscriptione *IIIIII viri corporati* appellantur, unde ne quis diversos esse VI viros et VI viros Augustales colligere velit, conferat titulum, quem Grut. p. 423. 5 habet, eidem hic C. Iulio Nigro, cum modo perfecto VI viratu ad primos honores municipales accessisset, a *IIIIII viris Augustalibus corporatis* positum [1]). Nec vero in Gallia modo, sed etiam in reliquis imperii Romani partibus illi Augustales florebant, atque ne ipsum collegium fuit VI virum. Documento efficiem duos lapides Brixianos, priorem apud Mur. p. 549, 4 (Orell. n. 3927 minus recte Grut. p. 772. 7), alterum apud Grut. p. 449. 7 (Orell. n. 3913).

1

FLORIAE AL
MIRAE ... IV
... QUAE VIXIT
ANN. XXVIII MENS. II
DIES ... [illegible]
[illegible]
[illegible]
QUI ... VI VIR
... [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

2

PETRONI
[illegible]
[illegible]
... AUG. SOCI.
QUORUM EX ... [illegible]
[illegible]
[illegible]

Non dubium est, quin *collegium VI virum sacrorum* prorsus idem sit atque *VI viri Augustales* ... [illegible] ... tempore esse postpositum, quia in altero nondum nominatur collegium, sed modo soli VI viri. Quamquam habeat etiam hi, quod proprium est collegii, arcam communem. [2]) In temporis autem ... [illegible], cum a Divo Pio Brixianis VI viris arca ... esse narratur, incertum est, utrum imperator ille hoc Brixianis modo ... [illegible]. Sed illud tamen ... [illegible] ... ut singillatim civitatibus quibus ... videretur hoc ius datum est. Quamquam utut hoc est, etsi collegium ipsum VI virum Augustalium non ... in illas civitatibus, eorum tamen mentio fit ex quibus de collegio ... commendum sit. ... [illegible] est haec inscriptio apud Olivierum n. 38 Grut. 440. 6.

C. ... C. F. ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

---

1) ... [illegible] ... Narbonensis apud Grut. p. 451. 6 (Orell. n. 4211), in quo *decreto IIIIII virum Augustalium* ... [illegible] ... decreta esse narratur.

2) *Arca* ... VI virum ... [illegible] ... Narbonensis ... [illegible] ... *De profusionibus et de parentalibus quotannis celebrandis* vide ... exempla, quae habet Orell. n. 4414 sqq.

CVRATORI KALENDAR
PECVNIAE VALENTINI IV DE SE
PATRONO. VI VIR. AVG. ET
COLLEG. FABR. CENTONAR. DENDROPH.
DECVMONES. ET HEREDES . . . . . .
EX OPVS . . . . . . ¹)
OB MERITA
L. D. D. D

In quo qui *patronus Sexvirum Augustalium* commemoratur, itemque *patrono VI virum Augustalium*, quae est in inscriptione Corfiniensi apud Mur. p. 253, 7, nonne demonstrant, corpus fuisse VI virum Augustalium? ²) Atque in civitatibus Galliae Narbonensis, in quibus corpora VI virum fuisse ostendimus, fuisse patronos eorundem docet et Nemausensis titulus, quem supra attulimus, et hic Arelatensis apud Millin. m. du. Gall. III p. 494 (minus emendatus apud Grut. p. 446, 5, Mur. p. 1110, 1. Donat. p. 472, 11)

O. M.
. BASQVI ORBATI
. . . . VIR
AVG. COL. IVL. PAT. AR
PATRON. EIVSDEM
CORPOR. ITEM. PATRON.
. . . . VTRICVLAR. ET
CENTONAR. C. BASQVIVS
EPIGONVS CVM LIBERTIS. SVIS.
PATRONO
OPTIMO MERITO

cui similis est Lugdunensis apud Grut. p. 399, 4 (Orell. n. 194), in quo C. Ulattius Meleager *IIIIII vir Aug. coloniae appellatur patronus eiusdem corporis, item patronus omnium corporum Lugduni licite coeuntium*. Denique ut patroni sunt corporis VI virum, ita sunt *curatores*: eo diversi ab illis, quod munus perpetuum ab imperatore datur, in certum tempus et in certam rem fiunt, cum patroni sint in perpetuum et honorem magis tenere quam munus gerant. Huiusce talis curatoris exemplum est in inscriptione Narbonensi apud Millin. itin. Gall. IV p. 407 (minus accurate edita apud Orell. n. 200)

. . . . . SORIS. ATTENNIS
A. I
. . . . . . VIRI. AVG. CORP. [COL. IV]

1) Parum recta haec esse docet Olivierius, sed cum marmor ipsum nunc perierit, vera lectio vix inveniri poterit. Neque autem hominem *C. Hutrius* esse credo. Fuit autem, ut appellaretur, quinquennalis *II vir*, quaestor aerarii, *curator kalendarii* et eius quidem partis, quae pertinebat ad pecuniam a Valentino aliquo legatam. Cf. Oliv. n. 253.

2) Alius patronus VI virum in Lucoferonensi colonia infra afferetur, in *patronus ordinis sexvirum et Augustalium* Cumanorum, qui est apud Mur. p. 1104, 7, vix dubium est, quin ex Lagora sit.

PAT]RI ANNI CVRAT DI[VS
QVE H. COH. DIS ITEM DI[I
VI]RO COI IVI APTAE RAV
T]IE ARABICO CVRATORI
CEVTI SP. GLANIVS QVI
VIXIT ANNIS, LXX
ARTIA EVTYCHIA PATRO
NO ET A ET PIENTISSIMO

Qui hic est *curator corporis VI virum Augustalium bis*, [1]) idem est Praeneste in insigni inscriptione apud Marin. act. fratr. Arv. I p. 10 (Orell. n. 2163), quae posita est *M Scurreo Fontanali, sacerdoti Fortunae primigeniae lecto ex S C, sevevo Augustali, curatori sevirum, quinquennali perpetuo dato ab Imperatore Hadriano Augusto collegio fabrum tignuariorum*, qua inscriptione nonnulli abusi sunt, ut VI viros fabrum fuisse demonstrarent. At qui Puteolis invenitur apud Grut. p. 440 7 *Q Aurelius Hermadion Sevir Augustalis et curator eorum*, Augustalium potius curator dicitur, nec inde colligendum, VI viros sublatis cultisse Puteolis VI virum Augustalium collegium.

Qua ratione praeterea sub imperatoribus cum ceteris honoribus municipalibus seviratus oneri esse coeperit tollatque ab iis qui per opes suas sustinere vel possent vel cogerentur, de eo nihil nobis est notum, sed pertinet tamen eo, quod apud Mur. p. 1082, 7 (Orell. n. 3938) puer tredecim annorum appellatur VI vir natus utcumque servus, ipse libertus genere, nec enim ad talem adolescentulum is honos pervenisset nisi alii idonei homines defuissent. Ac cum iam a nobis explicata sint de VI viris Augustalibus, quae explicanda erant, concludemus totum hunc locum paucis, quae de ordine VI virum ac de loco, quem in civitatibus tenuerint, dicenda videntur esse. Et ordo quidem VI virum vel VI viralium invenitur in titulo Sentinati apud Murat. p. 169, 6 (Orell. n. 2299) et in Marsico apud Orell. n. 3940

AVRELIAE C. F. TERTVLLAE
FLAM. MATRI MVNICIPAT
ORDO VI VIRAL
OB MERITA EIVS.

Q. NOTIO Q. FILIO
SERG. IVCVNDO
P. M. CVI RAENT
OMNIVS CORPO
RVMVIRALIVMQVE.
PERPETVO ORDO
DECVRIONVM
ET SEVIRVM. EX
AERE COLLATO OB
MERITA EIVS. CVIVS OB
DEDIC. DEDIT ORD. EPVL. SING. HS. XX. N.
SEVIRIS EPVL. HS. VII. E PLEBI
EPVL. HS. II. N. L. D. D. D.

[1]) Quamquam fateor particulam male compositam esse hoc loco videtque potius scriptum fuisse curatoris. Quod autem in colonia *Apiensi Aelbiius* dicitur modo *VI vir* tantum, dubito an ad eandem rem pertineat quam supra p. 63 de VI viris et VI viris Augustalibus exposita est.

Qui in priore dicitur ordo VI virorum [2]) i. e. proprie coetus qui VI viratu functi sunt, is altero est ordo VI virum, nullo discrimine. In hoc autem praeterea memorabile, quod Augustalium ipsorum nulla fit mentio, adeo ut appareat quos Augustales tum omnes lateant in VI viris, horum nomine comprehendantur. Itemque decuriones, VI viri, plebs urbana recensentur Tiferni apud Grut. p. 314, 6, decuriones et VI viri et municipes et incolae Aletru apud Grut. p. 422, 3, decuriones, VI viri et plebs Sestini apud Maff. Mus. Ver. p. 362, 6 (Orell. 3938), decuriones, VI viri Augustales, municipes Mutilicae apud Grut. p. 363, 6, decuriones, VI viri Aug., municipes Priverni apud Grut. p. 494, 10 (Mur. p. 1115, 2). Maiore diligentia ordines omnes recensentur in inscriptione Vesentana apud Marin. act. fratr. Arv. p. 831 (Orell. n. 3700), memorabilisque est etiam altera Lugdunensis, quam afferam, apud Millin. itin. Gall. I p. 429 (minus emendata apud Grut. p. 431, 1, Orell. n. 4020).

LX. CASSIO AVITIANO
ABIECTO INTER C[ENTVMVIR]OS
CO[L.] PERPETVO ET
M[VNICIP]ES INTRAMVRANI HIC
E[RGA] ORDINEM SPLENDIDVM
ET M[VNICIPES ...] AVG. TRIB.
C[ENTVMVIRI] ET VI VIRI ET
A[VGVSTALES] ET MVNICIPES
IN[TRAMVRANI] EX AERE QVOD
IN [...] CONLATVM EST
[...] QVOS FECIT
[...] COGNATVS
[...] SENECIO II VIR

2

SEX. LIGVRIO. SEX. FIL.
GALERIA MARINO
SVMMO. CVRATORI. C. R.
PROVINC. LVG. Q. II VIRALIBVS
ORNAMENTIS SVFFRAGIO
SANCT. ORDINIS. DONO
DATO II VIR DESIGNATVS
EX POSTVL. POPVLI OB HONO
REM PERPETVI PONTIF. DAT
CVIVS DONI DEDICATIONE DE
CVRIONIB. X V. ORDINI EQVES
TRI IIII VIRIS AVG. NEGOTIATO
RIB. VINARIS X III ET OMNIB. COR
PORIB. LVG. LICITE. COEVNTIB. X II
ITEM LVDOS CIRCENSES. DEDIT. L. D. D. D.

In titulo Vesentano, quem ex alia inscriptione apud Orell. n. 3737 eiusdem anno 205 p. Chr. esse positum diligenter quattuor ordines eorum distinguuntur: decuriones, qui quin centum sunt appellantur centumviri, tum VI viri, tum Augustales, denique municipes intramurani [2]). Lugduni secundum decuriones recensentur primum equites Romani, qui non sunt decuriones (cf. inscriptionem illam Narbonensem supra p. 44 citatam), deinde VI viri Augustales, et negotiatores vinarii, quos imprimis locupletes in hac colonia fuisse facile colligendum est, denique cetera corpora artificum, ut etiam in titulo Rudensi p. 46 citato vidimus Mercuriales recenseri post Augustales.

Iam a VI viris Augustalibus ut redeat disputatio nostra ad Augustales ipsos, quorum illi

1) Qui titulus apud Grut. p. 390, 12 item habet eudem numerum, parum recte descriptus est.

2) Arbitror, quia multi Vesentes negotiorum causa Romae habitarent, peculiariter hoc significari intramuranos itemque fit in alio titulo Vesentano apud Orell. n. 110.

erant pro ideo, persequimur ceteros eorum honores ac quasi magistratus. Adiungendi autem sunt VI viris proxime *Quinquennales*, quos et reliqua collegia et hoc Augustalium habebat. De quorum origine et muneribus cum multa dici possint, nolumus hoc loco eam quaestionem et ipsius natura et virorum doctorum variis opinionibus difficillimam ingredi, quippe quae non contineat in hoc uno collegio, sed eadem ad reliqua omnia et ad quorum municipiorum rempublicam pertineat. Satis igitur erit ne quid praetermittere videamur, exempla nonnulla afferre in quibus quinquennales reperiantur. Talis est titulus Salernitanus apud Grut. p. 473, 8 (Mur. p. 197, 4. Orell. n. 4106):

T. ESTIO ALFORIANO VI VIR AVG QQ
T. ESTIVS ELPIDIANVS PRISCVS
ET PRISCIANVS ET FELIX FILII HEREDES
PATRI INDVLGENTISSIMO.

In quo etsi corruptus est vs. 1, in quo constat scribendum esse *VI viro*,¹) certus tamen est *VI vir Augustalis quinquennalis*. Idemque invenitur Aquileiae apud Maff. art. lapid. Arv. p. 453 (Orell. n. 4082), ubi C. Varatius C. F. Italus appellatur sexvir quinq., et Mediolani apud Grut. p. 1098, 3, et cursus alius Aquileiensis apud Maff. Mus. Ver. p. 455, Parentinus sevir Augustalis quinquennalis apud Orell. n. 3949, Brixinus apud Grut. p. 414, 2, atque etiam in Ostiensi lapide apud Maff. Mus. Ver. p. 414, 2 (Orell. n. 3924), ubi in commentatione nostra de Lavinio et Laurentibus Lavinatibus (Berol. 1846) p. 27 *quinquennalem Laurentium Lavinatium* reperiri existimabamus, dubitandum nunc esse censemus, an potius *VI vir Augustalis quinquennalis* intelligendus sit eoque magis, quod in Ostiensi inscriptione apud Fabrett. p. 408, 312 ubi L. Carullius Epaphroditus VI vir AVG. QVI ... invenitur ²) *Patroni* Augustalium raro commemorantur, propterea quod, quibus temporibus patronorum consuetudo inveterascere coepit, Augustalium memoria a VI viris obliterabatur, sed certa tamen eorum mentio est Albis apud Mur. p. 1040, 2 Orell. 4231:

Q. AVLIO Q. F.
ALBINO
ORDIN. COL. PATR.
DECVR. II VIR
QVINQ. QVAESTOR
CVRATORI ARK.
CVLTVS TRIVMPH.
PATRONO
ET ALLIVS II VIRO.
QVINQ. Q. PATRONO

1) Procemo autem recedit a Muratorio Gruterum ipsum sequitur Orellius. Non hic, num Grut. et Aldo parem diligentiae auctore utatur et quaedam aperte falsa habeat, Muratorio credere maluimus.

2) Augere potuerimus hunc quinquennalium exemplis ex inscriptionibus Lanuvinas repetere vellemus. Ut VI virum quinquennalem Saxis Ligorius apud Mur. p. 77, 14, nec satis fidem habet ad quem Grut. p. 4... 6 ex lapide Ostiensi exhibet. Cf. Orell. n. 3930.

AVGVSTALIS
L. D. D. D.

ubi suis exstiterint, quod prius appellatur *patronus*.[1]) pertinere ad patronatum reipublicae Cubulternorum; certe aliter patronatus hic ad Augustales referri non poterit. Itemque *patronus ordinis Augustalium* est apud Mur. p. 203, 8, Carseolis apud eund. p. 543, 3, Grut. apud Grut. p. 414, 2. *Curatorem* non invenio praeter eum *curatorem arcae Augustalium*, qui supra p. 41 allatus est, et Neapolitanum p. 45.

Tum quodvis collegium, quod habet arcam communem, habere oportet *quaestorem* huius arcae. Cui non dubito quin in omnibus Augustalium corporibus certi homines praefuerint, quamquam memoria eorum Alliffis solum videtur esse servata. Nam Alliffanus titulus est hic apud Grut. p. 460, 9:

I. EVPHLITS PROB. DEC.
ET QVAESTOR AVG. QVIFIS. DED
ET C. OTILIO NOVALI AVG. ET
Q. AVG. ALIFIS. ET OTILIAE
... ET
I. OTILIO QVAESTOR ...
L. D. D. V. S.

Ita homo cum videatur fuisse ingenuus, duo reliqui Augustalium quaestores, M. Ponius Eleutherus apud Grut. p. 457, 3 et alter apud Grut. p. 464, 4 fuerunt libertini generis. Cur autem tam raro et Alliffis modo mentio fit quaestorum? Ideo, ut opinor, quod ex ipsis VI viris fieri solebant Augustalium quaestores, in eorumque nomine latent; videturque adeo posse statui, quos hos quaestores Alliffanos fuisse VI viros ac quaestorum nomen apposuisse, ut significarent, apud municipes VI viris gererent. Denique collegium, quod saltem unum, quod tributo liberi, oportebat habere servos suos, qui ea curarent; itaque *familiam Augustalium* commemorari vidimus supra p. 71 in titulo Ostiensi, eodemque pertinebant *Augustales aeditui*, qui sunt in inscriptione Herculanensi apud O. Iahnium in spec. epigraph. p. 49, 1.

Absoluta sunt, quae ad universam Augustalium et VI virum Augustalium rationem intellegendam pertinent ac concludi poterit haec commentatio, nisi superessent nonnulla, quae cum non tantum manuscriptorum commentis, sed quorundam quasi propria sint, commemorari tamen hoc loco utile videtur esse. Sunt autem haec imprimis: primum ut dicam de *VI viris iunioribus et senioribus*, deinde ut *de VIII viris Augustalibus*. Alia quaedam aut iam ab aliis viris doctis refutata sunt aut brevius possunt confici. Ut *de IIII viris Augustalibus*, qui apud Donat. I p. 86, 3 et p. 87, 4 videbantur esse, sufficit pronuntiare, quod Orell. n. 3963 annotat, errore eos esse natos, propterea quod VI viri qui ordini adscribunt IIII viri. De III viris Augustalibus, qui inveniuntur in duabus inscriptionibus apud Orell. n. 3951 et 3962 Am-

1) Errorum autem est in hoc titulo v. 4, ubi esse oportet ... i. e. *Bruxorum*, quorum cohortes saepe commemorantur. Nec v. 10 Q ... esse sed ... De Cubulteriis videantur quae apud Murat. et Orell. afferuntur.

sens et Pelusii quamquam fide digni sunt quorum auctoritate nituntur, tamen nondum audeo pronuntiare. Hoc latet mihi nec Marcell. de stil. inscr. I p. 48 probari qui, ut in nonnullis oppidis fuerint VI viri, ita in nonnullis fuisse putat III viros, nec Orellium l. l., qui de III viris alia cogitandum esse ait. Nullus enim mihi notus III viratus quem libertini gerere potuerint, libertini autem illis dicuntur in viri Aug. Tum quod de *mulieribus* in Augustalium numerum receptis narrabat Marcell. de stil. inscr. I p. 48 supra p. 34 ostensum a nobis est parum accurate descriptis titulis niti, de decurionibus quos olim vir doctus in collegiis Augustalium fuisse existimabat, quae nullae fuerunt, vide p. 83. Denique in duabus inscriptionibus in agro Comensi repertis, quarum prior est apud Grut. p. 471, 5 (Orell. n. 3936), altera apud eund. p. 358, 6 [1] (Orell. n. 4074) inveniuntur VI viri aug., quos Orellius ad n. 3936 negat recte e quibusdam explicari *VI viros Urbis*, esse potius *VI viros urbanos*. At urbanos equidem sive duplici non video posse intellegi, ut aut ii dicantur VI viri qui in urbe Roma, aut ii qui Comi fuerint, nam et in agro Comensi hi tituli reperti esse narrantur et lectum est nonumquam, ut *urbs* appellaretur locus in quo sedes quasi esset reipublicae.[2] Iam Romae nullos nec Augustales nec VI viros fuisse supra demonstratum est, tum Comenses ii dicerentur VI viri, sequeretur ut iidem fuissent Augustales in praefectura civitatis Comensis. Hoc autem ideo statui non potest, quia Augustales ubique cum decurionibus connexi erant, qui cum uni essent in civitatibus, uni item fuerunt Augustales. Quare nunc *VI viros Urbis* in duabus his inscriptionibus dici censeo ac fuisse Urbis ut Augustales et VI viros ostendit insignis titulus apud Mur. p. 206, 3.

Maiorem difficultatem habent *VI viri iuniores et seniores*, in quorum ratione explicanda prohibere dubitamus eorum opinionem, si qui *collegia iuvenum* et *sodales* et *lusus iuvenum* et *iuvenalia* denique huc pertinere existimabunt, quorum satis frequens est memoria in inscriptionibus. Eorum enim et originem tempore longe posteriorem et rationem longe diversam fuisse demonstravit imprimis Odericus l. s. l. p. 194 sqq. Neque ea ratio conturbatur eo, quod iuvenes, aut i. e. vel *iuvenes Augusti* vel *iuvenes Augustales* appellantur, ut primi in lapide Amerino apud Grut. p. 1028, 4 (ibid. p. 460, 7. Orell. 3948 et n. 4100), nam alter titulus Campanus apud Grut. p. 390, 8 vereor, ne parum accurate descriptus sit, certe cum intellego eo ipso loco, quo iuvenes aut commemorantur, haud dubia habere vestigia corruptionis. Sed si fuerunt et Capuae et Ameriae *iuvenes Augustales*, horum illi collegio erat

1) Recte haec explicat apud Orellium ibi ut *quaestor anni primi* referatur ad centuriam centonariorum dolabrariorum scalariorum, qui in unum corpus coniuncti et arcam et quaestorem unum habebant eademque numerabant a conditu collegii. Cf. supra p. 44. Item aes [illegible] recte Hagenbuch, apud Orell. videtur interpretari *curare praeside*.

2) Ut vide quae dicta sunt in annotatione nostra de Lavreo et Laurentibus Lavinatibus p. 4b

nomen, quo magis id mirum erit, quam **iuvenes Dianenses** qui fuerunt Nepete apud Grut p. 262, 2 (Orell. n. 879) quam **iuvenes Cleiani** Ostiae apud Fabrett. p. 731 450 (Orell n. 4109) quam **iuvenes a fano Iovis** in Gallia Narbonensi apud Orell n. 4097, quam **iuvenes Forenses** Pisauri apud Orell n. 4099. Diversa autem fuisse haec iuvenum collegia ab Augustalibus cum illi tituli ostendunt, in quibus magistri iuvenum idem narrantur fuisse VI viri Augustales aut alios honores Augustalium gessisse, ut Luceriae apud Orell. 4099 M. Silius Epaphroditus dicitur *patronus seviratus Augustalium, magister iuvenum*, ut Reate apud Grut. p. 414, 2 T. Fundilius Geminus est *sevir Augustalis magister iuvenum* sed multo etiam magis hoc modo apertum est, quod collegium iuvenum Brixianorum primum institutum esse narratur cum L. Cornelius Prosa... esset VI vir Augustalis apud Grut p. 397, 1 (Orell n. 4094) et quod Anagniae apud Mur. 652, 2 (Orell. 4101) lusus collegiumque iuvenum renovatum esse dicitur munificentia cuiusdam P. Vagelli. Numquam enim intermortuum esse Augustalium ordinem, in quibus civitatibus semel institutum erat, certum esse debet.

Quare cum constet iuvenum haec collegia nihil habuisse cum Augustalibus commune, quo tandem referenda erunt ***VI viri iuniores et seniores***, quorum memoria satis frequens est? De iis haec observavi. Primum inveniuntur in paucis oppidis Italiae superioris quam appellamus, extra eam duo modo mihi innotuerunt tituli Lusitani, in quorum altero apud Grut. p. 387, 4 est VI vir iunior, in altero apud eund. p. 442, 9 (Mur p. 4058, 7; Orell. n. 3941) VI vir senior. Sunt autem hi

D. M. S.	C. NVMISIO C. F. PISCO
C. ANTONIO. C. F. GIA	VI VIRO SEN.
VINO VI VIRO IVN.	FATINIA Q. F.
HAST LEG II. AVG. TORQ	FVLVIANILLA
AVR. ET AN. OVVL. OB VIRT	VCSOR
DONATO. FIL. VRBEVN	PERMITTENTE ORD.
DA. ... ... EBOR	MEROBRIG.
MATER F. C.	

qui cum non dubii sint, colligi licet, eundem VI virorum ordinem, quae in Italia superiore fuit, fuisse in quibusdam Lusitaniae civitatibus, cum Ebora et Merobriga maxima Lusitaniae oppida erant. Praeterea VI viros iuniores commemorantur cum primis Mediolani,[1]) tum Brixiae D. Iunius Valentinus apud Mur p. 200, 1, tum Laude Pompeia L. Valerius, Secundus L. apud Mur p. 68, 4 (ibid p. 1092, 7; Orell n. 3945) tum Dertonae Cn. f. Placidus in incerta civitate Italiae superioris apud Grut. p. 463, 4. Seviros seniores reperi praeter Mediolanum et Lau-

1) Eodemque pertinere existimo C. *Novellium C. f.*, *VI virum iuniorem* apud Grut. p. 14, 2 (cf Grut. p. 1096, 3) et *P. Quartum P. f. Victorem et Primum VI viros iuniores* quos accuratius habet Grut. p. 1007, 1 (Orell n. 3946), parum recte Grut. p. 14, 10 et p. 450, 13. Mur p. 6, 1 et p. 1021, 1.

dem Pompeium Coam apud Murat. p. 69, 3 (Orell. n. 3944) et alterum memorabilem Veleiae apud Orell. n. 3946

HERCVLI
SACR.
M. VALERIVS M. F
SECVNDVS
VI VIR SEN ET
[illegible]

V F
P. OVICIVS
VERONICVS LIB.
SEN. AVG. IDEM VIR
DEC ET
ARVVTIAE SALVIAE
CASSELLIAE SIBRAE
VELEIATVM
ELADO
L. GRANIO. L. F. PRISCO.

In horum titulorum priore est *VI vir senior et Augustalis* (ita enim explenda est lacuna), in altero, id quod singulare prorsus est, *senior Augustalium VI vir*. Deinde iuniores, quotquot invenire potui, VI viros nusquam video esse ingenuos pariterque honoribus municipalibus conspicuos. Afferam duos Mediolanenses, unum apud Grut. p. 40, 2 (Orell. n. 1543), alterum apud Grut. p. 488, 11 (Mur. p. 760, 3, Orell. n. 3947)

HERCVLI
IMPETR. SACR. [1])
C. CALTIVS
SECVNDVS
VI VIR IVN DECVR.
ITEMQ ARAM.
V. S. L. M.

V F
C. VIRIVS. VERVS
Q. V. F. MOD
VI VIR. IVN
PONT ET DECVR.
ITEM. MANSVS. FILIOS
SVOSVM.
C. VIRIO. VIRIANO.
ET VIRIAE C. F. VERAE.
QVI. VIXERVNT ANN
QVINOS. DENOS.

Uterque horum cum ingenuus esset, primum VI vir iunior tum decurio fuit et ad honores municipii accessit[2]). C. Virius praeterea pontifex nominatur. Eiusdem generis sunt Mediolani *T Albucius T f Ouf Primus VI vir iunior* apud Grut. p. 350, 2; *Vitellius Veranius et Constans Q Vitellii Saturnini filii, VI viri iuniores* apud eund. p. 488, 12; *Q Caspius Q f Virilis* apud eund. p. 716, 1, *Q. Sollonius Verecius Q f VI vir iunior* apud eund. p. 1043, 3. *P Ve-*

1) i. e. *Herculi impetrabili sacrum*. Vide Gudium apud Grut. l. l.

2) Alteri autem has inscriptiones tradunt, ut commemoratum errorem Scaligeri, qui cum ex lapide Tiburtino apud Grut. p. 1066, 12 vel confictis vel corruptis (cf. supra p. 31) alii perannuaret, decurias fuisse collegii Augustalium, neque qui iamque hos homines veluti fuisse *VI viros iuniorum decurias*. Secutusque eum videtur esse Hercoll de utili inscript. I p. 18.

11 *

tius Gallus VI vir iunior et pontifex apud eund. p. 726, 9. *P. Ursius P. f. Paullus VI vir iunior et curator aerarii* apud eund. p. 2026, 2 (Grut. p. 490, 8). *Manzuetus et Firmus, filii Ti. Firmani, VI viri iuniores* apud Mur. p. 11, 8, *Q. Consius Ouf. VI vir iunior* apud Maff. Mus. Ver. p. 309, 3 (Mur. p. 693, 2), nec dubitandum erit, quin *C. Spurius Volens VI vir iunior* apud Mur. 737, 4 et *L. Valerius VI vir iunior* apud Grut. p. 481, 7 item fuerint ingenui. Titulum Brixianum apud Grut. p. 175, 7, in quo esse dicitur vi vir. iun. rex., nec fide satis dignum nec emendatum esse existimo. At VI viros seniores, quos contrarios esse oportet VI viris iunioribus, quamquam supra tituli duos ingenuos, longe tamen plurimos animadverti esse libertini generis, ut Mediolani *P. Valerium P. lib. Palat. Tacitum VI virum seniorem et Augustalem* apud Grut. p. 481, 3 (Mur. p. 223, 3. Orell. n. 3923 et 3843), *M. Petronium Philomusum VI virum seniorem Augustalem* apud Mur. p. 903, 4, et *P. Tutilium Callifontem VI virum seniorem* apud Grut. p. 477, 1, et *eiusdem* aliquem *VI virum seniorem* apud Grut. p. 494, 2, et *M. Fultium Phillium VI virum seniorem* apud Grut. p. 413, 6, et *C. Geminium Elegantem VI virum seniorem* apud Grut. p. 446, 3. Dubium est libertusne ingenuusne fuerit, *Petronius Iucundus* apud Grut. p. 449, 5. [1]) Non is sum, qui e iis omnes VI viros iuniores et seniores, qui in inscriptionibus Latinis commemorentur, allatos esse existimem: sed satis tamen multos arbitror, ut inde colligam, quae eorum ratio fuerit. Constat igitur hanc sive appellatum sive VI virum diuino imperio Mediolani, tum in paucis aliis civitatibus, ut idem homo, qui Mediolani esset VI vir iunior, in alia civitate si gereret VI viratum, appellaretur modo VI vir. Ostendit hoc inscriptio Laude Pompeia inventa apud Mur. p. 62, 4 (Orell. n. 3845), in qua L. Valerius *VI vir iunior* Mediolani, VI vir Vercellis appellatur. Tum VI viros iuniores videmus numquam vocari Augustales, at qui seniores sunt, appellantur modo *Augustales* modo *et Augustales*, atque in ea civitate, in qua intellexerimus supra p. 83 seviros saepe separatim commemorari ab Augustalibus, tantum valebit, ut VI viros iuniores existimemus non fuisse Augustales, at esse potuisse VI viros Augustales. Quid igitur? Supra cum dictum sit, seviratum fuisse aut principium honorum municipalium aut praemium cumulusque dignitatis eorum, qui ad honores aspirare vel nollent vel nequirent, nonne coniciendum est, VI viros iuniores appellatos esse eos, qui cum ingenui essent cursumque ingredi statuissent, antea Augustalibus praeessent, VI viros seniores eos, quibus seviratus summum esset dignitatis fastigium? Itaque in inscriptione Mediolanensi paulo supra allata patrem, qui libertinus esset, videmus vocari

1) Qui affertur Laude Pompeia *M. Coppeilius Charitus VI vir senior* apud Mur. p. 1032, 8, Mediolani potius collocandus erit, si alius fuisse existimabitur. Fragmentum est mutilum et corruptum, ut apparet ex Grut. p. 384, 5.

VI viros seniores, illum quippe qui cum ingenuitate iis honorem adeptus esset; deos *VI viros iuniores*. Rei ipsius nullum certiorem fuisse discrimen nec quicquam examinoh, ut certus numerus ex VI viris esset iuniorum, certus seniorum. nam et Mediolani et Comi non pauci sunt tituli in quibus cum ingenui homines tum libertini dicantur simpliciter VI viri vel VI viri Augustales vel denique VI viri et Augustales. Quae autem origo harum nominum fuerit, obscurum est. Quamquam non dubito equidem quin repetenda sit ab equitibus Romanis eorumque seviratu. Nam Tacit. Annal. II, 83 inter honores Germanico defuncto habitos enumerat hoc: *Equester ordo cuneum Germanici appellavit, qui iuniorum dicebatur.* Quo loco parum mihi suffecit Ernestius, qui, quod equites κατ' ἐξοχὴν dicantur *iuventus*, ideo nomen cuneo factum putat *iuniorum*; quod probari posset, si omnes quattuordecim ordines equitum Romanorum ii iuniorum dicerentur. Nunc intelligo discrimen inter equites ipsos significari eosque arbitror equites equo publico dici, qui ad summam rempublicam et dignitates senatorias accessuri erant, quorum conditio maximam cum Germanico defuncto habebat similitudinem. Ac quoniam equitum Romanorum hoc discrimen in theatro valuit, fuerit, ut etiam Mediolani ceterisque in civitatibus ii, qui minores essent VI viri, peculiarem suum locum in spectaculis haberent: ceteros certe Augustales habuisse supra p. 50 commemoratum est.

Superest, ut dicamus de *Octoviris Augustalibus*, qui in Piceno Firmi et Falerione inventi sunt. Eorum memoriam, sex inscriptionibus servatam, nuper, cum omnes octovirum titulos componeret, diligenter collegit doctus vir Gallus Noel des Vergers in annalibus philologicis Parisiensibus (Revue de philologie) Tom. I p. 132. Quas inscriptiones, cum commentatio illa non multis nota nostrarumque in manibus sit, hic repetendas esse duxi, addidique septimam, quam eodem pertinere intelligo.

1.
D. M.
C. VALERIO. C. L.
ONESIMO VIII VIR
TREBIA. CERVIA
CONIVGI BENEMER

2.
C. FVFICIO
C. L. GENIALI VIII
VIR AVG. FIRMI
ET FALERIONE
CAESANA T F
PROCVLA VXSOR
POSVIT

3.
D. M. S.
P. PVLLONI.
P. F. CELERI.
VIII VIRO
PVLLONIA P. F.
CELER. MAEVIA.
PATRI. TIBVRNO.

4.
OSSA
Q. LAETORI
LYCHNONIS
VIII VIR
D. M.

5.
C. I
T. ACCAI
T. L. PHILADELP
VIII VIR.

6	7
M. SEPTIMI. ANTEROTIS	PUBLICIO. OPTATO
VIII VIR. PRIMI	VIII VIR
SEPTIMIA SUAVIS F	QUINTILIA PROCILLA
	BENEMERENTI. VIRO
	VIXIT L. M. POS

Ex his primam habent iam Mur. p. 687, 7, alteram id. p. 1047, 2 (Orell. n. 84), tertiam id. p. 703, 2 (Orell. n. 3965), quintam Fabretti p. 462 n. 239, septimam Mur. p. 738, 4; duae reliquae ineditae, sed in sexta vs. 3 emendandum esse M. L. ANTIOC Borghesius et Vergarsius recte statuerunt. De his igitur inscriptionibus quid existimabimus? Quas quidem ad municipales honores non pertinere inde manifestum est, quod ex VIII viris quinque sunt libertini. Ideo equidem et hos octoviris Augustalibus simili ratione ultimum esse arbitror atque in ceteris VIII viris municipalibus magistratibus, etsi Borghesius l. l. p. 334, qui ut Romae erant XX viri, ita in nonnullis municipiis existimat in unum numerum comprehensis omnibus magistratibus effectos esse VIII viros, eamque sententiam confirmat eam, quod plerumque additur cuius provinciae curam aliquis in VIII viris gesserit, ut *VIII vir aedilicia potestatis* vel *VIII vir aerarii* vel *VIII vir II virali potestate* dicitur. Similiter igitur, si priorum numeros VI viros, qui quasi magistri erant collegii, iisque addas duos quaestores, ipse ille VIII virum Augustalium numerus efficitur, quorum ratio eadem prorsus est, quam supra VI virum fuisse demonstratum est.

Typis Brandesii & Schultzii.